

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

**«Диференціація при здійсненні креативного
розвитку дошкільників: досвід, проблеми,
перспективи»**

Матеріали обласної науково-практичної
Інтернет-конференції
(26 березня 2010 року)

Черкаси -2010

ББК 74.20

Диференціація при здійсненні креативного розвитку дошкільників: досвід, проблеми, перспективи: Матеріали обласної науково-практичної Інтернет-конференції / Черкаський ОПОПП. – Черкаси, 2010. –226 с.

Упорядник:

Т.К. Андрющенко – завідувач кафедри освітнього менеджменту і педагогічних інновацій Черкаського ОПОПП, кандидат педагогічних наук.

Рецензенти:

Г.А. Назаренко – заступник директора з наукової та видавничої роботи Черкаського ОПОПП, науковий співробітник лабораторії морального та етичного виховання Інституту проблем виховання АПН України, кандидат педагогічних наук,

С.А. Гаряча – завідувач лабораторії дошкільної та початкової освіти Черкаського ОПОПП

Збірник вміщує матеріали обласної науково-практичної Інтернет-конференції „Диференціація при здійсненні креативного розвитку дошкільників: досвід, проблеми, перспективи”, у яких висвітлюються теоретико-практичні аспекти здійснення креативного розвитку дітей в сучасних дошкільних навчальних закладах.

**Рекомендовано до друку вченою радою Черкаського ОПОПП
Протокол №1 від 11.03.2010 р.**

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ КРЕАТИВНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ НА ЗАСАДАХ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ	5
<i>Андрющенко Т.К.</i> Психолого-педагогічні умови креативного розвитку дошкільників на засадах диференційованого підходу	5
<i>Бевз Н.О.</i> Розвиваємо креативність дошкільників	7
<i>Будовська О.В.</i> Організація творчої діяльності з дітьми дошкільного віку	10
<i>Василенко І.В.</i> Розвиток креативності дітей в умовах навчально-виховного комплексу	12
<i>Василенко І. В., Павленко Л. І. Христич І. М., Нікітченко С. І.</i> Теоретичний аспект дослідження параметрів креативності	17
<i>Господаренко Г.С., Заворітня О.П., Грицай Г.М.</i> Умови креативного розвитку дітей дошкільного віку	21
<i>Григорчук О.П.</i> Забезпечення креативного розвитку дошкільників – пріоритетна вимога програми «Я у Світі»	26
<i>Дідура Л.О.</i> Креативність як творчий потенціал особистості дошкільника	32
<i>Дрозденко Л.І.</i> Плекаємо творчу особистість	37
<i>Дудник Н.А., Суворова В.В.</i> Інтелект і креативність особистості	41
<i>Зелінська В. Ф.</i> Розвиток креативності у музичній діяльності дошкільників	43
<i>Іващенко К.С.</i> Особливості формування творчих здібностей дітей дошкільного віку	46
<i>Кабаняча Л.І.</i> Диференційований підхід у здійсненні креативного розвитку дошкільників у різних сферах життєдіяльності	49
<i>Клеша Н.М., Гасанова А.Д.</i> Дивимось, бачимо, творимо	53
<i>Коваленко А.С.</i> Виховуємо креативність дошкільників: методичні матеріали проблемно-динамічної групи	55
<i>Коваленко О.Л.</i> Поради практичного психолога щодо креативного розвитку дітей дошкільного віку	63
<i>Коваленко О.Ю.</i> Програма роботи практичного психолога з креативного розвитку дошкільників	66
<i>Кравець Г.П., Корж В.В., Мусатенко В.Г., Ціцірська О.В., Щербина Н.П.</i> Диференційований підхід у креативному розвитку дошкільників	72
<i>Кравченко І. Б.</i> Розвиток креативної особистості дошкільника як психолого-педагогічна проблема сучасності	77
<i>Кумпанська Л.Л.</i> Основні вимоги до забезпечення креативного розвитку дітей дошкільного віку	79
<i>Лабик С.П.</i> Розвиток креативності старших дошкільників засобами театралізованої діяльності	82
<i>Лазоренко Р.А.</i> Диференційований підхід у здійсненні креативного розвитку дошкільника	87
<i>Лісовець О. А.</i> Інтелект і креативність – якості гармонійної особистості	90
<i>Маєвська Л.І., Медведєва Т.І.,</i> «Психолого-педагогічні умови креативного розвитку дошкільників на засадах диференційованого підходу	93
<i>Матяш Н.О.</i> Досвід роботи педагогів з креативного розвитку дошкільників	98
<i>Медяник К.В.</i> Диференційований підхід у здійсненні креативного розвитку дошкільників: досвід, проблеми, перспективи розвитку	102
<i>Мельник Л. В.</i> Позитивні оригінальні перспективні аспекти розвитку... креативності дітей дошкільного віку	105
<i>Міщенко Л.Ю., Сухецька О.І., Кравець Н.Т., Хлипало М.І., Сухорська В.В., Вознюк Н.Д., Квашук Л.І., П'ясецька К.О., Сутковенко Т.О.</i> Розвиток креативності дошкільників методами ТРВЗ	111
<i>Миколенко Т.В.</i> Реалізація програмових завдань з креативного розвитку через інтерактивні методи навчання	116
<i>Опалко Г.П., Веровенко С.С., Запісецька О.І., Горницька А.О., Лопатіна Л.А., Никифорова О.М.,</i> Набуття дошкільниками творчого досвіду в різних видах дитячої діяльності	123
<i>Пентій О. В., Денисенко Т. А.</i> Креативна особистість не примха моди, а вимога сучасного	126

суспільства	
<i>Піхлик В.І.</i> Розвиток творчих здібностей дошкільників – важлива мета навчально-виховного процесу	130
<i>Русява Н.О., Фабрика О.В.</i> Завдання дошкільного навчального закладу щодо креативного розвитку дошкільників	134
<i>Семенченко О.В., Фьокліна Г.І.</i> Здійснення креативного розвитку дошкільників в ігровій діяльності	136
<i>Сорокопуд Т.Г.</i> Феномен дитячої креативності	139
<i>Субота Л.О., Руденко Т.П., Лісовець О.А., Сирота О.В.</i> Диференційований підхід у здійсненні креативного розвитку дошкільників засобами мовленнєвої та образотворчої діяльності	141
<i>Холод О.М.</i> Креативний розвиток дошкільників у різних видах дитячої діяльності	150
<i>Цегвінцева А. В.</i> Розвиток у дошкільнят креативності як здатності до конструктивної перетворювальної активності	153
<i>Шинкаренко Г.Г.</i> Особливості креативного розвитку дошкільників	157
<i>Шини О.В.</i> Використання інноваційних технологій у процесі креативного розвитку дошкільників	160
<i>Шкапенко Л.В.</i> Креативний розвиток дітей дошкільного віку	171
<i>Шкрібтієнко Л.А.</i> Засоби формування у дошкільників творчих здібностей	174
<i>Шульц С.М.</i> З досвіду забезпечення диференційованого підходу у здійсненні креативного розвитку дошкільників	177
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРЕАТИВНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	182
<i>Брайко Т.А.</i> «Фантазери в гостях у Федори» (Розвага з використанням творчих завдань)	182
<i>Віноградова В.М., Дмитраш А.В.</i> Театралізоване дійство як засіб креативного розвитку дітей дошкільного віку	186
<i>Говрас С.Д., Туркевич Н.В., Родіонова Є.С.</i> Дидактичні ігри у креативному розвитку дошкільників	189
<i>Гончарук Л. А.</i> Забезпечення креативної лінії розвитку в різних видах дитячої діяльності	192
<i>Дзісяк Л.В., Недопас С.М., Зубрицька І.В., Штангей С.А., Дроздової В.М.</i> Диференційований підхід у здійсненні креативного розвитку дошкільників через мовленнєве спілкування	196
<i>Дудник Н.А., Суворова В.В.</i> Інтегроване заняття «В гостях у Феї Природи»	205
<i>Кравцова Т.Є.</i> Організація креативного розвитку старших дошкільників у процесі навчальної діяльності	207
<i>Літвяк І.І.</i> Інтегроване заняття для дітей старшої групи «У пошуках скарбів»	210
<i>Макарікова С.А., Гречка Л.М.</i> Організація занять, спрямованих на креативний розвиток дошкільників	212
<i>Осадча І.С.</i> Заняття як засіб розвитку креативності старших дошкільників на тему «На гостини до Весни»	217
<i>Сігова Г.А.</i> Фізкультурні розваги як засіб креативного розвитку дітей старшого дошкільного віку	219
<i>Сокирська М.О., Любченко І.І.</i> Креативний розвиток дітей середнього дошкільного віку в процесі навчальної діяльності	221
<i>Шаманська В.Я.</i> Креативний розвиток дітей молодшого дошкільного віку засобом інтегрованих занять	224
<i>Штангесва Л.І., Грегуленко Л.А., Онуфрієнко Л.І., Муляренко А.В., Пащенко Т.С.</i> «Квітковий диво грай». (інтегроване заняття для дітей старшого дошкільного віку)	226

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ КРЕАТИВНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ НА ЗАСАДАХ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ

Т.К. Андрющенко,

завідувач кафедри освітнього менеджменту і педагогічних інновацій ЧОПОПП, кандидат пед. наук

«Психолого-педагогічні умови креативного розвитку дошкільників на засадах диференційованого підходу»

Модернізація української системи освіти актуалізує проблему гуманізації навчально-виховного процесу. Її основним змістом є ставлення до людини як до найвищої соціальної цінності, найповніше розкриття здібностей особистості, забезпечення гармонії в її стосунках з довкіллям.

Ці положення у повній мірі стосуються дошкільного навчального закладу, основним змістом діяльності якого має бути реалізація концептуальних положень сучасної теорії дошкільного виховання, вимог Базової програми розвитку дитини дошкільного віку „Я у Світі”, спрямованих на використання потенційних можливостей розвитку кожної дитини, формування індивідуально-творчих здібностей уже на етапі дошкільного дитинства. Це, в свою чергу, передбачає диференціацію навчально-виховного процесу відповідно до індивідуальних задатків, нахилів, здібностей, інтересів та потреб кожного вихованця, виявлення талантів, створення якнайсприятливіших умов для самовираження, самоствердження й самореалізації кожного індивіда.

У перекладі з латинської мови „диференціація” означає поділ, відмінність, розчленування, розшарування цілого на різні частини, форми, ступені. Мета диференціації процесу навчання – забезпечити кожному вихованцю необхідні умови для максимального розвитку його здібностей, нахилів, задоволення пізнавальних потреб і інтересів у процесі засвоєння змісту дошкільної освіти. Диференціація навчання здійснюється за різними показниками: рівнем навчальних можливостей дітей, їхніми пізнавальними інтересами, темпом засвоєння інформації, станом здоров’я тощо.

Креативність – одна з базових характеристик особистості дитини дошкільного віку. За даними Енциклопедії освіти, *креативність* – творчий дух, творчий потенціал індивіда, його творчі здібності, що проявляються не тільки в оригінальних продуктах діяльності, а й у мисленні, почуттях і спілкуванні з іншими людьми. Креативного індивіда зазвичай відрізняє інтерес і підвищена чутливість до всього складного, незвичного, відкритість до нового досвіду, уміння вбачати проблему в тому, що іншим здається тривіальним і зрозумілим, самостійність поглядів та оцінок, невіддільність стереотипам, відкритість до різних ідей, а також здатність дивуватися і захоплюватися.

У дошкільній освіті проблема розвитку креативної особистості потребує подальшого проведення як теоретичних, так і методологічних досліджень, вдосконалення концептуального апарату, визначення психолого-педагогічних умов, змісту та технологій здійснення диференційованого підходу до креативного розвитку дошкільників.

Отже, актуальність, соціальна та педагогічна значущість проблеми, практична потреба в її вивченні та науково-методичному обґрунтуванні обумовили вибір теми дослідно-експериментальної роботи **«Психолого-педагогічні умови креативного розвитку дошкільників на засадах диференційованого підходу»**. Науковим керівником експерименту є Андрющенко Тетяна Костянтинівна, кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри освітнього менеджменту і педагогічних інновацій Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників.

Експериментальна діяльність з даної проблеми розрахована на п’ять років: з вересня 2009 року до травня 2014.

Етапи дослідно-експериментальної роботи:

Підготовчий (вересень 2009р. – лютий 2010р.)

Констатувальний (березень 2010р. – серпень 2010р.)

Формувальний (вересень 2010 р. – червень 2012 р.)

Контрольно-аналітичний (липень 2012 р.– серпень 2013 р.)

Коригувальний (вересень 2013 р. – травень 2014 р.)

Вищезазначений експеримент має статус регіонального. В експерименті беруть участь шість дошкільних навчальних закладів області:

1. Навчально-виховний комплекс № 1 м. Умані (директор В.І.Кривда, вихователь-методист І.В.Василенко).
2. Дошкільний навчальний заклад № 30 м. Умані (завідувач Л.С.Гаркава, вихователь-методист І.Б.Кравченко).
3. Дошкільний навчальний заклад № 1 «Малютко» м. Жашкова (завідувач Т.В.Шинбур, вихователь-методист Т.А.Козюбра).
4. Дошкільний навчальний заклад № 6 «Золотий ключик» м. Жашкова (завідувач О.О.Балко, вихователь-методист А.П.Мусієнко).
5. Дошкільний навчальний заклад №2 «Дружба» м. Корсунь-Шевченківський (завідувач Л.А.Шкрєбтієнко, вихователь-методист Т.Є.Крамаренко).
6. Дошкільний навчальний заклад №4 «Світлячок» м. Корсунь-Шевченківський (завідувач Л.І.Маєвська, вихователь-методист Т.І.Медведева).

Для реалізації завдань дослідження було розроблено програму дослідно-експериментальної роботи на п'ять років, а також план роботи на 2009-2010 навчальний рік. Відповідно до даних документів, у кожному експериментальному дошкільному навчальному закладі складено річні плани дослідно-експериментальної роботи, сформовано творчі групи вихователів за темою дослідно-експериментальної роботи.

Наразі пройшов підготовчий етап експерименту, під час якого педагоги мали виконати такі завдання:

1. З'ясувати стан розробленості досліджуваної проблеми у психолого-педагогічній літературі та практиці роботи дошкільних закладів.
2. Уточнити сутність понять «диференціація», «креативний розвиток» в контексті дошкільної освіти.

На підготовчому етапі дослідження педагоги вивчили та проаналізували психолого-педагогічну літературу із зазначеної проблеми, ознайомилися з наявним педагогічним досвідом з проблеми розвитку креативності дітей дошкільного віку.

Нерозробленість проблеми, недостатній рівень обізнаності педагогів-практиків з питання, що вивчається, викликали необхідність проведення підготовчої роботи з керівниками експериментальних закладів. Для них був проведений семінар-тренінг «Формування компетентності педагогів щодо креативного розвитку дошкільників на засадах диференціації».

Керівниками закладів на місцях протягом підготовчого періоду було проведено такі види навчання для вихователів і батьків, а саме:

- семінари для педагогів «Теоретичні аспекти креативного розвитку дошкільників», НВК – № 1, м. Умань - «Можливості ігрової діяльності у креативному розвитку дитини», консультації для батьків дошкільників «Що таке «креативність», чи потрібна вона дитині?»;
- ДНЗ № 30, м. Умань - семінар-практикум «Креативний розвиток дошкільників», консультації «Творчі здібності та інтелект», «Етапи креативного розвитку

особистості», виставка педагогічних розробок «Від творчості педагога до творчості дитини»;

- ДНЗ № 1, м. Жашків - тренінг «Роль дорослого у розвитку творчих ігор дітей», семінар «Я і моя родина» консультація для вихователів «Застосування методів диференційованого підходу в навчально-виховному процесі», семінар «Використання інноваційних технологій в забезпеченні креативного розвитку дошкільників»;
- ДНЗ № 6, м. Жашків - інформаційно-методичний стенд «Креативність – інструкція до застосування», семінар «Креативність дошкільників і методи її розвитку», семінар-тренінг «Інтерактивні методик креативного розвитку дошкільників»;
- ДНЗ № 2, м. Корсунь-Шевченківський - тематичні виставки творчих робіт вихованців: «А вже весна, а вже красна», «Зимова фантазія», «Осіньна пісня», «Моя мама - найкраща», проведення конкурсів: «Город на вікні», «Лялькова мода», «Супертатусь»;
- ДНЗ № 4, м. Корсунь-Шевченківський - семінари для вихователів «Розвиток креативних здібностей педагога – шлях до педагогічної майстерності і професіоналізму», «Формування творчих здібностей дітей в інтелектуально-мовленнєвій діяльності», «Розвиток креативних здібностей дітей через використання творчих завдань під час музичної діяльності», консультація «Використання елементів ТРВЗ в мовленнєвій діяльності дітей».

З метою забезпечення підготовки педагогів дошкільних навчальних закладів до здійснення креативного розвитку дошкільників, що є вимогою Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі», 26.02.10 відбулася обласна Науково-методична Інтернет-конференція з проблеми: «Диференційований підхід у здійсненні креативного розвитку дошкільників: досвід, проблеми, перспективи». На конференцію було подано 55 робіт: статей, методичних і дидактичних матеріалів.

м. Ватутине – 3 роботи;

Городищенський район – 2 роботи;

Звенигородський район – 1 робота;

Канівський район – 6 робіт;

Корсунь-Шевченківський район – 2 роботи;

м. Сміла – 12 робіт;

м. Умань – 26 робіт;

м. Черкаси – 3 роботи.

Подальша дослідно-експериментальна діяльність триває. Розпочався констатувальний етап дослідження.

Література

1. Енциклопедія освіти / АПН України; гол. ред. В.Г. Кремінь. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
2. Корчуганов І.П. Індивідуально-психологічні особливості та соціальні умови розвитку обдарованих дітей: Методичні рекомендації. – Луцьк, 1997. – 33с.
3. Поддьяков Н. Н. Творчество и саморазвитие детей дошкольного возраста. Волгоград: Перемена, 1994. – 48 с.

Бевз Н.О.,

вихователь -методист ДНЗ № 31, м. Умань

Розвиваємо креативність дошкільників

Дошкільне дитинство – це особливий вік, коли дитина відкриває для себе світ, коли відбуваються значні зміни у всіх сферах її психіки: когнітивної, емоційної, вольової і які виявляються в різних видах діяльності: комунікативної, пізнавальної, перетворювальної. Це вік, коли з'являється здатність до творчого вирішення проблем, що виникають у дитини в різних життєвих ситуаціях – креативність. Під креативністю психологи розуміють здатність бачити речі у новому та несподіваному вигляді та знаходити унікальні вирішення проблем.

В останні роки все частіше говориться про креативність, як базову якість особистості та розвиток творчих здібностей дошкільників і це не випадково, адже життя в епоху науково – технічного прогресу стає різноманітнішим і складнішим та потребує від людини не стандартних, звичних дій, а гнучкості мислення, швидкої орієнтації та адаптації до нових умов, творчого вирішення великих і малих проблем. Тому у Базовій програмі «Я у Світі» окремою лінією розвитку визначена креативність.

Вивчаючи питання креативності у закладі виявилось, що серед педагогічних працівників не всі добре орієнтуються у поняттях креативність та творчість. Тому роботу з педагогами розпочали з консультації, під час якої визначили зміст цих понять, їх відмінність, розглянули показники сформованості креативності у дошкільника та педагогічні принципи формування креативності.

Опитування педагогів показало, що у них є розуміння необхідності творчого потенціалу дошкільника але вони не готові до цієї діяльності, оскільки не вистачає знань та практичних умінь, а також методичного забезпечення.

В ході спостереження педпроцесу та перегляду планів роботи виявилось, що в програмових змістах занять рідко ставляться питання розвитку креативності та творчих здібностей, діяльність дітей не завжди мотивована, мало використовується проблемних запитань, ситуацій, не завжди між дітьми і педагогом встановлюється діалог.

Тому робота з педагогами спрямована на підвищення рівня розвитку творчого потенціалу педагогів, зняття стереотипів та шаблонів у їх мисленні та поведінці, на вдосконалення спілкування педагогів з дитиною у напрямку особистісно – орієнтованої взаємодії. При проведенні методичних заходів зверталася увага на усвідомлення, засвоєння та ефективне використання методів та прийомів, спрямованих на активізацію творчого потенціалу кожної дитини.

У 2009 р. на базі закладу проведений міський семінар для вихователів груп раннього віку на тему: «Креативний розвиток дітей раннього віку».

Нас зацікавило питання діагностики творчих здібностей дітей. Для цього обрані методики діагностики універсальних творчих здібностей кандидатів психологічних наук В. Кудрявцева, В. Синельникова і у січні 2010 проведена тематична перевірка старших дошкільників.

В результаті перевірки отримані цікаві данні, які дали можливість зрозуміти загальну картину розвитку творчих здібностей у дітей, намітити подальшу роботу з дітьми та педагогами та переосмислити деякі стереотипи. Обстеження проводилося індивідуально з кожною дитиною. Всього обстежено 53 дитини.

Перша методика «Сонце в кімнаті» була спрямована на реалізацію уяви дітей. Її метою було виявити здібності дітей до перетворення «нереального» у «реальне» в контексті заданої ситуації шляхом усунення невідповідності. Двоє дітей не зуміли виконати завдання. 12 дітей запропонували формальний спосіб усунення невідповідності, обмежившись простою відповіддю, ще 2 дітей дали складну відповідь на поставлене завдання. І тільки 2 дітей дали конструктивну відповідь.

Таким чином розвиток реалізму уяви у 26, 3% дітей знаходиться на низькому рівні, у 70% на середньому і тільки 3, 7% на високому. Тобто у дітей недостатньо розвинена творча уява, а отже є необхідність проводити спеціальну роботу, спрямовану на розвиток творчої уяви дітей, враховуючи те, що дошкільний вік є синтетивним періодом для розвитку цього процесу.

Друга методика «Складена картинка» (уміння бачити ціле раніше частин) мала на меті визначення уміння дітей зберігати цілісний контекст зображення в ситуації його руйнування.

Результати діагностики творчого потенціалу дітей виявили кращий розвиток здатності бачити ціле раніше частин. Цей результат є закономірним тому, що однією з особливостей дитячого світосприйняття є його цілісність. Високий рівень показали 54, 8% дітей, середній – 35, 8%, низький – 9, 4%. Для деяких дітей завдання виявилось заважким. Більшість дітей давали відповіді описового характеру, тобто перераховували деталі малюнка, що знаходилися в їх полі

зору. Половина всіх дітей давали відповіді комбіную чого типу, включаючи намальований персонаж у нову ситуацію або «прив'язували» цілісне бачення малюнка не до ситуації, а до конкретної форми, яку приймає картинка при складанні.

Третя методика «Як врятувати зайця» (над ситуативно – перетворювальний характер творчих рішень) мала на меті оцінку здатності і перетворення задачі на вибір у задачу на перетворення в умовах перенесення властивостей знайомого предмета у нову ситуацію. Більшість дітей не намагались вийти за межі простого вибору. Вони обирали для врятування зайця відеречко, мисочку або дерев'яну паличку, механічно переносючи їх властивості у нову ситуацію. Такі діти отримали по 1 балу, що відповідає низькому рівню – 51, 1%. На середній рівень вийшло лише 3 дітей – 5, 6%, які вирішували ситуацію з елементами найпростішого символізму але так і не змогли вийти за межі ситуації вибору. На вищому рівні виявилось 43, 3% всіх дітей. Причому кращі результати показали діти старшої «А» групи, які старші за віком. Ці діти пропонували для порятунку зайця використати повітряну кульку, змайструвати кораблик тощо. У цих дітей є установка на перетворення наявного предметного матеріалу. Вихідна задача на вибір самостійно перетворювалася дітьми в задачу на перетворення. Що свідчить про над ситуативний підхід до неї дітей.

Четверта методика «Дощечка» мала на меті оцінити здібності дітей до експериментування з об'єктами що перетворюються. Діти з цікавістю віднеслися до цього завдання. Лише окремі діти виявили скованість. Кращі результати показали діти старшої «А» та логопедичної груп. Настя Л. з логопедичної групи отримала найбільшу кількість балів – 35, набагато випередивши всіх дітей. Більше 20 балів набрали 3 дітей. Гірші результати виявилися у дітей старшої «Б» групи, які молодші за віком.

У результаті обстеження виявилось, що кількість відповідей дітей напряму залежить від загального кругозору дитини, вік кількості набутих знань про об'єкти довкілля. Так діти, які побували з батьками на морі, експериментуючи з дощечкою, вбачали в ній тапчан або шезлонг, водяну гірку, кабінку для переодягання, басейн, корабель тощо. Діти, які побували у школі, називали шкільну дошку, клас, стадіон, багато хто з дітей вбачали у дощечці знайомі геометричні фігури та літери. Виявлена ще одна цікава деталь, яка дозволяє зробити висновок про слабкий зв'язок творчих здібностей дитини із здібностями до навчання та інтелектуальними здібностями. Діти, які на початку навчального року під час діагностики психологічної готовності до школи показали низький рівень готовності і в повсякденному житті та на заняттях не відрізняються особливими здібностями до навчання подекуди мають рівень творчих здібностей вищий ніж їх успішніші товариші. У творчій активності важливу роль відіграють особливості темпераменту, здатність швидко засвоювати та народжувати ідеї тощо.

У результаті такого дослідження є над чим задуматися педагогам і, зокрема, як здійснювати диференційований підхід у креативному розвитку дошкільників, зважаючи на різний рівень їх творчої активності.

Розвиток креативності потребує створення відповідних умов, таких як збагачення оточуючого середовища різноманітними новими для дитини предметами, матеріалом для пошукової та творчої діяльності з метою розвитку допитливості. Для цього в кожній з груп дошкільного закладу створені осередки пізнавальної діяльності дошкільників та у січні проведений конкурс на кращий осередок.

Переглянута форма планування за новою Базовою програмою «Я у Світі». Педагоги обрали планування за режимними моментами з урахуванням сфер життєдіяльності та ліній розвитку, в тому числі і креативної та щодня планують і проводять відповідну роботу відповідно до тематики тижня. Питанню розвитку пізнавальних та творчих здібностей була присвячена остання педрада, одним з рішень якої стало ефективніше впровадження в практику роботи елементів ТРВЗ, завдань творчого характеру. Педагоги намагаються забезпечувати розвиток творчих здібностей на всіх видах занять. В дошкільному закладі створена художня майстерня де окрім занять проводиться гурткова робота із обдарованими дітьми. Функціонують 2 вокальні гуртки, гурток гри на дитячих музичних інструментах,

гурток аеробіки та «Атлет», гурток англійської мови. Крім того діти беруть участь у міських конкурсах та змаганнях і стають їх переможцями.

Колектив закладу і надалі працюватиме над створенням певних педагогічних умов формування творчого мислення, використання спеціальних методів і прийомів, системи творчих завдань з ускладненням, що впливає на процес розвитку креативних здібностей дітей.

Будовська Оксана Володимирівна,
вихователь-методист, ДНЗ № 24, м.Сміла,

Організація творчої діяльності з дітьми дошкільного віку

За тлумачним словником творчість - це діяльність людини, спрямована на створення духовних, матеріальних цінностей, інше значення – те, що створено внаслідок такої діяльності, сукупність створених матеріальних і духовних цінностей.

Потенціал людини, за даними науковців, використовується лише на 1/10. Велике значення мають умови, в які потрапляє людина в дитячі роки. За словами В.О.Сухомлинського «Духовне життя дитини повноцінне тільки тоді, коли вона живе в світі гри, казки, музики, фантазії, творчості. Без цього вона – засушена квітка».

З чого ж складається творча діяльність дошкільника в дитячому закладі? Це, насамперед, створення відповідного середовища дорослими. Творчий – це той, який здатний творити, а творити треба з чогось. Природа щедро наділила кожну дитину, кожна здорова дитина може піднятися на найвищий рівень розвитку в творчій діяльності. Для цього в кожному дошкільному навчальному закладі створено умови:

- Куточки самостійної художньої діяльності
- Спеціально організовані заняття
- Свята, розваги

Засвоєне на заняттях діти переносять в нові умови.

Розглянемо всі складові розвитку творчості в ДНЗ.

Ще К.І.Чуковським було відмічено високий мовленнєвий творчий потенціал дітей 2-5 років, поет називав цих дітей «геніальними лінгвістами». Але для того, щоб дитина могла створити власну загадку, вигадати казкових героїв і саму казку їй необхідно багато читати, пояснювати прочитане, звертати увагу на епітети і порівняння, риму та інші мовні засоби. Важливо не перевантажити мозок, давати те, що цікавить, відповідає вікові, доступне розумінню дитини і тоді народиться творча розповідь. Все це відбувається при непрямому педагогічному керівництві.

Наступною складовою є самостійна художня діяльність, якій діти, як правило, віддають найбільшу перевагу. У куточку СХД необхідними є:

- Різні види фарб;
- Пластилін і все для роботи з ним;
- Глина;
- Кольоровий папір;
- Картон;
- Природний матеріал та багато іншого.

Всі матеріали повинні бути знайомі (презентовані раніше) тоді діти будуть поєднувати ліплення та аплікацію, аплікацію та малюнок, що сприятиме подальшому розвитку творчого потенціалу. Значно збагатить куточок СХД набір музичних інструментів, як традиційних, так і саморобних. Спів без супроводу, наспівування, слухання музики, музично-ритмічні рухи, танець, хоровод – в цьому прояв природної потреби дітей, а також відображення того, що діти пізнали на занятті. Часто самостійна художня діяльність у дітей поєднується з музичною діяльністю або театральною. Це поєднання – найвищий прояв творчого потенціалу дитини.

Знайомі музичні твори діти можуть драматизувати, передаючи їх зміст за допомогою ігрових дій. В театралізованих іграх, як правило, поєднуються всі види художньої діяльності

дітей. Тут мають місце і музична і художньо-мовленнєва і зображувальна діяльність (діти самі співають, говорять замість казкових персонажів, готують за допомогою вихователя костюми, декорації).

Вихователю та музкерівникові важливо підібрати цікавий, неважкий матеріал. Заохочуючи творчі музичні прояви дітей (імпровізацію на музичних інструментах, придумування таночків, створення власних мелодій) вихователь збагачує самотійну художню діяльність дітей. Велику роль у розвитку музичних здібностей, поглиблених знань та вмінь отриманих дітьми на заняттях, відіграє наявність спеціального музичного обладнання, а також спецмеблів для їх зберігання. Потрібно спонукати дітей ділитися досвідом з іншими дітьми та закріплювати одночасно власні музичні уміння та навички.

СХД виникає за ініціативою дитини, при створенні необхідних умов дорослим. Особливо важливою є соціальна мотивація і виготовлення подарунку для когось. Велике значення полягає також у колективній співпраці дітей, під час самотійної художньої діяльності. Вихователь може досить плідно використовувати сумісну роботу для розвитку відповідальності за загальну справу, виховання доброзичливого ставлення один до одного, вміння домовлятися, почуття задоволення від результатів своєї праці, що дасть можливість загального позитивного відношення до творчого процесу. Більшість заходів з СХД проходить у приміщенні, але будь-яка пора року може надати неповторну можливість творити на повітрі: малювання на асфальті, поробки з піску та глини, використання природного матеріалу (камінчиків, мушель, листя, каштанів, ягід), льод та сніг взимку також чудовий матеріал для творчості.

Для реалізації всіх творчих проектів потрібен матеріал, створення необхідного середовища: обладнання робочих місць, підбір посібників, матеріалів, зручне їх розташування. Використання якнайширшого асортименту матеріалів збагачує творчу діяльність дітей. Широке використання покидькового матеріалу дає можливість дітям відкрити для себе нові властивості предметів, сприяють повному розкриттю творчого задуму. На мою думку, особливо зручними для СХД є столи-«квітки», де «пелюстки»-мольберти – окремі робочі місця для кожного (діти поряд, але кожен має свій власний простір для творчості).

Навчити творити може тільки та людина, яка сам є творчою та вміє правильно скерувати потенціал дітей. Однак керівництво має бути не прямим, побічним, що передбачає чітке розуміння педагогом, що будуть робити діти і як педагог керуватиме цим. Педагог вибирає собі роль партнера-помічника, спонукаючи до власної ініціативи. Важко з творчими дітьми, але й цікаво, вони є генераторами ідей. Якщо батьки виступають односторонніми у розвитку творчості, допомагають дитині і педагогу, це породжує розвиток здібностей та, як вершину їх, розквіт таланту.

На думку спадає всім відома історія про заснування дитячого скрипкового оркестру Судзукі, його засновник та одночасно президент японського інституту виховання талантів, приймав до оркестру всіх бажаючих дітей, але скрипку не давав в руки до тих пір, поки вивчення її не зацікавить дитину. Якщо такий інтерес не виник протягом кількох місяців, то дитина не грає, всі ж інші досягають великих успіхів.

Не обов'язково прагнути виховати генія. Бійтеся заразити дитину бацилою пихатості, першим хто постраждає буде ваша ж дитина. Максимально використовуйте золотий ключик – інтерес. Не сваріть дитину за понівечений годинник, втіште себе тим, що це – порив дослідника. Щоб досягти певних успіхів і надбати навички дитина повинна ототожнювати себе з поставленою цією діяльністю метою. Розвиток здібностей пов'язаний саме з самотійною діяльністю. Ніколи не соромтеся побути космонавтом, конем, змієм, але й не давайте їздити на собі занадто серйозно. Проявіть мудру терпимість коли в дитини не виходить тут і зараз, цікавтеся тим, в що грає ваша дитина, що малює, ліпить. Навчайте дитину дивитися і бачити, слухати і чути та вмінню передавати побачене і почуте. Заохочуйте допитливість, відповідайте на важкі питання дитини, шукайте відповідь разом, іноді самі запитуйте «А як думаєш ти?». Ніколи не залишайтеся байдужими до питань

дитини. Потурбуйтеся про те, щоб дитина бачила гарні картини, слухала музику, більше читайте, розповідайте. А головне – цікавтеся життям власної дитини. Стимулювання яскраво виражених інтересів, розвиток здібностей і талантів – важка, кропітка і не завжди помітна робота. Але кожен крок в цьому напрямку принесе користь в майбутньому.

Як практичний вид творчої діяльності пропоную довготривалий, універсальний проект «Театр». Його можна використовувати і батькам, і вихователям. Його мета – виявлення природних здібностей та їх розвиток.

1. Прочитайте разом з дитиною невелику казку (залежно від віку).
2. Перекажіть її спираючись на ілюстрації.
3. Запропонуйте пограти в театр (у сім'ї глядачами можуть бути родичі, помічниками сусідські діти).
4. Намітьте етапи підготовки до прем'єрного показу (все виконується тільки разом з дитиною)

- Виготовлення декорацій (малювання, аплікація, попередні ескізи, схеми)
- Підбір музичного супроводу (прослуховування фонотеки, вибір музики, імпровізація на дитячих інструментах при відсутності необхідного чи замість нього)
- Виготовлення костюмів, атрибутів
- Прийняття рішення який саме вид театру хотілося б зробити (при попередньому ознайомленні з кожним із них)
- Вибір місця показу (вулиця, двір, кімната і т.д.)
- Організація роботи перед виставою (білети, місця, запрошені).

Головне все робити з ентузіазмом, не затягувати часу (ідеально з двома батьками у відпустці) та присвятити комусь зробити сюрприз.

Таких проектів може бути безліч! Ви побачите який із видів роботи сподобався дитині найбільше, в якому вона проявила себе найяскравіше. Перевірте свої спостереження у наступній проектній діяльності, щоб впевнитися, що робити далі.

Не згайте часу! Виростіть творчу особистість, вона того варта!

Василенко І. В.,
вихователь-методист НВК №1 м. Умані

Розвиток креативності дітей в умовах навчально-виховного комплексу

«Загальноосвітній навчальний заклад І ступеня – дошкільний навчальний заклад»

На сучасному етапі, в умовах динамічного розвитку суспільства підвищуються вимоги до особистості дитини. Сьогодні батьки і педагоги як ніколи стурбовані тим, як зробити так, щоб дитина, яка входить у цей світ, стала впевненою, розумною, доброю і щасливою.

Одним з головних завдань початкової школи - дитячого садка є виховання активної особистості, здатної до творчості, самопізнання, в умовах динамічно мінливого соціального середовища. У цих умовах необхідне розуміння педагогами актуальності питання розвитку нестандартного мислення, навчання дитини узагальненим прийомам творчої діяльності, які вона могла б самостійно застосовувати в різних предметних галузях. Засвоєні на одному матеріалі, ці прийоми стають інструментами для відшукування способів вирішення нових завдань в інших видах діяльності.

Проблема розвитку креативності дітей може бути вирішена в умовах наступності між дошкільною та початковою загальною освітою. Завдання дошкільного виховання полягає не в максимальному прискоренні розвитку дитини, не у форсуванні термінів і темпів переходу на «рейки» шкільного віку, а, перш за все, в тому, щоб створити всі умови для більш повного розкриття і реалізації її неповторного вікового потенціалу. Педагоги початкової школи підхоплюють те багатство, яке закладене в дошкільнят та розвивають його на шкільній сходинці навчання. Якщо в дошкільному дитинстві у дитини не розвинене вміння вирішувати нестандартні завдання, відстоювати свою точку зору, складати казки, вона не буде успішною у школі. Важливо розвивати креативність не тільки у дошкільнят, а й у

молодших школярів, як спосіб самостійного вирішення творчих (розумових, художніх) та інших завдань, як засіб, що дозволяє бути успішним в різних видах діяльності, у тому числі навчальній.

Говорячи про засоби розвитку креативності, не можна знижувати значення самоцінності самого феномена «Дитинства» як особливої субкультури, де найбільш повно розкриваються особливості внутрішнього світу дитинства. Вивчивши його структуру і потенціал, ми прийшли до висновку про можливість і необхідність розглядання дитячої субкультури як одного з механізмів розвитку креативності дитини.

Дорослі пізнають в основному зовнішню, об'єктивну форму існування світу дитинства. Але не можна заперечувати очевидного: світ дитинства існує і як суб'єктивна реальність, в якій кожна дитина і дитяче суспільство в цілому проживають свій, унікальний світ дитинства, для якого характерні істотні особливості сприйняття і пізнання світу. При цьому роль педагога - вміло використовувати цінності дитячої субкультури: дитячий правовий кодекс, дитячий фольклор, захоплення, дитяча мода, субкультурні форми (нісенітниця, небилиця, словотворчість, казковий світ), дитяча картина світу, забавлянки, примовки. Чи не впливати на дитину, а розвивати те цінне, що має у собі дитинство? Ефективність цієї роботи залежить від ступеня та якості індивідуальних творчих можливостей кожного педагога.

Один з важливих принципів творчості, що пройшов випробування часом і залишається доцільним сьогодні, - принцип стимулювання і розвитку індивідуальної творчості педагога, вміння виявляти індивідуальну творчість і працювати в режимі співтворчості. Педагогічна творчість є одночасно найголовнішою умовою і важливим фактором розвитку креативності дитини в умовах дитячого співтовариства. Педагог сам повинен знати і розвивати в собі цінність креативності як основу будь-якої професії, усвідомлювати необхідність активного саморозвитку, освіти, нестандартного мислення, нормами організації творчої діяльності дітей та власної педагогічної діяльності. Отже, пропонуємо до уваги педагогічний проект з розвитку креативності в умовах навчально-виховного комплексу:

Гіпотеза: розвиток креативності дошкільнят та молодших школярів можливе за умов:
- розвитку творчого, інноваційного потенціалу педагогічного колективу;
- вдосконалення теоретичних і практичних знань педагогів про креативний розвиток особистості дитини засобами дитячої субкультури.

Мета проекту: Створення умов для розвитку педагогічної майстерності вихователів, вчителів, спеціалістів початкової школи - дитячого садка з питання розвитку креативності особистості дитини дошкільного та молодшого шкільного віку засобами дитячої субкультури.

Завдання:

- формувати сприятливий психологічний клімат в колективі;
- розвивати творчий потенціал педагога;
- удосконалення теоретичних і практичних знань, умінь і навичок використання специфічні дитячих діяльностей, (що реалізуються в рамках дитячої субкультури), для розвитку креативності дитини;
- мотивувати педагога на інноваційну діяльність з даної проблеми.

Анотація проекту:

- Проект реалізується в умовах психологічної комфортності;
- саморозвиток, зростання рейтингу педагога є мотивами прийняття цільових установок на формування творчої активності дитини;
- проект передбачає реалізацію завдань методичної системи з метою підвищення професійного рівня в питанні розвитку креативності дитини засобами дитячої субкультури.
- структура проекту:

4 взаємопов'язаних між собою блоки: «Педагог», «Педагог і дитина», «Педагог і батько», «Взаємодія з іншим соціальними інститутами».

- Реалізація проекту здійснюється по етапах.

На підготовчому етапі відбувається відбір матеріалу, висування припущень, первинна діагностика. Основний етап характеризується різноманітністю форм і методів роботи з педагогами. Педагоги мають можливість розвивати свої особисті та педагогічні здібності, отримати і розвинути знання, виконувати творчу роботу з розробки конспектів занять, перспективного планування роботи з дітьми.

Етапи проекту

Організаційно-підготовчий етап.

1. Діагностичний блок.

Мета: визначення творчого потенціалу педагогів, вивчення творчої ситуації в установі.

№	Засоби	Завдання
1.	Тест «Який я педагог»	Визначення ставлення педагога до своєї діяльності, вміння бачити проблеми, розуміння шляхів вирішення.
2	Анкета «Психологічний клімат у колективі».	Характеристика колективу, визначення умов інноваційної діяльності.
3.	Тест «Задоволеність роботою».	Вивчення ставлення педагогів до своєї діяльності.
4.	Методика вивчення задоволеності діяльністю педагогів в освітньому закладі (Автор Є. Н. Степанов)	Визначити ступінь задоволеності педагогів діяльністю в початковій школі - дитячому садку і своїм становищем у ньому.
5.	Оцінка рівня інноваційного потенціалу педагогічного колективу (Л. В. Поздняк, Н. Н. Лященко).	Визначення потенціалу колективу, готовності прийняти нове.
6.	Опитувальник «Психологічне вигорання» (Методика Н. Е. Водоп'янової та Є. С. Старченкової).	Визначення емоційного стану, відносини в колективі, рівня самооцінки педагогів.
7.	Методика ранжирування.	Визначення педагогами рейтингу своїх колег, позначення місця в колективі.
8.	Методика опитувального листа.	Визначення самооцінки педагога.
9.	Тестування педагогів за методом Торреса.	Визначення креативності особистості самого педагога.
10.	Опитувальник «Що я знаю про креативності та творчості дітей».	Визначення рівня знань педагогів з даного питання.
11.	Здатність педагога до емпатії.	Визначення здатності педагога до співпереживання, емоційної чуйності
12.	Тест на оцінку самоконтролю в спілкуванні	Визначення здатності педагога до співпереживання, емоційної чутливості.

2. Прогностичний блок.

Індивідуальна і колективна робота з педагогами.

Круглий стіл «Творчість народжує творчість»

Зміст: повідомлення результатів аналізу педагогічного процесу. Обґрунтування проблеми. Припущення результатів. Висунення гіпотез педагогами, визначення тем (дитяче колекціонування, дитячі захоплення «Каляки-маляки», ігровий світ дитинства, моделювання - словотворчість »).

3. Інформаційно - методичний.

- Створення інформаційно-методичної бази проекту, як умова інтенсифікації педагогічної праці, підвищення якості та результативності роботи з розвитку креативності дітей.

- Створення бази даних ППД.
- Забезпечення довідково-інформаційним обслуговуванням всіх педагогів.
- Створення комп'ютерної інформативної бази.
- Оформлення інформаційно - методичного стенду «Дитяча субкультура. Інструкція із застосування» (методичні рекомендації, практичні поради з розвитку креативності)
- формування творчих груп, розподіл обов'язків, завдань усередині груп.

I блок «Педагог»

Мета: стимулювання і підвищення педагогічної майстерності та творчості вихователя, систематизація та узагальнення цілеспрямованої роботи методичної служби НВК з формування креативності.

Завдання:

1. Підготувати та провести семінари для педагогів НВК з проблеми:
 - «Креативність дошкільників та методи її розвитку»;
 - «Колекціонування як засіб розвитку креативності»;
 - «Дитяче експериментування: його вплив на розвиток креативності, пізнавальної активності та допитливості дітей»;
 - «Можливості зображувальної діяльності та музичного виховання в розвитку креативності дошкільників»;
 - «Театр та становлення креативного потенціалу особистості».
2. Провести декаду творчості.
3. Провести тематичний контроль «Стан роботи НВК з розвитку креативності вихованців».
4. Провести педради з метою визначення нових підходів до вирішення проблеми розвитку креативності, виявлення позитивного досвіду роботи:
 - «Творчість - для обраних або необхідність існування»;
 - «Творчий потенціал педагога – важлива умова розвитку креативності дошкільників»;
 - «Дослідницькі вміння та звички – один з ланцюжків успішного розвитку креативності дошкільників»;
 - «Оптимізація педагогічного процесу з метою реалізації креативного потенціалу дітей дошкільного віку»

II блок. Педагог і дитина.

Мета: оптимізація методів і змісту навчально-виховного процесу.

Завдання:

- формування знань педагогів про специфіку дитячої субкультури та вмінь використовувати її зміст з метою розвитку творчої ініціативи дитини;
- розвиток здатності педагога мотивувати дитину до творчої діяльності;
- удосконалювати вміння застосовувати технологію проектної діяльності з дітьми, моделювання;
- формувати вміння використання дитяче колекціонування, як засіб субкультури, з метою розвитку креативного мислення;
- створити умови для творчого самовираження педагогів в процесі вирішення проблемних ситуацій;
- формувати вміння педагогів визначати рівень креативності дитини з метою планування індивідуальної роботи з дітьми.

III блок. Педагог і батьки.

Мета: ознайомити батьків з методами і формами розвитку креативності дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, надати їм педагогічні поради щодо організації дозвілля з метою художньо-естетичного розвитку дітей. Познайомити батьків вихованців з

методичними рекомендаціями щодо розвитку умінь дітей використовувати домашній покидьковий матеріал у конструюванні.

Завдання:

1. Організувати лекторій для батьків «Роль сім'ї в розвитку креативності дітей».
2. Провести консультацію для батьків «Організація дозвілля в сім'ї».
3. Провести загальні батьківські збори «Як навчити дітей винахідництву?»
4. Організувати та провести тематичні виставки робіт дітей та батьків.

IV блок. Взаємодія з іншими соціальними інститутами.

Мета: підвищення педагогічної культури через взаємодію з іншими освітніми закладами і закладами культури з проблеми розвитку креативності вихованців НВК; пропаганда і поширення досвіду роботи педколективу з розвитку креативності вихованців.

Завдання:

- повернути додаткові засоби збагачення педагогічного досвіду;
- координація спільних зусиль педагогів и співробітників інших закладів з розвитку креативності вихованців.

Заключний етап.

Форма	Тема	Завдання
Тематична перевірка	Стан роботи з розвитку нестандартного мислення вихованців НВК.	Визначення ефективності форм і методів розвитку креативності вихованців НВК.
Педрада	Вдосконалення системи роботи з формування творчої активності особистості молодшого школяра та дошкільника.	Аналіз моніторингу творчого потенціалу колективу, систематизація методичних матеріалів з проблеми розвитку креативності вихованців НВК.
Тиждень педмайстерності	Відкриті заняття, позаурочні заходи. спільні проекти	Визначення якості методичної роботи з розвитку педагогічної компетентності вихователів, вчителів, спеціалістів.
Педагогічна майстерня	«Розвиток креативності дошкільників і молодших школярів»	Обмін досвідом.

Василенко І. В., Павленко Л. І. Христинч І. М., Нікітченко С. І.,
вихователі НВК №1 м. Умань

Теоретичний аспект дослідження параметрів креативності

Психологічним вивченням дитячої творчості і розробкою психолого-педагогічних питань навчання і виховання дітей з високим творчим потенціалом до недавнього часу в нашій країні займалися зовсім мало. Вважалося, що не треба виділяти особливо здібних дітей, що всі рівні, що в кожній дитини можна «сформувані» будь-які потрібні якості. Лише з демократизацією нашого суспільства проблема вивчення творчості, творчих здібностей та механізмів розвитку творчого потенціалу особистості стала актуальною і викликає значний інтерес науковців. Не підлягають сумніву реальність і важливість даної проблеми. Раніше здібності до творчого мислення пов'язувалися, а нерідко й визначалися рівнем розумових здібностей. Виявилося, що ці два показника далеко не завжди пов'язані між собою. Детальне вивчення проблеми дозволило змінити первинні уявлення про високий рівень коефіцієнта інтелекту як про єдиний критерій видатних досягнень особистості і продемонструвало в

цьому плані важливу роль творчого потенціалу. Сучасна психологія розробляє два напрямки у вивченні факторів творчих досягнень:

1) аналіз життєвого досвіду і індивідуальних здібностей творчої особистості (особистісні фактори);

2) аналіз творчого мислення і його продуктів (параметри креативності).

Якщо поняття творчості розуміється як процес, який має певну специфіку і призводить до створення нового, то креативність - це потенціал, внутрішній ресурс людини, і, якщо особистість розглядати як носія творчості, то креативність виявляється її невід'ємним атрибутом.

Креативність, як здатність породжувати незвичні ідеї і швидко вирішувати проблемні ситуації, відхилятися від традиційних схем мислення проявляється як *швидкість, гнучкість, точність, оригінальність мислення, багата уява, почуття гумору*. Виділяють ряд ознак прояву *творчих здібностей*: оригінальність ідей і продуктів, гнучкість словесного і образного мислення, здатність знаходити ідеї в складних і обмежених ситуаціях. Ці ознаки також характеризують і дитячу творчість, яка хоча й не дає об'єктивно значущих продуктів, але за своєю психологічною сутністю і суб'єктивним переживанням не відрізняється від "дорослої".

Оригінальність – здатність до нового, незвичайного і нестандартного вирішення проблем. Базова програма розвитку дитини «Я у Світі» створює необхідні умови для розвитку творчих здібностей дитини. Здатність знаходити ідеї в нових і складних ситуаціях, пропонувати нові способи використання предметів особливо властива дітям. Практично, це – нестандартне бачення предмета, використання його функцій у новій ситуації. Нова ідея, винахід, творіння можливі лише за умови ґрунтовної обізнаності у тій галузі, яка стала предметом творчості.

Образна гнучкість як здатність змінити форму об'єкта так, щоб побачити нові його можливості, дуже яскраво виявляється в дитячій творчості. Адже дитяче мислення переважно образне, дитина ще чуттєво сприймає навколишній світ. Вона на кожному кроці перевіряє об'єкти в нові образи, помічає в предметах те, чого не бачать дорослі.

Дитина з визначними творчими здібностями, як правило, володіє широким спектром інтересів і захоплень, мрійністю, чутливістю, вразливістю, багатим внутрішнім світом, емоційністю, високим рівнем естетичного сприйняття. Вона також характеризується неохайністю до конформізму, цілеспрямованістю, нерідко впертістю і безпосередністю.

На сьогоднішній день вивчення і вимірювання креативних здібностей в психологічній науці відбувається за такими основними напрямками, як:

- особистісний (вплив особистісних рис на розвиток креативності);
- пізнавальний (вплив інтелектуальних і пізнавальних особливостей на розвиток креативних здібностей).

Творча обдарованість визначається тими теоретичними конструктами, на яких базується саме розуміння творчості. У цій галузі виділяються чотири основні напрямки: креативність як продукт, як процес, як здібність і як особистісна риса в цілому. Для кожного з цих напрямків є характерним своє розуміння творчої обдарованості і свої методи діагностики.

Систематизація основних підходів до вивчення даної проблеми дозволила розвести такі основні поняття як "творчість" і "креативність":

- творчість розглядається як характеристика діяльності суб'єкта, що відповідає вимогам екстраординарності як її результату (продукту), так і способів здійснення;
- креативність являє собою якість (стан) обдарованої особистості, яка є детермінантою творчого ставлення людини до світу і реалізується в особливому типі поведінки [9].

При вивченні особливостей розвитку дітей з визначними творчими здібностями, а також стосовно вивчення їх індивідуальних розрізень взагалі перевага надається, як правило, творчим завданням, спрямованим на формування нестандартного бачення стандартної ситуації і пошук оригінального, неповторюваного рішення, а також тестовим

методикам, які вважаються найбільш сучасними, науковими, статистично надійними способами діагностики.

Перші тести креативності з'явилися в 50-х роках ХХ століття. Їх розвиток поступово визначав один з провідних напрямків психодіагностики, пов'язаний з вивченням механізмів розвитку творчих здібностей. Найбільш сильним стимулом розвитку даного напрямку є результати багаточисельних досліджень, які вказують на невідповідність між успішністю виконання традиційних тестів інтелекту і творчими здібностями. Здатність висувати нові ідеї, знаходити нетрадиційні способи вирішення проблемних задач була відокремлена від інших здібностей і названа креативністю.

Засновники психометричного підходу щодо дослідження креативності Дж.Гілфорд і Е.П.Торренс у розробці теорій і тестів розумових і творчих здібностей виділяли два типи мислення: *конвергентне* й *дивергентне*. Слід зазначити, що сучасна педагогіка передусім орієнтована саме на конвергентне мислення, при якому дітям пропонується пригадати певну фактичну інформацію. Більшість психодіагностичних тестів креативності орієнтована на виявлення здібностей до дивергентного мислення. *Дивергентні здібності (або креативність)* – це здатність породжувати безліч різноманітних оригінальних ідей у нерегламентованих умовах діяльності. При дивергентному мисленні дошкільник надає багато різних відповідей на питання, при чому правильність відповіді є дещо суб'єктивне. Серед тестів Гілфорда найбільш популярними є «Тест на легкість слововживання», «Тест на використання предмета», «Тест складання зображень з певного набору фігур». Поширення набули також вербальні та фігурні тести Торренса, які на відміну від тестів Гілфорда розраховані на більш широкий віковий спектр: від дітей дошкільного віку до дорослих.

Існує інша концепція креативності, розроблена С.Медніком, у відповідності з якою творчий процес включає як конвергентні, так й дивергентні складові. На її основі був розроблений діагностичний тест і виділені параметри креативності:

- *продуктивність* (визначається кількістю відповідей);
- *оригінальність* (визначається частотою використання відповіді у виборці);
- *унікальність* (дорівнює відношенню кількості унікальних відповідей до загального числа відповідей);
- *селективність* (вибірковість) (визначається порівнянням вибору досліджуваного з вибором експертів).

Критерії креативності визначаються комплексом певних властивостей інтелектуальної діяльності: *оригінальність* (статистична рідкість); *усвідомленість* (наприклад, рідкий спосіб використання певної речі); *трансформація* (ступінь перетворення вихідного матеріалу на основі подолання конвенційних обмежень); *об'єднання* (утворення єдності і зв'язності елементів досвіду, що дозволяє виразити нову ідею в концентрованій формі) (П.Джексон і С.Мессік). Виходячи з цього, типовими для діагностування креативних здібностей дітей виявляються завдання по типу:

- назвати усі можливі способи використання знайомого предмета;
- назвати усі предмети, які можуть належати до певного класу;
- продовжити висловлювання або закінчити зображення на основі простої графічної форми та ін. При оцінці креативності в таких завданнях враховують кількість сформульованих дитиною ідей і ступінь їх рідкості у порівнянні з відповідями інших досліджуваних. Однак, як зауважує Холодна М.А., традиційні показники дивергентних здібностей (креативності), як правило, досить слабо прогнозують реальні творчі досягнення особистості в його повсякденній або професійній діяльності. У психологічній літературі висвітлені два погляди на процес визначення творчості. Один з них базується на системі єдиної оцінки, тобто оцінки діагностичних даних за конкретною методикою. Другий – заснований на комплексній оцінці, яка включає значну кількість оціночних процедур (тестування, опитування батьків й вчителів...). Однак, навіть кваліфіковане використання

найкращих тестів не гарантує відсутність “помилки” при виявленні творчих здібностей. Перш за все пов’язано це з тим, що жоден з існуючих тестів не охоплює всіх видів творчості (технічної, художньої, вербальної, музичної, математичної та ін.). Тому не можна перебільшувати можливості тестів і недооцінювати роль неекспериментального вивчення особливостей розвитку творчих здібностей особистості. Внаслідок визнання недостатності традиційних тестів креативності відбулось підвищення інтересу до менш формалізованих методів діагностики. Значний інтерес для вивчення творчості представляє так званий *біографічний метод*. В психології вивчення біографій вчених стало одним з способів виявлення тих особистісних і інтелектуальних якостей, які сприяють творчій діяльності. За останній час вивчення життєвого шляху почали розглядати як досить ефективний підхід до з’ясування і виявлення творчих можливостей дитини в даний період, а також як прогноз на майбутнє. В психології розвитку зростає інтерес до загальновікового підходу, який охоплює весь життєвий цикл. Такі дослідження кожний раз підтверджують: процеси розвитку характеризуються не лише підйомами, але й спадами. Розробка біографічного методу пов’язана з використанням таких способів отримання інформації, як *опитувальники*, звернені до самого досліджуваного, бесіди та інтерв’ю з ним, а також опитувальники для осіб, які супроводжують його в той чи інший віковий період або при виконанні тієї чи іншої діяльності. Значна увага приділяється вивченню продуктів діяльності, щоденників, листів та ін. Коли мова йде про дітей, біографічний метод передбачає спостереження, бесіди з батьками, вихователями, ознайомлення з малюнками. Таке комплексне неформалізоване вивчення, як правило, повинно завершитися психологічною характеристикою, яка включає аналіз і заключення з приводу того, що вдалося побачити і про що дізнатися. Але не завжди відокремлене використання біографічного методу зможе забезпечити повне надання необхідної інформації для індивідуального прогнозу.

Щоб зробити висновок стосовно наявності чи відсутності екстраординарних творчих можливостей дитини, необхідно виявити те сполучення психологічних властивостей, яке притаманне саме їй, тобто потрібна цілісна характеристика, яка може бути отримана шляхом цілеспрямованого *спостереження*. Перевага спостереження в тому, що воно може відбуватися в природних умовах і надавати величезну кількість додаткової інформації. Ефективним методом вивчення творчих здібностей учнів в умовах сучасної школи є *природний експеримент*, який потребує створення необхідних досліднику умов для спостереження процесу творчої діяльності і фіксації її проміжних та остаточних результатів. З цією ж метою нерідко використовують й *включене спостереження*, що надає можливість досліднику отримати інформацію саме про переживання дитиною ситуації невизначеності, яка не завжди доступна зовнішньому спостерігачу. Творчі здібності дитини важливо спостерігати і вивчати у розвитку. Для їх оцінки необхідно досить тривале спостереження змін, які виникають при переході від одного вікового періоду до іншого, систематичне спостереження за досліджуваним впродовж декількох років (лонгітюдне дослідження). Вивчення може продовжуватися безперервно (кожного дня), а може бути з перервами (“зрізи”). Вивчення психологічних механізмів творчості, пошук талановитих дітей, створення найсприятливіших умов для їх розвитку становить одну з актуальних проблем для нашої країни. Розробку даної проблеми активно проводить лабораторія психології обдарованості Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України. Основні напрямки науково-дослідницької роботи лабораторії на сучасному етапі охоплюють ряд завдань теоретико-прикладного характеру, а саме:

- з’ясування психологічних механізмів творчості, факторів креативності особистості;
- визначення підходів до ідентифікації проявів творчості у дітей
- розробку засобів розвитку креативного потенціалу особистості;
- розробку психодіагностичних методів виявлення рівнів і типів творчості у дітей;

- розробку програми соціально-психологічної підтримки дітей, з високим потенціалом креативності.

Література

1. Бабаева Ю.Д. Психологический тренинг для выявления одаренности. – М.: Молодая гвардия, 1997.
2. Булка Н.І. Діагностика вербального творчого мислення // Обдарована дитина». – 2001. – № 8
3. Дружинин В.Н. Психология общих способностей. – СПб.: Питер Ком, 1999.
5. Кульчицька О.І. Творча обдарованість. Специфіка дитячої обдарованості // Обдарована дитина. – 2001. – № 1..
6. Моляко В.О. Актуальні соціально-психологічні аспекти проблеми обдарованості // Обдарована дитина”. – 1998. – № 1, № 2.
7. Пономарев Я.А. Психология творчества. Тенденции развития психологической науки. М.: Наука, 1988.
8. Семенова Р.О. Теоретико-концептуальні підходи до розробки проблеми обдарованості та креативності. Обдарована особистість: пошук, розвиток, допомога. Матеріали доповідей та повідомлень на Міжнародній науково-практичній конференції. К., 1998.
9. Соло Р. «Когнитивная психология». СПб.: Питер, 2002.
10. Холодная М.А. «Психология интеллекта». Парадоксы исследования. СПб.: Питер, 2002.
11. Чорна Л.Г. Психологічне забезпечення розвитку творчих здібностей учнів // Обдарована дитина. – 2001. – № 2.

Господаренко Г.С., завідувач
Заворітня О.П., Грицай Г.М.
вихователі ДНЗ № 2 м. Умань

Умови креативного розвитку дітей дошкільного віку

Базова програма розвитку дошкільника "Я у Світі" вперше в освітньому просторі України заявила креативність як одну з пріоритетних ліній розвитку дошкільника.

Креативність – творчий дух, творчий потенціал індивіда, його творчі здібності, що проявляються не тільки в оригінальних продуктах діяльності, а й у мисленні, почуттях і спілкуванні з іншими людьми. Розвиток креативності як здатності до творчості набуває сьогодні такої значущості тому, що вона є базовою якістю особистості, її ядром, центральною характеристикою. Оскільки заявлена концепцією освіти ХХІ століття особистісно орієнтована модель має впроваджуватися у життя, час повернутися обличчям до природної здібності дитини творити, підтримати її, створити для її прояву сприятливі умови, стимулювати прагнення дошкільнят робити по-своєму, виявляти оригінальність. Безліч шаблонів, зразків, готових орієнтирів, запропонованих дорослими дитині для відтворення, притлумлюють її прагнення до творчості.

Розвиток сучасної дитини як особистості передбачає максимальну реалізацію нею своєї активності, самостійності творчої ініціативи, прагнення обирати на власний розсуд шляхи й засоби досягнення цілей, намірів, реалізувати свої власні потреби та інтереси. На часі розробка оптимальних технологій виховання і навчання, нових підходів до змісту пропонованих дошкільникам знань, узгоджених з життєвим досвідом дітей, накопиченим завдяки різним джерелам інформації. Навчально-виховний процес, який не виявляє і не враховує індивідуального досвіду юної особистості, має формальний характер, не зачіпає інтересів дитини. Саме включеність індивідуального досвіду дошкільника у процес пізнання робить його власне розвивальним, сприятливим для розкриття внутрішніх сутнісних сил.

Творча активність дошкільника має два тісно пов'язані між собою джерела – навчально-виховні впливи людей, що навколо (насамперед дорослих), та особистий досвід самої

дитини, який включає досвід її індивідуальної взаємодії зі світом та результати попереднього навчання і виховання. Якщо перше джерело задає нормативну побудову учбової діяльності як моделі суспільно вироблених форм пізнання, то друге несе у собі риси "відкритості" світу, цілісне ставлення до навколишньої дійсності, відображення особистісно значущих для дошкільника аспектів життя, які не завжди є істотними з погляду дорослого.

Включення індивідуального досвіду в засвоєння дошкільником інформації подекуди може спровокувати своєрідний "розрив" логічних схем міркування дорослого та дій, вироблених суспільною практикою. Водночас воно сприяє створенню дитиною оригінального продукту, що й характеризує творчість як особистісний процес. У полі уваги має бути не лише те, що зробила дитина (тобто кінцевий продукт), а й те, як саме вона діяла — відтворювала запропоновану схему чи перетворювала її на основі суб'єктивного досвіду. Технологія засвоєння знань обов'язково має включати досвід творчості самого виконавця. Зовнішні фактори можуть мати істотний формуючий вплив на такі компоненти креативності, як мотиваційний, когнітивний і поведінковий. Мотивація креативної поведінки складається в ранньому дитинстві; вона пов'язана з переживанням почуттів "Я можу", "У мене не виходить", з прийманням (не відторгненням) власних недоцільних бажань. Мотивація доцільної поведінки, яка також формується в дитинстві, передбачає бажаними лише реально здійсненні обставини, події. Таким чином, середовище може перешкоджати або сприяти розвитку мотиваційного блоку креативності.

Когнітивний бік креативності містить такі характеристики творчого мислення:

- продуктивність - багатство ідей, асоціацій, варіантів вирішення проблем;
- гнучкість - здатність швидко змінювати способи дій, переходити від одного класу об'єктів до іншого;
- оригінальність – рідкісність, незвичайність, унікальність способу розв'язання певної проблеми.

Поведінковий аспект креативності припускає реалізацію креативних властивостей на поведінковому рівні: вироблення певних поведінкових автоматизмів, встановлення способів дій. Вони формуються за рахунок наuczіння: наслідування деяких дій, повторення і закріплення їх. Тому середовище, яке сприяє формуванню креативності на поведінковому рівні, має мати зразки креативної поведінки і способи їх пред'явлення.

У ході соціалізації встановлюються дуже специфічні відношення між творчою особистістю і соціальним середовищем. Проте безсумнівно: середовище грає виняткову роль у формуванні і прояві творчої особистості.

Реалізація досвіду творчості передбачає створення різноманітних умов, які поєднують принципи індивідуальності й варіативності. Чим різноманітніше середовище дошкільного закладу, тим легше дитині проявляти самостійність, критичність, творчу активність. Урахування індивідуальних інтересів та переваг, довірчі форми спілкування з дитиною, надання їй права на вільний вибір, відсутність жорсткої регламентованості буття – важливі умови для розвитку креативності як базової якості особистого середовища.

Характеризуючи активність дошкільника в усіх видах діяльності (ігровій, предметно-практичній, учбовій, спілкуванні) та формах активності (фізичній, соціальній, моральній, емоційній, пізнавальній, мовленнєвій, художній), слід кваліфікувати їх як більш або менш творчі. Творчість — це активність дитини, спрямована на створенні нового продукту в нерегламентованій ситуації.

Показниками сформованості в дошкільника креативності є:

- ◆ чутливість до проблем, готовність їх розв'язувати власними силами; відкритість новим ідеям, інтерес до невідомого;
- ◆ схильність руйнувати чи змінювати стереотипи, відмовлятися від шаблонів, відходити від зразків;
- ◆ спроможність виходити за рамки заданої іншими ситуації;
- ◆ швидкість аналогій, протиставлень, асоціацій;
- ◆ загострене сприйняття неточностей, недоліків, відхилень, незвичності, складності;

- ◆ уміння підійти до проблеми з різних точок зору;
- ◆ уміння вносити щось нове, видавати оригінальні ідеї, розв'язувати нові завдання, досягати незвичних результатів;
- ◆ пошуково-перетворювальне ставлення до дійсності;
- ◆ висока пізнавальна активність; допитливість; уміння швидко переходити від одного способу розв'язання до іншого; переключатися; переконструювати елементи в нових комбінаціях (комбінаторні властивості);
- ◆ дотепність, почуття гумору, інтерес до парадоксів;
- ◆ сміливість та незалежність суджень; здатність до постановки власної мети;
- ◆ об'єктивність суджень, неупередженість оцінок;
- ◆ самокритичність, здатність посміятися із себе;
- ◆ використання різних форм доказів;
- ◆ уміння помічати зв'язки між ознаками, формально між собою не пов'язаними;
- ◆ здатність сприймати об'єкти комплексно, цілісно, виділяти в них головне, істотне, відкривати потенційне;
- ◆ розвинена уява, метафоричність (створення фантастичних ідей);
- ◆ уміння дивуватися;
- ◆ здатність прогнозувати, передбачати, висувати гіпотези, робити припущення;
- ◆ орієнтація на високі стандарти якості, ідеальні еталони.

Якщо діяльність дошкільника характеризується більшістю з означених особливостей, це означає, що його можна вважати креативом, практично та інтелектуально продуктивною особистістю. Розвиток у вихованців креативних здібностей – важлива мета навчально-виховного процесу. Креативними мають бути як процес діяльності так і її результат, як процес виховання, так і навчання старших дошкільників.

Основні етапи творчого процесу:

- Виникнення в дитини відчуття неясності чогось (поява проблеми).
- Виникнення ряду запитань до дорослого, однолітків, самої себе.
- Виділення значущих для успішного розв'язання проблеми елементів, диференціація головного і другорядного.
- Усвідомлення проблеми.
- Формулювання гіпотези.
- Пошук і знаходження розв'язку.

У реальному житті дошкільникові доводиться виконувати як творчі (цілком нові, незнайомі або з елементами новизни), так і нетворчі (які містять готову логічну програму, передбачають шаблонне рішення) завдання. Надаючи перевагу завданням творчого характеру, вихователь виховує в старших дошкільнят інтерес до складних завдань (практичних, інтелектуальних, комунікативних), бажання виконувати їх самостійно не боячися помилитися.

Для прояву дитиною творчої активності, важливо забезпечити їй розвивальне середовище. З цією метою доцільно використовувати розвивальні завдання; правильно оцінювати досягнення дітей у творчій діяльності; не переривати творчого процесу; утримуватися від використання негативних оцінок під час прояву дитиною творчої активності; без критики приймати всі дитячі твердження, не зловживати гальмівним впливом критичних зауважень; створити ситуації вільного спілкування, обміну думок.

Педагог диференціює різні *стадії прояву дошкільником творчої активності*. Їх чотири:

Перша стадія: наслідування — копіювання готового. Потрапляючи у нову ситуацію, дитина репродукує готовий спосіб дії, повторює його за дорослим заради досягнення бажаного результату.

Друга стадія: творче наслідування – внесення елементів новизни, прояв самодіяльності без внесення істотних змін у запропоновану іншими схему дій, зразок, ідею. Це – перша заявка дитини про себе, своє бажання самовиразитися. Саме на цій стадії вона

ознайомлюється з різними варіантами здійснення інноваційної діяльності, визначає свої переваги відповідно до власних схильностей та вмінь.

Третя стадія: репродуктивна творчість – уміння взяти за основу запропоновану схему (ідею), але істотно її переробити, внести зміни. Тут дитина відпрацьовує переробку інновацій, пропускаючи їх крізь себе, перевіряє їх відповідність вимогам ситуації, вносить елементи новизни й оригінальності. Ця стратегія характерна для дошкільників - креативів.

Четверта стадія: справжня творчість, створення нового. Вона недоступна дошкільникові: адже створити оригінальну ідею можна лише на піку свого креативного розвитку й у сфері своїх інтересів, здібностей.

Якщо педагог прагне виховати креативність (здатність дитини до творчості), в цьому йому допоможуть:

- нерегламентоване середовище,
- демократичні відносини,
- можливість наслідувати творчу особистість. Виховуючи в дошкільнят здатність до креативності:
 - уникайте чіткого формулювання проблеми, творчого завдання;
 - не обговорюйте саме творче завдання, а аналізуйте деякі загальні моменти, які вводять у проблему, уточнюють її зміст;
 - пропонуйте дітям не спинятися, коли з'являються ідеї, навіть якщо їм здається, що завдання розв'язане;
 - роздрібнюйте на підпроблеми творче завдання, якщо дитині не вдається розв'язати його цілком;
 - пропонуйте дошкільникам вдаватися до аналогій;
 - будьте тактовними, винахідливими;
 - стимулюйте прояви творчої уяви, дотепності, фантазії;
 - удосконалюйте своє вміння ставити запитання, робити часткові підказки, вносити уточнення, роз'яснення, вставляти репліки, які спонукають до пошуку;
 - то звужуйте, то розширюйте поле пошуку розв'язання творчого завдання;
 - зважено аналізуйте й добирайте найбільш оригінальні дитячі ідеї;
 - спонукайте вихованців відмовлятися від найбільш очевидного способу розв'язання завдання; пропонуйте шукати нові напрями та ідеї;
 - заохочуйте дітей щоразу аналізувати предмет уваги з несподіваної точки зору;
 - пропонуйте дітям проговорювати у процесі розв'язання творчого завдання ідеї, які виникли спонтанно;
 - використовуйте різного роду запитання, які сприяють концентрації уваги дітей (Хто? Що? Для чого ти це робиш? Що ти хочеш зробити зараз? Як ти збираєшся діяти? Чому? Навіщо?). Комбінування запитань дає велику кількість інформації;
 - пропонуйте дітям знайти у творчому завданні суперечності, обійти перешкоду, почати діяти з незвичної позиції, використати знайоме по-новому, щось послабити чи посилити;
 - рекомендуйте дошкільникам висловлювати якомога більше думок з приводу однієї ситуації (події, людини); виділяти в них типове та особливе, переваги чи недоліки, позитивне-негативне, цікаве-нецікаве, звичне-незвичне;
 - час від часу пропонуйте дітям уявити (зобразити) щось у вигляді елементарної схеми.

Під час виконання дошкільниками завдань творчого характеру педагог може використовувати продуктивні прийоми, урізноманітнювати їх.

Зокрема, дітям можна запропонувати:

- ◆ об'єднати — подрібнити (речі, явища);
- ◆ дібрати синоніми-антоніми (схоже-відмінне);
- ◆ знайти нові шляхи використання речей;
- ◆ винайти нові засоби досягнення мети;
- ◆ внести зміни в зроблене;
- ◆ змінити речі за кольором, розміром, матеріалом, формою;

- ◆ висловити якомога більше ідей для розв'язання конкретної проблеми;
- ◆ використати фантазію, жарти, каламбури;
- ◆ взяти участь у дискусії;
- ◆ дібрати аргументи, докази;
- ◆ провести нескладне дослідження (порівняй, склади оповідання, практично застосуй...);
- ◆ використати збільшувальне скло, мікроскоп тощо;
- ◆ самостійно обрати тему, зміст, форму, ролі, зібрати інформацію, здійснити аналіз та оцінку;
- ◆ помінятися з однолітками ігровими ролями, спробувати зіграти кілька несхожих ролей;
- ◆ уявити (ліс, море...), відчутти смак (незвичної їжі...);
- ◆ "прорецензувати" (свою, товариша, дорослого) роботу;
- ◆ поставити якомога більше запитань;
- ◆ оживити слово (намалювати словесний портрет);
- ◆ дати нове життя зламаним речам, іграшкам, книжкам;
- ◆ намалювати поняття (краса, віра, правда, свобода, життя...);
- ◆ уявити себе або когось об'єктом природи, предметом; будь-яким іншим об'єктом;
- ◆ розповісти про улюблені тварину, рослину, гру, заняття, страву; розповісти про свої найприємніші(найнеприємніше) враження;
- ◆ уявити себе чарівником (використати чарівну паличку);
- ◆ завершити розпочаті речення;
- ◆ збільшити-зменшити когось-щось;
- ◆ додати фантастичних властивостей комусь-чомусь;
- ◆ змінити зовнішність;
- ◆ придумати нового звіра, рослину, прилад тощо;
- ◆ продовжити життя літературного персонажа;
- ◆ змінити звичні взаємини між персонажами казки (наприклад, створити образ парадоксального персонажа — лева-боягуза);
- ◆ вживати метафори, переносити властивості одного предмета (явища) на інші: *м'який характер, щоки горять, позеленіти від злості, сталеві м'язи, бронзове тіло*;
- ◆ дати свою назву відомій картині, казці, оповіданню, віршу;
- ◆ фантастично поєднати несумісне — голову однієї тварини з тулубом другої, хвостом — третьої;
- ◆ уявити, що трапилося б, якби прискорився (уповільнився) час; як би це позначилося на житті, порах року, заняттях, відпочинку тощо;
- ◆ придумати нове свято, конкурс, гру;
- ◆ матеріалізувати свої думки, почуття, мрії, думки, почуття, мрії персонажів відомих казок, мультфільмів;
- ◆ зібрати додаткову інформацію (про події, людей, героїв); знайти в ній головне і другорядне; перевірити достовірність, точність, надійність.

Якщо старший дошкільник часто, легко й охоче продумує конструктивні ідеї; здатний самостійно їх апробувати й застосувати; як правило, аналізує свої дії, прогнозує ймовірність їх наслідки; уникає одноманітного маніпулювання, урізноманітнює пошуки способів розв'язання; ніколи не кидає розпочате на півдорозі, переважно самостійно долає труднощі; вміє зважено ризикувати, вдало використовувати різну інформацію і здобувати нову; приймає самостійні рішення у невизначених ситуаціях; реалістично оцінює результат своєї діяльності, об'єктивно визначає, яких зусиль ї йому коштувало (було важко чи ні); прагне виявити оригінальність, має схильний репродукувати зразок, можна вважати, що в такій дитини *розвинені креативні здібності*. Коли педагог не може оптимістично оцінити

здатність вихованця до творчої діяльності, доцільно з'ясувати причини цього; розробити індивідуальну стратегію виховання і навчання дитини; частіше спонукати її до фантазування, прогнозування, самостійних припущень та висновків, ризикування. Важливо налагодити тісніші контакти з родиною цього дошкільника, оскільки його залежність, скутість, невпевненість у собі — похідні родинних настанов.

Організуючи життєдіяльність старших дошкільнят у сім'ї та дошкільному закладі, слід сміливіше запроваджувати експериментування, дослідництва; надавати дитині можливість та право самостійно приймати рішення, виробляти елементарні гіпотези, доводити, обґрунтовувати, відстоювати власну точку зору. Варто давати батькам конкретні поради щодо розвитку в дитини допитливості, здатності творчо переробляти пережиті життєві враження, збагачувати індивідуальний досвід, розширювати асоціативний ряд, втілювати творчу уяву в реальній дійсності, розв'язувати нескладні життєві проблеми.

Треба пояснювати батькам подвійний характер творчої уяви. З одного боку, вона є основою творчості, з другого — може продукувати відрив від реальності, надмірну мрійливість, небажання докладати вольових зусиль. Тобто творча дитина може характеризуватися цінною здатністю реалізовувати свої фантазії та мрії, досягати високих результатів у різних видах діяльності, а може, навпаки, замикатися, занурюватися в себе, відмовлятися від розв'язання реальних життєвих задач, особливо складних.

Ось чому вкрай важливо допомогти батькам збалансувати схильність сина чи доньки до творчої уяви із здатністю використовувати її в реальному житті – в ігровій, предметно-практичній, пізнавальній, художній, комунікативній діяльності. Активна, конструктивна творчість має стати постійним супутником дитячої життєдіяльності в сім'ї та дитячому садку.

Дидактичні ігри та вправи на розвиток дитячої креативності

«Максимілізація»

Мета: розвивати творчість, фантазію під час уявного збільшення в об'єктах їх частин, аргументуючи свій варіант.

Приклад: їжак з довгими голками, щоб краще захищатися; книга з довгими сторінками, щоб помістилось більше казок та ілюстрацій; кішка з великими вухами, щоб краще чути мишку і т.д.

«Мініатюризація»

Мета: розвивати фантазію дітей під час уявного звужування стиснення об'єктів, пояснити потребу в діях.

Приклад: стиснути дорогу, щоб швидше доїхати; звузити вулиці, щоб друзі жили поряд; зменшити ніч, щоб більше гратися і т.д.

«Універсалізація»

Мета: розвивати здатність придумувати невластиві об'єктам частини, ознаки, елементи та їх фантастичне використання.

Приклад: будинок, який міг би бути готелем для мурашок (чим його наповнити?); Дід Мороз в спортивному костюмі, щоб міг бігати і гратися з дітьми на майданчику; Колобок-глобус, щоб вивчати країни та гратися в гри; Вікна будинку – очі, двері – рот, дах – капелюх, а сам будинок – добрий чарівник.

«Фантастична аналогія»

Ситуація: діти прийшли до дитсадка, а дорослих немає, замість себе залишили казкових героїв. Хто з персонажів буде вихователями? Лікарем? Чим нагадують їх вони?

Ситуація: використання казкової аналогії в повсякденному побуті дитсадка: каша-стрибунка, щоб високо стрибати; сонячний зайчик сів на подушку, щоб міцніше спати.

«Казка заблукала»

Мета: розвивати творче розповідання, уяву, креативність під час створення нової казки з використанням з використанням сюжетів відомих та вигаданих казок: посадив дід ріпку... стали тягнути, а внучка відмовилася допомагати. Герой з якої казки прийде на допомогу? Яких ще героїв запросять на святковий обід?

Забезпечення креативного розвитку дошкільників – пріоритетна вимога програми «Я у Світі»

Педагогічна наука не стоїть на місці, так само, як відбуваються творчі процеси в науці, культурі, повсякденному житті, так і методика навчання і виховання повинна удосконалюватись, відповідати сучасним вимогам. Саме на це й направлена нова Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі». Вона розроблена на виконання Закону України «Про дошкільну освіту» та Базового компонента дошкільної освіти в Україні.

Дитина не може жити у безладі, вона намагається пізнати навколишній світ та свої зв'язки з ним, упорядкувати, пояснити, наповнити змістом життя та діяльність людей, перевірити на власному досвіді здобуту інформацію. Вона прагне дізнатися, для чого живуть люди на Землі; познайомитися з умовами життя та його основними законами - природними, соціальними, предметними. Їй належить навчитися існувати відповідно до цих законів, а не всупереч їм, відкривати для себе та інших людей власні можливості, знаходити своє домірне місце у складному й суперечливому широкому світі, почуватися в ньому щасливою.

«Я у світі»- програма нового типу. В ній вміщено базовий зміст дошкільної освіти, який передбачає гармонійний та різнобічний розвиток дошкільника, формування його особистості, створення в умовах дошкільного навчального закладу розвивального життєвого простору, сприятливого для:

- закладання основ його компетентності (розвиток досвіду, який допомагає дошкільникові розв'язувати проблеми у незвичних умовах, здобувати нову інформацію, набувати мобільності; формування здатності діяти адекватно, конструктивно, ефективно в різних життєвих ситуаціях; виховання вміння приймати свідомі рішення, задовольняти свої соціальні та індивідуальні потреби).
- Формування шкільної зрілості:

А) розумової зрілості, показником якої є диференційоване сприймання, довільна увага, аналітичне мислення, наявність елементарних знань про природу, культуру, людей, самого себе; здатність висловлювати елементарні судження, обґрунтовувати свої думки;

Б) соціальної зрілості, пов'язаної з умінням спілкуватися з дорослими, однолітками, ініціювати контакти, налагоджувати спільну взаємодію, домовлятися, узгоджувати свої дії з партнерами, допомагати іншим людям, мобілізуватися на подолання труднощів, виявляти відповідальність, виробляти самооцінку судження, поважати себе та інших;

В) емоційної зрілості, яка виявляється у певній емоційній стійкості дитини, здатності адекватно реагувати на ситуації та події, орієнтуватися в настроях та станах людей, що навколо, брати їх до уваги, контролювати та регулювати свою емоційну поведінку, утримуватися від імпульсивних проявів;

- забезпечення балансів фондів «можу» і «хочу»: виховання і навчання спрямовуються на узгодженість життєво необхідних знань та навичок дошкільника з його особистими потребами, інтересами, бажаннями, прагненнями, планами;

- розвиток у дитини зачатків активної за формою та моральної за змістом життєвої позиції як системи ціннісних ставлень до природи, культури, людей, власного «Я»;

- виховання у дошкільника творчого ставлення до життя, вміння самостійно висувати елементарні гіпотези, генерувати оригінальні ідеї, нешаблонно розв'язувати проблеми, проявляти самобутність та раціоналізаторство.

Водночас Базова програма створює простір для творчого використання різних педагогічних технологій, прояву творчості й гнучкості у підході до дитини. Вона орієнтує педагога на відкриття дитині світу в єдності та різноманітності чотирьох світів – Природи, Культури, Людей, Власного «Я». Програма спрямована на формування в дошкільника цілісної картини світу - уявлення про навколишнє середовище та внутрішнє, душевне життя (власне та інших людей). Вона актуалізує проблему формування в дошкільника елементарної

форми світосприйняття - реалістичного й оптимістичного, яке визначає можливості організації знань та управління своєю діяльністю.

Загальний розвиток дітей дошкільного віку відбувається одночасно в різних сферах життєдіяльності. Притаманна малим злитість психомоторних процесів зумовлює необхідність поєднувати формування мовлення й системного мислення з розвитком дрібної моторики кисті руки. Дослідники довели тісний взаємозв'язок між загальним розвитком дитини і координаційно - регулятивною функцією кисті руки : той у кого добре розвинені пальці, водночас вміє будувати логічно правильні семантично - зв'язані висловлювання, має достатній обсяг пам'яті й стійку пізнавальну потребу, здатний регулювати свою увагу. Дозрівання сенсорних та моторних зон завершується у три роки.

У цьому віці рука морфологічно формується як самостійний орган, але функціонально ще не готова до систематичних рухових навантажень. Шестирічні діти дуже рухливі й охоче виконують завдання, де задіяна дрібна моторика руки (малюють, ліплять, вирізують, конструюють), але будь яка робота, яка потребує охайності, точності, посидючості, втомлює їх, бо вони ще не можуть тривалий час зосереджуватись на одноманітних діях.

Вік від трьох до семи років є періодом поступового, але пасивного формування психомоторного досвіду. Морфофункціональні зміни в дитячому організмі, зумовлені впливом чуттєвих подразників, завершуються сенсомоторною реакцією психічного змісту (І. Сеченов , М . Бернштейн). Щоб успішно виконувати рухові операції певної складності, мозок дитини на основі інформації про просторове розміщення тіла, його кін естетичні та тактильні відчуття, зорове сприймання предметів довкілля створює модель рухової поведінки. М'язові відчуття допомагають координувати власні рухи, контролювати точність виконання демонстрованого зразка. Завдяки постійному вправленню в сенсомоторних діях, а також поступовому ускладненню завдань і рухових операцій (поєднанню кількох рухів, підпорядкуванню простих рухів складним, розвиткові нових рухів на основі засвоєних), відбуваються процеси інтеграції в оволодінні психомоторним досвідом.

До досягнення дитиною шести – семирічного віку поряд із визначенням провідної руки поступово складається психомоторний досвід дитини, ускладнюються рухові дії та розширюються межі їх прикладного застосування. Саме внаслідок недооцінки дорослими розвитку психомоторики першокласники відчувають значні труднощі під час оволодіння письмом та графічними навичками. Тим, хто не пройшов відповідну психомоторну підготовку в дитсадку чи вдома, доводиться докладати чимало зусиль у школі, навчаючись писати. Для розвитку механізмів успішного оволодіння письмом необхідно починати спеціальні заняття з дитиною від моменту морфологічного дозрівання руки.

Ця робота має кілька напрямків:

- безпосереднє виконання (починаючи з чотирирічного віку) графічних завдань з використанням олівця та дидактичних матеріалів;

- використання ножиць , як інструментального засобу. Значний позитивний навчальний ефект дає поєднання вирізування ножицями зі складанням малюнків, з конструювальними вправами;

- виконання вправ на координацію рухів та оптичної уваги;

- впровадження методів ейдетики в роботі з дітьми.

Багато років пропрацювавши над темою « Розвиток творчих здібностей дошкільників під час роботи з природним матеріалом» , я звернула увагу на те , що деякі , здавалось би, легкі операції з листям чи шишками викликають у дітей труднощі. Так сухе листя кришилось через невправність рук , важко давались прийоми з'єднання деталей із природного матеріалу.

Тож, для мене пріоритетним стало питання як же залучити до роботи всі аналізатори дитини : зоровий, слуховий, тактильний, нюховий, смаковий.

Не випадково першим питанням у сфері « Я сам»- фізичний розвиток , є пункт:

- у своїх діях керується всіма органами чуттів (Базова програма « Я у світі»).

Тому я поставила перед собою мету :

Впроваджувати методи ейдетики в роботі з дітьми дошкільного віку.

Підвищувати ефективність процесів різної модальності

Та її відтворення.

Асоціативне мислення

Роботу з дітьми в цьому напрямку прийнято будувати на основі :

- вільних асоціацій, пов'язаних з предметними образами;
- колірних асоціацій ;
- асоціацій пов'язаних з геометричними формами;
- тактильних асоціацій ;
- предметних асоціацій;
- асоціацій викликаних друдлами ;
- звукових асоціацій;
- смакових асоціацій ;
- нюхових асоціацій ;

Головне запитання під час тренування асоціативного мислення звучить так : « Про що ти подумав ?». Ніколи не запитуйте в дошкільнят : « Які асоціації у вас виникли?», бо діти цього не зрозуміють. Хочу застерегти дорослих від намагання встановити будь - які зв'язки між двома запропонованими образами , навпаки прагніть самі та заохочуйте і вчіть дітей самостійно пояснювати найнезвичайніші поєднання предметів. Наприклад : дитина взяла книжку і подумала про ковзани , тому, що її обкладинка така сама гладенька , як і лід на ковзанці.

Або : дитина побачила кішку і подумала про синій колір, бо згадала , як її кішка спить на синьому дивані. Найголовніше в цьому виді роботи – не встановлювати ніяких правил , а лише вчити дитину пояснювати зв'язок двох предметів.

Вільні асоціації, пов'язані з предметними образами. З самої назви « вільні асоціації» випливає , що під час занять з цього напрямку не можна використовувати ніяких предметних зображень .Та в маленьких дітей ще недостатньо сформовані уявлення про навколишній світ і замало життєвого досвіду для того, щоб будувати асоціативні зв'язки самостійно. Тому на першому етапі роботи малюку потрібна допомога дорослого. Якщо починати працювати з дітьми молодшої групи, то наприкінці середньої групи зорові підказки вже не знадобляться.

А починати треба так :

- В мене є курча. Про що ви подумали ?

Відповіді можуть бути найрізноманітнішими і непередбачуваними:

- Я подумала про сонечко, тому що воно жовте, як курчатко ,а , може, курчатко любить грітися на сонечку.

- Я подумала про пташку, бо курчатко – це теж птах, а , може , тому що всі вони вміють цвірінькати. На цьому етапі занять головне , щоб діти вчили обґрунтовувати свій асоціативний вибір. Ця гра добре стимулює мовну активність, робить дітей сміливішими та впевненішими у висловлюваннях, формує вміння відстоювати свою думку.

Скажи мені – і я забуду ,

Покажи мені – і я запам'ятаю,

Дай доторкнутися – і я зрозумію.

(Китайська народна мудрість).

Саме такий підхід до роботи з дошкільниками став підґрунтям основного ейдетичного принципу таких видів асоціативного мислення, як тактильні та предметні асоціації . Тут криються психологічні особливості малюків, які вивчаючи світ, тільки того і прагнуть : подивитися , понюхати, обмацати і перевірити на міцність , а то й спробувати на зуб . Не випадково дітей цього віку називають дослідниками, чомусиками , адже світ такий великий, а в ньому стільки різного... І про все потрібно дізнатися , і все спробувати. А допоможе нам у цьому , звичайно ж ейдетика.

Тактильні асоціації

Для цього виду роботи потрібно мати набір тактильних карток , які запропонував московський професор , доктор педагогічних наук Ігор Матюгін . Основна ідея цих карток

полягає в тому, що кожна з них має свою фактуру, адже матеріал для їхнього виготовлення може бути найрізноманітніший – хутро, наждачний папір, фланель, крапельки воску, фольга, оксамит, палички. Кожен педагог ейдетичного напрямку може доповнювати цей матеріал своїми знахідками, урізноманітнювати його. Так до вашої колекції можете додати картки з гудзиками, гречкою, шматочками дроту. Головне, щоб сама ідея залишалася незмінною: допомогти дітям розширити знання про предмети та отримати додаткові враження від них. А ще розвинути дрібну моторику кисті руки, адже, як зазначав В. О. Сухомлинський:

« Джерело здібностей і обдарувань знаходиться на кінчиках пальців. Від пальців ідуть тоненькі струмочки, які живлять джерело творчої думки.»

Предметні асоціації

Цей вид асоціацій передбачає встановлення зв'язків предметів або між собою, або з їхніми ознаками. Для виконання цього прийому вам потрібно мати набір різних предметів: ниточку, паличку, трубочку, папірець, шматочок тканини, монету, шишку, каштан, камінець, гудзик тощо. Зорові орієнтири, зокрема предметні зображення не потрібні.

Починати роботу можна вже з другої молодшої групи. Вихователь тримає в руці будь-який предмет і ставить запитання: « Про що ви подумали? » Спочатку допомагайте дитині пояснювати її асоціативний вибір, потім вчіть малюка робити це самостійно. Починаючи із старшої групи потрібно визначати особливості предмета. Наприклад: вихователь бере нитку і говорить: « Довге і гнучке. Про що ви подумали? » Можливі такі відповіді: змія, черв'як, намисто, стрічка тощо. Або ви тримаєте монету і говорите: « Кругле і металеве. Про що ви подумали? » Відповіді: гудзик, люк, колеса трамвая, кулон, сережки тощо. До шматочка аркуша паперу діти можуть дібрати такі предметні асоціації: книга, газета, альбом, аркуш, зошит, серветка тощо.

Асоціації за друдлами

Друдл – це загадка, головоломка, малюнок, про який неможливо чітко сказати, що це таке. Простота та невизначеність друдлів створюють невичерпний простір для породження потоків асоціативних образів, пов'язаних з будь-якою сферою навколишньої реальності. Винайшов друдли Роджер Прайс, і його книги в 50-х роках були надзвичайно популярні.

Виділяють три можливих напрямки використання друдлів:

- Для приємного проведення часу, під час розгадування кросвордів або інших головоломок;
- У тестуванні і дослідженні пізнавальних здібностей людини;
- Для свідомого розвитку творчих здібностей та гнучкості мислення;

Використання друдлів, особливо в роботі з дошкільнятами, сприяє розвитку асоціативного та дивергентного мислення, пам'яті, вчить знаходити нестандартні підходи до різноманітних задач.

Свою думку дитина має обов'язково обґрунтувати, що спонукає її до мовленнєвої активності. Крім того, використання такого виду завдань допомагає у формуванні математичного мислення. Як бачите – переваг багато, тож можете сміливо використовувати дудли на заняттях мовного та математичного характеру або для розвитку творчого мислення. В ейдетичному напрямі можна проводити роботу за графічними абстракціями або ж за мнемотехнічними таблицями, які розробив Ігор Матюгін. Пропоную використовувати дудли для асоціативного, дивергентного та творчого мислення. Всі ці три види мислення у чомусь збігаються, доповнюють одне одне, а різниця полягає в лише в постановці питання, від якого залежить відповідь:

- « Про що ви подумали? » - для розвитку асоціативного мислення;
- « Що це? » - для розвитку дивергентного мислення.
- « На що це схоже? » - для розвитку творчого мислення.

Спробуйте обрати будь-який друдл і відповісти на ці запитання, і ви побачите, що відповіді будуть різними.

Дидактична гра « Грамотії »

Вік 4 – 7 років.

Мета вправи: Розвиток дрібної моторики кисті руки. Витончення рухів пальців рук. Координація. Підготовка руки до письма.

Матеріал: Дитині пропонують букви та цифри, зроблені з різного матеріалу: наждака , гудзиків , тіста , дроту , шнурків , поролону , макаронів , сірників , ковпачків з-під пляшок, різноманітних круп, «сліпі окуляри».

Опис роботи: Дитина із заплющеними очима або в «сліпих окулярах», обстежує, називає букви та цифри. Можна також запропонувати скласти коротенькі слова та вишикувати цифри по порядку.

Коментар. Ця гра на закріплення набутих знань і відчуттів. Прямо цей матеріал не готує руку дитини до письма. Але розвиває координацію пальців руки , якою дитина потім буде писати дрібні букви. Вона вимагає граничної концентрації уваги при роботі і несе в собі внутрішній контроль.

Дидактична гра « Парні картки»

Вік 4-7 років

Мета вправи: Розвиток мускулатури обох рук. Концентрація уваги. Розвиток тактильних відчуттів та мовленнєвої діяльності. Уточнення рухів пальців.

Матеріал: На маленькій таці лежать тактильні картки, «сліпі окуляри».

Опис роботи: Діти вдягають «сліпі окуляри» , обстежують картки й розкладають їх парами, які схожі за тактильними відчуттями , водночас пояснюючи свої дії .

Коментар: Саме тактильні відчуття дозволяють дітям подумки порівнювати різні поверхні, пізнавати і дивуватися розмаїттю навколишнього світу. Чим чутливішими будуть тактильні відчуття, тим точніше малюки зможуть порівнювати, об'єднувати, співвідносити, розрізняти предмети та явища, тобто впорядковувати мислення під керівництвом дорослого.

Що таке ейдетика?

(Матеріали з виступу на батьківських зборах)

Раніше слово «ейдетика» було мало кому знайомо. Але окремі прийоми використовували й учителі, і батьки. Чи пам'ятаєте Ви вірші, в яких замість слів були « вмальовані» картинки? Тобто, деякі слова можна було прочитати, а деякі вгадати за зображенням. Або, якщо завчання віршів для малюка було досить складним, дорослі вчиняли так : читали вірш, потім ділили листок зошита на окремі віконця – квадратики за рядками. У кожному квадратику зображувалося графічне значення окремого слова. Це був намальований вірш. І от за таким своєрідним планом маля досить легко розповідало вірш . а потім просто його запам'ятовувало. Кілька повторень із підказкою – і « картинка» відкладалася в пам'яті дуже міцно. До речі, саме з ейдетикою кожний із нас зіштовхнувся , коли в дитинстві розповідав казку за картинками у книзі!

У чому ж полягає секрет? У тому, що наші діти сприймають, а отже запам'ятовують інформацію через світ образів.

Перші 5 – 7 років життя права півкуля мозку розвивається в малят сильніше, тому уява відіграє дуже важливу роль в житті малюка.

Логічне мислення і тренування пам'яті зазвичай гарні, але для досягнення високих результатів потрібно скористатись ейдетикою. Метод ейдетики побудований на простому принципі : УЯВА + ПОЗИТИВНІ ЕМОЦІЇ = ЗАСВОЄНА ІНФОРМАЦІЯ.

Використовуючи невичерпну дитячу уяву , Ви можете допомогти їй швидко і надовго засвоювати знання. Отримана інформація залишатиметься в пам'яті і буде легко знайдена в потрібний момент. До того ж , маленька людина буде запам'ятовувати , граючись. А це означає, що вона не буде стомлюватись, їй буде дуже цікаво.

Застосовуючи в забавах слух, нюх, тактильні відчуття, рух і обов'язково тільки позитивні емоції, Ви отримаєте приголомшливий результат! До речі, цей варіант накопичення інформації підійде не тільки малюкам, а й дорослим.

Чому потрібно звернути увагу саме на присутність позитивних емоцій? Тому що, як відомо, негативні емоції отримані один раз, підсвідомо блокують повернення організму до подібних відчуттів. Отже Ваш малюк пережив неприємні моменти, пам'ять знову і знову буде перешкоджати їхньому повторенню. А дитячий страх не дасть маляті можливість відтворювати інформацію.

Тому посміхайтесь, займайтеся із задоволенням, граючись, фантазуйте – і результат не примусить себе чекати.

Не забувайте хвалити малюка за успіхи і допомагати ідеями. Стимулюйте його до створення власних образів та історій, які допоможуть йому запам'ятовувати.

Імпровізуйте! Поповнюйте свій асоціативний ряд. Нехай цей захоплюючий і забавний спосіб запам'ятовування допоможе Вам опанувати складну інформацію в будь-яких обсягах та зробить процес навчання приємним і цікавим.

Ще одна порада – зі скарбнички ароматерапевтів.

Розмарина, лимонна і м'ятна олія стимулюють пам'ять. Можна іноді запалювати у кімнаті дитини ароматичну лампу із краплею олії.

Увага! Використовувати ароматичні олії корисно, тільки якщо в маляті немає алергії!

Правильно харчуватися! Дійсно, риба, морепродукти, рослинна олія, овочі, злаки поліпшують пам'ять. Невелика кількість виробів із борошна і картоплі теж не зашкодять: вуглеводи дають енергію організму. А солодке, навпаки, краще обмежити, хоча шматочок шоколаду й здатний «підживити» утомлений мозок. Не забувайте і про полівітаміни, особливо важливий для пам'яті йод.

Дідура Любов Олексіївна,
вихователь-методист ДНЗ № 28 м. Умані

Креативність як творчий потенціал особистості дошкільника

Серед багатьох педагогічних проблем завжди існували й існуватимуть свого роду вершині, такі, що пронизують усе життя дошкільника. До них, зокрема, належить і проблема творчості, креативності, життя як творчого сходження до свого найвищого «Я», ці завдання покликана розв'язати нова Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі». Базова програма розвитку дошкільника «Я у світі» вперше в освітньому просторі України заявила креативність як одну з пріоритетних ліній розвитку дошкільника.

Розвиток креативності як здатності до творчості набуває сьогодні такої значущості тому що вона є базовою якістю особистості, її ядром, центральною характеристикою. В нормативному документі поняття «креативність» вжито не випадково. Це зроблено з метою:

привернути увагу освітян до зазначеної лінії розвитку дошкільника, яка відсутня в попередніх програмах, проте вкрай актуальна сьогодні.

Диференціювати близькі, проте відмінні поняття **творчість** та **креативність** ввести в обіг нову категорію, внести до планів педагогічної діяльності напрям, пов'язаний з розвитком креативності дошкільників, контролем та оцінкою його реалізації. Особистісно-орієнтована модель має впроваджуватися у життя, час повернутися обличчям до природної здібності дитини творити, підтримати її, створивши для її прояву сприятливі умови, стимулювати прагнення дошкільника робити по-своєму, виявляти оригінальність.

Щоб дитина виявила творчу активність, слід насамперед з довірою поставитися до її природної схильності діяти на власний розсуд, сприймати життєві враження покладаючись на власний досвід.

Творча активність дошкільника має ніби два тісно пов'язані між собою, проте не тотожні джерела – навчально-виховні впливи людей, що оточують (насамперед дорослих) та особистий досвід, який включає досвід індивідуальної взаємодії зі світом, а також результати попереднього навчання і виховання. Якщо ми характеризуємо особистість її здатність до творчої діяльності, варто оперувати поняттям креативність. Це поняття сьогодні мало

поширене у колі освітян-дошкільників, проте його наявність у Базовій програмі зобов'язує кожного ввести його до свого активного словника. Щоб полегшити цей процес: слід розрізнити поняття: творчість: особливий вид активності нерегламентованого, перетворювального характеру.

Креативність: загальна здібність дитини, її здатність до творчості. Одна з базових якостей особистості. Отже характеризуючи активність дошкільника в усіх видах діяльності, та формах активності слід кваліфікувати їх як більш або менш творчі.

Творчість є активністю дитини, спрямованою на створення нового продукту в не регламентованій жорсткими умовами ситуації. Аналізуючи та оцінюючи особисті якості, здібності дошкільника педагог вживає поняття креативність. Показники сформованості креативності у дошкільника:

- чутливість до проблем, готовність їх розв'язувати власними силами, відкритість новим ідеям, інтерес до невідомого;
- схильність руйнувати чи змінювати стереотипи, відмовлятися від шаблонів, відходити від зразків, спроможність виходити за рамки заданої іншими ситуації;
- швидкість аналогій, протиставлень, асоціацій;
- загострення сприйняття неточностей, недоліків, відхилень, незвичайності, складності;
- вміння підійти до проблеми з різних точок зору;
- вносити щось нове, висувати оригінальні ідеї, розв'язувати нові завдання;
- пошуково-перетворювальне ставлення до дійсності, висока пізнавальна активність, допитливість;
- вміння швидко переходити від одного способу розв'язання до іншого;
- переконструювати елементи в нових комбінаціях (комбінаторні властивості);
- дотепність, почуття гумору, інтерес до парадоксів;
- сміливість і незалежність суджень, неупередженість оцінок;
- самокритичність, здатність посміятись над собою;
- використання різних форм доказів;
- вміння помічати зв'язки між ознаками, формально між собою не пов'язаними;
- здатність сприймати об'єктивно комплексно, цілісно, виділяти в них головне, істотне, відкривати потенційне;
- розвинена уява, метафоричність (створення фантастичних ідей)
- вміння дивуватися;
- здатність прогнозувати, передбачати, формулювати гіпотези, робити припущення;
- орієнтації на високі стандарти якості, ідеальні еталони.

Наявність у діяльності дошкільника більшості з означених показників засвідчує, що його можна вважати креативним, практично та інтелектуально продуктивною істотою. Розвиток у вихованців креативних здібностей – важливе педагогічне завдання. Креативним має бути як процес діяльності дошкільників, так і її результат; як процес виховання, так і навчання.

Креативність розглядається вченими як характеристика творчого потенціалу особистості. За словником термінів «Дошкільна освіта», «креативність – рівень творчої обдарованості, здатності до творчості, що складає досить стійку характеристику особистості». Хочеться навести декілька видів визначення креативності. За визначенням Е. Фрома, креативність – це здатність дивуватися, відшукати рішення в нестандартній ситуації, спрямованість на нове і вміння глибоко усвідомлювати власний досвід.

Креативність є одною з базових характеристик дитини дошкільного віку, що характеризує активну позицію особистості, готовність ухвалювати миттєві рішення, допитливість, здатність коментувати процес та результати діяльності, стійку мотивацію досягнень, розвинену уяву, а також здатність до створення творчого образу, який характеризується оригінальністю, варіативністю, гнучкістю та рухливістю.

Ми живемо в епоху глобальної перебудови суспільства, переходу освіти, в тому числі й дошкільної, до нових – **креативних** технологій виховання та навчання. Такі зміни зумовлюють

необхідність самовдосконалення вихователя як фахівця та особистості – його відкритість інноваціям, уміння застосовувати сучасні методи й засоби освіти дошкільника, сформованість педагогічної рефлексії(здатності розмірковувати, аналізувати своїх вихованців, їхніх батьків, колег).Маємо вчитися активно «задіювати» особистісний потенціал дітей, формувати в них творче ставлення до життя, розвивати зачатки творчого мислення.

Педагоги майже ніколи не характеризують своїх вихованців як таких, що творчо (не творчо) ставляться до життя в цілому. А тим часом Базова програма орієнтує освітян на формування в дошкільнят креативності як загальної здібності, творчості як здатності до конструктивної перетворювальної активності. Отже, варто поступово розширювати ареал використання понять **творчість** і **креативність**.

Необхідні умови для діяльності педагогів та їх участі в впровадженні нової Базової програми «Я у Світі»:

- сприяти підвищенню кваліфікації
- допомогти в створенні розвивального середовища
- забезпечити консультативну допомогу у вирішенні поставлених завдань.
- створити емоційно позитивний мікроклімат для співробітництва
- високу культуру спілкування;
- здатність співробітників зберігати доброзичливість один до одного, спокійно розібратися в будь-якій ситуації, неупережно розв'язувати проблеми.
- підібрати педагогів для впровадження, врахуючи
- прагнення до гнучкості, пристосування до дітей, змісту та засобів виховання;
- емоційна врівноваженість ;
- оволодіння легким, невимушеним спілкуванням з дітьми
- впевненість у собі.

Психологічні зміни у педагогічних кадрів щодо формування ними власної творчої педагогічної діяльності, таких якостей творчої особистості, як – от:

- відхилення від шаблону,
- оригінальність
- ініціативність

Змістові зміни при застосуванні які виникли в результаті і впровадження нових освітніх технологій цільового добору змісту навчання у відповідності до проблеми креативності а також спільну роботу педагогів: в методичних об'єднаннях, творчих групах, з соціокультурними об'єктами, використання тестів для визначення.

Першорядними компонентами творчого процесу є прояви дошкільником оригінального, інтуїтивного, непередбачуваного, мимовільного, неусвідомлюваного, імпульсивного; другорядними – прояви логічного, рефлексивного, довільного, вмотивованого, усвідомленого. Єдність закладеного природою та прижиттєво набутого дитиною – база для розвитку та збагачення її творчого потенціалу.

Мотивація креативної поведінки складається в ранньому дитинстві, вона пов'язана з переживанням, прийманням власних недоцільних бажань. Мотивація доцільної поведінки, яка також формується в дитинстві, передбачає бажаннями лише реально здійснювати обставини, події. Таким чином, мікро середовище може перешкоджати або сприяти розвитку мотивації, креативності.

Когнітивний бік креативності містить такі характеристики творчого мислення : продуктивність – багатства ідей, асоціації, варіантів вирішення проблем; , гнучкість – здатність швидко змінювати способи дій, переходити від одного класу об'єктів до іншого; оригінальність – рідкісність, незвичайність, унікальність способу розв'язання певної проблеми

Як показують наукові дослідження й досвід педагогів-практиків, креативність виявляють приблизно з п'ятого року життя, але це зовсім не означає, що до цього моменту їх не слід розвивати. Навпаки, чим раніше дитину навчать спостерігати, пояснювати незвичайне, дивуватися оточуючими явищами, предметами, експериментувати тим ґрунтовніше підготують її до прояву власне творчих здібностей. Творчість багато в чому

визначається вмінням по-різному висловлювати свої почуття та уявлення про навколишній світ. Для цього слід навчити дитину бачити предмет з різних боків, уміти, враховуючи різні ознаки предмета, створювати образ. Необхідно щоб дитина не тільки вільно фантазувала, а й спрямовувала свою фантазію, творчі здібності на вирішення різноманітних завдань.

П'ять років - період розвитку наївної креативності дитини, що базується, з одного боку, на яскравих образах, емоційності, імпульсивності й жвавості поведінки дитини, а з іншого – на незнанні законів логіки, загальних закономірностей явищ, відсутності жорстко закріплених правил мислення. Разом із тим, розвиток більш тісних зв'язків із мовленням, формування довільності у виникненні продуктів уяви, критичність мислення, прагнення до наслідування інших і нормативності поведінки в дітей 6- річного віку створюють умови виникнення діалектичних суперечностей у розвитку уяви.

У п'ятирічному віці діти можуть довгий час грати в одну гру, неодноразово повертатися до певних її сюжетів. Образи уяви в цьому віці надзвичайно яскраві, живі, тісно пов'язані з почуттями. Найвіддаленіша схожість між тим, що сприймає дитина, та її попередніми враженнями викликає бурхливий потік нових асоціацій. Діти надзвичайно довірливо ставляться до своїх витворів фантазії.

В.Сухомлинський говорив: «Дітям не треба багато говорити, не слід багато їм розповідати, слово – не цяцька, а словесне пересичення – одне з найшкідливіших пересичень. Дитині треба не тільки слухати слово вихователя, але й мовчати; в цю мить вона думає, осмислює почуте та побачене». У жодному разі не давайте негативної оцінки дитячій творчості. Будьте терплячі до «дивних» ідей дитини. Навчіть дитину керувати емоціями й не піддаватися поганому настроєві. Вчіть її помічати добре й красиве в житті. Відкрито висловлюйте власні почуття дитині. Діти, які переконані у любові та повазі батьків, швидше розвиваються. Не бійтеся проявляти власну індивідуальність, не приховуйте власні творчі прояви. Головне, щоб ваша творчість доброю, приносила радість та задоволення іншим. Станьте взірцем неординарної творчості особистості для своїх дітей.

Підсумкове заняття «Юні розумники»

для дітей старшого віку

Мета : Розвивати вміння дітей використовувати здобуті уявлення під час виконання завдань, логічне мислення, уяву, дрібні м'язи кисті рук, інтелектуальний потенціал дітей. Продовжити вчити висувати припущення, аналізувати, робити висновки. Збагачувати практичний і теоретичний досвід дитини; дати їй змогу самовизначитися, здійснювати самостійний вибір, заохочувати до досліджень та експериментувань, відходити від заданого шаблону, зразка стандарту, діяти самостійно. Створювати сприятливі умови для становлення креативності як базової якості старшого дошкільника. Виховувати організованість, комунікативні здібності, бажання завершувати роботу до кінця.

Матеріал : Кубик з різними кольоровими вставками, фішки для оцінювання дітей, нагороди для кожної дитини «Самий найрозумніший». Матеріал для досліду (2 ємкості з водою, 2 мішечка 1 з сіллю 1 з губкою, ганчірка для витирання води, маленькі розноси)

Ігри : «Круглий рік», «Ланцюжок», «Де чия хатка», «Будь уважним», «Що це означає», «Давайте переверемо»

Хід заняття

Вихователь : Давайте привітаємось один з одним та гостями

Доброго ранку, доброго дня

Раді ми бачитись з вами щодня

Дружно станемо ми в коло.

Я твій друг і ти мій друг.

За руки ми візьмемось,

Один одному всміхнемось

Стане весело навкруг!

Любі малята, я вас запрошую пограти в «Самий найрозумніший». Цікаво а який у вас настрій? Уявіть свій настрій, візьміть його в руки. А тепер уявіть якого він

кольору і всі разом по команді назвіть свій колір настрою. Молодці, отже, ви майже всі готові до виконання завдання. У мене в руці кубик він буде нашим помічником. Скажіть скільки граней у куба? Отже в 6 ігор ми сьогодні з вами пограємо.

Вихователь : Щоб розпочати нашу гру спочатку давайте трошки розізнаємось. Відповідайте швидко Хто ? або Що? Ким буде ?

Яйце... курчам, крокодилом, змією, черепахою, смаженою

Курча... півнем, куркою

Хлопчик.. юнаком, батьком, дідом

Жолудь... дубом

Насіння... квіткою, деревом ,олією

Гусениця... метеликом

Борошно... хлібом , печивом , бубликом

Ікринка... .рибою, жабою

Цегла ... будинком

Тканина... сорочкою, сукнею, спідницею, брюками.

Вихователь : Молодці !

1,2,3 - гратись почали (кидають кубик)

1. Гра « Круглий рік »

Розвиток дрібної моторики .Закріплення умінь розрізняти сектори, знань пір року, назв місяців.

Дітей розділити на групи (за назвою пір року)

Перемішати сектора .Запропонувати прочитати назву та розкласти в правильному порядку.

Запитання :

Чому кожній частині відповідає певний колір ?

(Червоний , зелений , жовтий , голубий)

Які свята бувають літом , взимку , восени, навесні ?

За вірну відповідь діти отримують фішки .

Вихователь : Молодці !

1,2,3 - гратись почали (кидають кубик)

2. Гра « Ланцюжок »

Закріплення знань про взаємозв'язок живої природи з неживою

Діти, подивіться що у мене в руці? Так це яблуко? Яке воно? Запрошую викласти ланцюжок щоб показати як до нас потрапило це яблуко.

Запитання: Як ви гадаєте , а якщо ми заберемо хоча б одну частинку ланцюжка, щось зміниться ? Чому ? За вірну відповідь діти отримують фішки .

Вихователь : Молодці ! 1,2,3 - гратись почали (кидають кубик).

3. Гра « Де чия хатка »

Закріплення знань про диких та свійських тварин їх середовище існування, розвиток дрібної моторики руки. З'єднати тваринок з їх середовищем існування. За вірну відповідь діти отримують фішки .

Вихователь : Молодці ! 1,2,3 - гратись почали (кидають кубик)

4. Гра «Будь уважним » ейдетика

Розвивати зорову увагу. Дітям пропонується розглянути малюнок 15 секунд. Закрити .

Завдання: Прибіг цуцик потягнув за скатертину. Все падало на підлогу. У якому порядку все падало? Що впало першим, другим, останнім. Візьміть ці предмети та викладіть на картках в такій послідовності в якій вони падали. В кінці перевіряють по контрольній картці . За вірну відповідь діти отримують фішки .

Вихователь : Молодці ! 1,2,3 - гратись почали (кидають кубик)

5. Гра « Що це означає ? »

Закріплення знань природоохоронних правил. Дітям пропонують розглянути картинки з знаками та розказати де їх можна розставити і чому ? За вірну відповідь діти отримують фішки .

6. Гра «Давайте перевіримо »

(Пошуково-дослідницька робота). Розповідь казки « Про двох віслюків » .

Вихователь : Як ви гадаєте, малята, який мішок був важче ? Чому ? А давайте ми це перевіримо на досліді ?

Дослід з мішечками з сіллю та губкою .

Вихователь : То ж який ми можемо зробити висновок ? Який мішок був важчим ? Чому ? А що стало з сіллю ?

Вихователь : Молодці! Вам сподобались наші ігри? А що сподобалось робити найбільше? А що було виконувати важко? Давайте порахуємо скільки у вас разом стало фішок. Діти рахують кількість фішок . Молодці! За те що ви були самі найрозумніші. Ви отримуєте ось такі нагороди.

Вихователь роздає значки «Самий найрозумніший».

*Дрозденко Любов Іванівна,
вихователь ДНЗ № 4, м. Умані*

Плекаємо творчу особистість

На початку третього тисячоліття, в умовах становлення і розвитку незалежної України, нового звучання набувають питання творчості, розкриття креативного начала кожної конкретної дитини як справжнього суб'єкта життєдіяльності. Суспільству сьогодні вкрай потрібні люди, які творчо мислять, здатні створювати культуру, жити в ній, розвивати її. Тому формування освіченої, творчої особистості є одним з першочергових завдань реформування освіти в країні.

Ідея самоцінності, унікальності дитини, необхідності розвитку її творчого потенціалу дістала відображення і в нормативних актах нашої держави, у Національній доктрині розвитку освіти в Україні, Законі «Про дошкільну освіту», в Базовій програмі розвитку дошкільників «Я у Світі».

Креативність – одна з базових характеристик особистості дитини дошкільного віку, характеризує активну позицію дитини, готовність до непередбачуваних рішень, допитливість, здатність до коментування процесу та результатів діяльності, стійку мотивацію досягнень, розвинену уяву, а також здатність до створення нового творчого образу, що визначається оригінальністю, варіативністю, гнучкістю та рухливістю.

Сьогодні розвиток креативності як здатності до творчості набуває особливої значущості, бо вона є базовою якістю особистості, її ядром. У новій Базовій програмі розвитку «Я у Світі», як одну з пріоритетних ліній розвитку, було надано назву креативності, але пізніше замінено на творчу. Деякі науковці ототожнюють поняття «креативність» і «творчість», але це невірно. Варто диференціювати ці поняття. Задатки творчості є у кожній людини. Необхідно лише їх розкрити і активізувати. Прояви творчих здібностей можуть бути різними – від яскравого таланту до скромних і малопомітних проявів, але суть творчого процесу однакова для всіх.

Творчість – це процес людської діяльності, який створює якісно нові матеріальні та духовні цінності і є активністю. Креативність – це сукупність властивостей особистості, що забезпечує її входження в творчий процес і є складовою обдарованості. Досліджуючи дану проблему відомі психологи (Венгер, Запорожець, Гілфорд, Цибуля, Кудрявцев, Синельников, Альтшуллер, Іванова, Страунінг, Нікашин...) великого значення надавали розвитку дитячих здібностей в дошкільні роки. Починаючи з раннього віку у дітей розвиваються творчі здібності, а це, насамперед, розвиток основних психічних процесів: відчуття, сприймання, уява, мислення, пам'ять. Враховуючи їх дослідження, слід відмітити їх спільну думку про те,

що основними складовими творчих здібностей є: творча уява і якість творчого мислення. Розвиток сучасної дитини як особистості передбачає нею максимальну реалізацію своєї активності, самостійності, творчої ініціативи, прагнення обирати на власний розсуд шляхи й засоби досягнення цілей, намірів, реалізувати свої власні потреби та інтереси. Тому під час різних видів діяльності дошкільників розвивається творча уява і творче мислення, формується культура розумової праці, що забезпечить продуктивну інтелектуальну діяльність у подальшому житті дитини.

Перші прояви творчої діяльності дітей проявляються, коли дитина починає наслідувати дорослого, коли перед дитиною постає реальне життя, коли дитина починає пізнавати навколишній світ, коли вона починає активно діяти з предметами. У цьому віці у дитини ще не має сенсорного досвіду, тому, вона ще не здатна проявляти творчі задуми. З набуттям життєвого досвіду, з оволодінням знаннями, вміннями та навичками з'являються прояви творчої активності. На сучасному етапі актуальною є проблема креативного розвитку дітей, тому, проектуючи навчально-виховну роботу наші вихователі враховували особистісно-орієнтовану модель розвитку дитини. У розв'язанні цієї проблеми відіграє певну роль творча активність дітей, тобто надання можливості дитині творити, робити по своєму, досягати певних результатів. Першочерговим завданням стало забезпечення умов для розвитку творчої уяви та мислення.

Творча активність дітей проявляється у всіх видах діяльності. Для цього педагоги створили умови, які сприяли формуванню і розвитку творчих здібностей дітей, підготовці їх до самостійної творчості: особистісно-орієнтована технологія навчання; естетично-художнє виховання (виховання людини готової до будь-якої діяльності, людини з потужним творчим потенціалом); творча особистість педагога (підготувати творчу особистість педагога, яка наділена яскраво вираженими креативними рисами); створення розвивального середовища, яке сприяє розвитку пізнавального мислення дітей (вміння висувати гіпотезу, здатність прогнозувати, висловлювати власну думку). Ми вважаємо, що шляхами їх реалізації є диференційований підхід при різних видах діяльності дітей. Проектуючи навчально-виховну роботу з дітьми, ми використали нову освітню технологію «Психолого-педагогічного проектування» Т. Піроженко і С. Ладивір, що сприяє розвитку творчої особистості дітей.

На нашу думку, слід відзначити, що перші прояви творчої активності помітні вже у дітей раннього віку, тому починаючи з молодшої групи на початку навчального року проводили діагностичне обстеження рівня розвитку уяви та мислення. Так як гра є провідною діяльністю дошкільників, ми під час діагностування використали ігрові завдання творчого характеру на розвиток мислення: «Знайди серед предметів іграшку», «Подорож до кульки», «З іграшкою на прогулянку», «Хто в якому будинку живе» (результати: вищий рівень – 0%, середній – 62%, низький – 38%) та на розвиток уяви: «Будь вершником», «Поїдемо на автобусі», «Нагодуй ляльку» (результати: високий – 0%, середній – 59%, низький – 41%)

Результати обстеження показали, що в молодших дошкільників мислення сформоване на низькому рівні, носить наочно-дійовий характер, слабо виражена пізнавальна активність. Уява дітей носить відтворювальний характер, її образи нестійкі. Серед дітей вирізнявся своєю оригінальністю Сергій М., при виконанні завдань логіко-математичного характеру, хоч рівень загального розвитку був середнім. Батькам цієї дитини було запропоновано відвідувати гурток «Математичний грай лик», для старших дошкільників. Надалі, навчаючись у школі, Сергій М., приймав участь у міських, обласних олімпіадах з математики, за що нагороджений грамотами, а після школи вступив до КПУ. Це були перші прояви креативності (таланту). На думку психологів це буде проявом першої стадії розвитку творчої активності.

Для успішного розвитку творчої активності дітей ми використовували нову освітню інтерактивну технологію навчання (інтерактивні методи: мікрофон, робота в парах, в групах), через які доносили до дітей інформацію про предмети та явища навколишнього. При цьому слід визначити важливу роль вихователя, так як він повинен бути, насамперед, творчим партнером, створювати в групі атмосферу самостійності, ініціативності і оригінальності у

вирішенні різноманітних завдань творчого характеру. Але, в першу чергу, слід врахувати і побажання дітей.

Найефективнішим є створення сприятливих умов для навчальної, науково-дослідницької, пізнавальної, трудової, ігрової діяльності дітей. Особливо слід відмітити роль бесід не лише фронтально організованих, але й індивідуальних тому, що у різновікових групах індивідуальне спілкування є дуже важливим. Неабияку роль у розвитку творчої особистості молодших дошкільників має організація самостійної продуктивної діяльності дітей, яка більше організовується у II половину дня. Щоб досягти позитивного результату, впроваджували в роботу засідання творчої казкової студії під рубрикою «Розповіді мудрої тітоньки Сови» (1 раз в місяць).

У роботі з дітьми молодшого дошкільного віку, слід віддати належну увагу методу Едварда де Бона «Шість капелюшків мислення». Почали зі спостережень за об'єктами та явищами довкілля, під час яких важливе місце займають цільові прогулянки за межі території дитячого садка, де головним героєм діяльності дітей виступає образ «синього капелюшка», який є спостерігачем, пильно стежить за розв'язанням проблем і виявляє мінімум мудрості.

З «синім капелюшком» діти вирушають у світ знань, грають в ігри: «Спробуй сам», «Зроби як я», «Дзеркало», «А якби», використовуючи метод спроб і помилок. До «синього капелюшка» приєднується і «червоний капелюшок», який є емоційною натурою і бачить світ через призму емоційного впливу. З ним діти навчаються і грають в ігри: «Добре – погано», «І так, і ні», «Назви протилежне», «Навпаки», «Хто що робить», «Що зайве?», «Чого не вистачає?», використовуючи метод виявлення протиріч та метод протилежностей.

Пізніше до дітей в гості приходять «жовтий капелюшок», який висловлює не лише позитивну оцінку проблеми, а й надає конкретні пропозиції по їх вирішенню. З ним діти вчаться розв'язувати протиріччя під час ігор: «Що можна зробити?», «Чим замінити?», «Оціни вчинок», «Чим схожі?», «Чим може бути?», «Десять але», використовуючи метод розв'язання протиріч та метод системного аналізу.

На допомогу «синьому, червоному та жовтому капелюшку» приходять «міс Уява», яка запрошує дітей у свій чарівний світ. З нею діти потрапляють у світ уяви під час ігор-занять: «Я дощик», «Я сонечко», «Я хмаринка», «Чарівні пригоди осінніх листочків»..., використовуючи метод емпатії.

Формуванню творчої особистості дитини, її активності, творчості сприяють різні види діяльності, навчальної, трудової, ігрової. Наприклад, на заняттях із образотворчого мистецтва використовували методи, які залучали дітей до порівняння, аналізу, синтезу, зіставлення предметів, виробів, іграшок і спонукали їх до виконання самостійних дій. («Подумай, як ти наклеїш, як розмістиш?»). Під час художньої праці, діти разом з вихователем оздоблюють різноманітні вироби до свята 8 березня; використовуючи різноманітні прийоми ліплення з глини, пластиліну, солоного тіста, або використовуючи аплікацію з ниток, тканини, тасьми. Так як ігрова діяльність це категорія соціальна, під час сюжетно-рольових ігор теж проявляється творча активність дітей. Наприклад, під час сюжетно-рольової гри «Сім'я», дитина, готуючи ляльку, використовує предмет заміник – цеглинку (хліб, печиво).

Особливо великий успіх в роботі з молодшими дошкільниками має запровадження днів творчості дітей і батьків під назвами: «Скринька чудес», «В гостях у мудрої тітоньки Сови», «Фантазери в країні Дивляндії», «Казки бабусі Онисі», «Музична скарбничка», постійно-діюча виставка «Світ очима дітей», де виставлялися спільні роботи дітей, батьків та вихователів. Стало традицією дарування подарунків, старшим та меншим товаришам, які діти виготовляли з батьками, вихователями, самостійно.

Результати повторного обстеження (розвиток мислення: вищий рівень – 10%, середній – 72%, низький – 18%; розвиток уяви: високий – 12%, середній – 74%, низький – 14%) свідчать про те, що творча активність дітей підвищилась. Отже, діти молодшого дошкільного віку проходять шлях від практичного мислення, через емоційне до оптимістичного, що є підґрунтям для розвитку творчого мислення і творчої уяви, творчої активності.

У старшому дошкільному віці педагоги продовжували роботу по розвитку творчої активності дітей, під час якої спонукали їх до творчого вирішення усіляких проблем, які виникли у результаті навчальної та самостійної діяльності. А це, в свою чергу, вимагає створення відповідного розвиваючого середовища, позитивного емоційного мікроклімату групи та використання у роботі новітніх методів інтерактивного навчання (робота в групах, мозковий штурм, навчаючись учусь, дискусія, карусель ... і т. д.), які сприяли розвитку творчого мислення, уяви, фантазії, вміння і бажання творити в казковому світі, бачити і створювати незвичне в якостях та властивостях образів предметів, явищ, вміння мислити нетрадиційно, нестандартно, прищеплюючи повагу і любов до природних об'єктів і явищ, образів мистецтва; базисних якостей: дитячої ініціативності, самостійності, допитливості, пізнавальної активності. Одержані результати обстеження дітей дали можливість приступити до реалізації п'ятнадцяти проектів. Спочатку вихователі знайомили вихованців з темою проекту, обговорювали її, враховуючи пропозиції дітей, які давали можливість повністю реалізувати завдання того чи іншого задуму. Створили такі умови, при яких, діти були не просто виконавцями, а партнерами, активними учасниками, творцями нового, оригінального.

Через різні форми та методи роботи діти сприймали інформацію про навколишній світ, експериментували, досліджували предмети та явища. Збагачуючи життєвий досвід дітей, ми організовували екскурсії у природу, відвідували музей побуту та мистецтва, історичний музей, картинну галерею, художній салон, школу мистецтв, ляльковий театр, фестивалі творчості дітей: «Грайлива веселка», «Дзвіночки», що розвивало пізнавальне мислення дітей.

Одержавши певний обсяг знань з тем проектів, вихователі навчали дітей у практичній діяльності реалізовувати спільний задум. Творча, практична робота дітей здійснювалась на заняттях з образотворчого мистецтва (заняття за задумом), під час музичних занять (придумування пісень, таночків, музики), під час мовленнєвої діяльності (складання розповідей з власного досвіду, на задану тему, складання небилиць, віршів, загадок), при організації театральної, самостійної художньої, ігрової діяльності, під час засідань гуртків: «Веселі музики», «Веселковий барвограй», «Мовленнєві витинанки», «Своїми руками».

Набуті знання діти розширювали, уточнювали та закріплювали також під час нетрадиційних занять та ігрових вправ та завдань творчого характеру, де використовувалися методи технології ТРВЗ. Так, наприклад, під час нетрадиційних занять: «Пізнайко в гостях у дітей», «У місті Мурзилки», «Дивна галявина Лісовичка» (за допомогою методу фокальних об'єктів, створювались умови для активізації творчого мислення); «У казковому світі», «У королівстві Казок» (за допомогою методу побудови моделей казок, діти залучалися до шифрування та розшифрування казок); «Подорожуємо разом з Капітошкою», «Чи поліно запрошує на кухню» (за допомогою методу моделювання маленькими чоловічками, знайомили дітей з фізичним станом речовин, предметів, об'єктів); «Без реклами немає успіху», «Малеча у царстві Повітрулі» (за допомогою методу «мозкового штурму», навчали старших дошкільників колективного пошуку нетрадиційних шляхів розв'язання проблеми). А під час ігрових вправ та завдань творчого характеру: «Що чим може бути?», «Чим схоже, чим відмінне», «Десять але» (за допомогою методу системного аналізу, розкривали малечі світ у взаємозв'язку його компонентів: просторових, часових, причинових); «Барвінок у місті іграшок», «Пізнайко спішить на допомогу» (за допомогою методу морфологічного аналізу, розвивали кмітливість і фантазію); «Зроби те що бачиш», «Чарівні друдли» (методу прямої, графічної та емпатійної аналогії, стимулювали вияв творчості дітей); «Добре чи погано», «Оціни вчинбок», «Шкідливо чи корисно» (за допомогою методу розв'язання протиріч, залучали дітей бачити протиріччя у навколишніх явищах, предметах, образах, знайомили з законами діалектики: протиріччя, якість, кількість, можливість і дійсність). Таким чином залучали до прийняття самостійних рішень, враховуючи індивідуальність дитини, що дало можливість диференціювати підбір творчих завдань. Це сприяло розвитку творчості різних рівнів дітей.

Під час занять та різних видів продуктивної діяльності, які мали творчий характер, педагоги виявили різний рівень розвитку (творчості – 70%, креативності – 30%). Це умовно входження дітей

у другу стадію розвитку творчої активності, що є підґрунтям для третьої стадії (виявлення дітей креативів).

Так, на занятті з музичного виховання, ми помітили хлопчика, Сашу К., який виявив неабиякі здібності у танцях, він добре чув музичний темп, ритм, вносив у танок творчі елементи. Батькам дитини порадили відвідувати хореографічний гурток, а згодом і школу танцю, яку дитина відвідує і по цей час. Починаючи з другого класу дитина почала приймати участь у конкурсах з бального танцю на міському, обласному, а далі і на міжнародному рівні, за що отримала грамоти та 40 медалей різного гатунку. А це вже свідчить про прояви талановитості хлопчика. А під час заняття з малювання, нашу увагу привернула дівчинка, Світлана М., що швидко і своєрідно підбирала і поєднувала кольори для зображення, відтворювала своє бачення того чи іншого образу, завжди вносила елементи новизни. Це свідчить про високий рівень розвитку творчої уяви. За порадою вихователів дитину віддали до школи мистецтв. Через рік навчання дитина почала приймати участь у виставках дитячих робіт міста, отримуючи відзнаки. Вихователі додатково розробили заходи щодо роботи з обдарованими дітьми. Але виникали і проблеми: в дитячому садку відсутній психолог; недостатня підготовленість творчого вихователя; диференціація понять творчості і креативності; залучення до роботи батьків.

Особливо великий успіх мало запровадження тижнів творчості (один раз на місяць), де дієвим засобом розвитку творчої особистості є робота студій: студія настрою «Весела Клоунада», «Музичний калейдоскоп», «Кольоровий вернісаж», «Світ фантазії казок», студія «Добрих справ.

Організовували різні виставки за участю батьків, де виставлялися спільні творчі роботи, концерти, дитячі ранки, вечори казок та поезії, виготовлення тематичних альбомів. При цьому деякі діти групи проявляли себе на третій стадії творчої активності. По закінченню кожного з тематичних проєктів, коли були виконані всі завдання, робили підсумки, відмічалися успіхи.

Отже, використання проєктної діяльності та інтерактивного навчання, вміння диференціювати поняття творчості і креативності, створення відповідних умов розвивального навчання допомагає педагогам вчасно виявити і розвинути творчі здібності дітей, їх креативність, обдарованість.

Формування креативності дітей буде ефективним лише тому разі, якщо буде являти собою цілеспрямований процес, під час якого вирішуватиметься низка окремих педагогічних завдань, вкладених у досягнення кінцевої мети.

Дудник Н.А., завідувача ДНЗ №12,
Суворова В.В., вихователь ДНЗ № 28, м. Умань

Інтелект і креативність особистості

У сучасній психології з'явилися експериментальні дані, які свідчать про відсутність зв'язку між показниками інтелекту і творчих здібностей. Така диференціація є важливою, оскільки дає можливість говорити про два різновиди здібностей - їх часто називають "рухливими" та "набутими". Ось як вони різняться. "Рухливі" - просто означає, що ці здібності можуть бути використані найрізноманітнішими способами і для різноманітних цілей. Наприклад, для того щоб вивчити будь-який предмет чи вирішити будь-яку проблему, що виникають у житті. Проте, інтелекту можна дати і таке визначення: це володіння певною сумою знань. Тривалий час помилково вважалось, що головне в розумовому розвитку дітей - передача їм якомога більшої кількості знань. Життя ж доводить, що розумна людина - це не скільки особа, яка багато знає, скільки тон, хто вміє наявні знання застосовувати в складних життєвих ситуаціях. Адже уміння самотійно знаходити вихід у будь-якій ситуації повсякденного життя є найбільш цінним інтелектуальним вмінням людини. Про таких людей кажуть, що вони можуть творчо мислити. Тільки гармонійне поєднання характеристик

інтелекту і креативності (творчих здібностей) зумовлює становлення самодостатньої особистості. Можна виявити дві групи дітей з різними рівнями розвитку інтелекту і креативності, які відрізнялися способами адаптації до зовнішніх умов і вирішення життєвих проблем

Високий інтелект Висока креативність	Низький інтелект Низька креативність
Віра в свої можливості	Постійний конфлікт між власними уявленнями про світ і і вимогами
Хороший самоконтроль.	Недостатня віра в себе.
Хороша соціальна інтеграція.	Недостатня самоповага.
Висока здатність до концентрації уваги.	Боязнь оцінки з боку оточуючих.
Високий інтерес до всього нового	Невдачі сприймаються як катастрофа.
Прагнення досягнення успіху в навчанні.	Боязнь ризику і висловлювання власної думки
Хороша (у всякому випадку за зовнішніми ознаками) адаптація і задоволення життям.	Боязнь самооцінки.
	Недостатній інтелект компенсується товариськістю і деякою пасивністю

Діти з високим рівнем інтелекту і креативності. Вони впевнені у своїх здібностях, мають адекватний рівень самооцінки; їм притаманні внутрішня свобода і високий самоконтроль. Якщо вимагає ситуація, ведуть себе по-дорослому. Виявляють інтерес до всього нового і незвичайного, характеризуються великою ініціативністю, але, разом з тим, успішно пристосовуються до вимог соціального оточення, зберігаючи внутрішню незалежність думок і дій.

Діти з високим рівнем інтелекту і низьким рівнем креативності. Їх вирізняє прагнення до успіхів, які виражаються у вигляді відмінної самооцінки. Вони надзвичайно важко сприймають невдачу, замість надії на успіх у них, швидше, переважає страх перед невдачею. Ці діти не люблять ризику, не люблять висловлювати публічно свої думки. Вони стримані, замкнуті і дистанціюються від своїх однокласників. У них дуже мало близьких друзів. Вони не люблять бути залишеними самі на себе і страждають без зовнішньої адекватної оцінки своїх вчинків, результатів навчання чи діяльності. Ці діти часто потрапляють у ряд "ізгоїв". Вони важко пристосовуються до життя, часто мають захоплення за межами родини (хобі, гуртки та ін.), де отримують можливість виявити свої творчі нахили. Вони найбільш тривожні, страждають від невіри у себе. Педагоги часто характеризують їх як тупих, неуважних, оскільки вони з небажанням виконують рутинні завдання і не можуть зосередитися.

Діти з низьким рівнем інтелекту і креативності. Такі діти, як правило, зовнішньо добре адаптуються, тримаються в "середняках" і задоволені своїм становищем. Вони мають адекватну самооцінку, низький рівень предметних здібностей компенсується розвитком соціального інтелекту, товариськістю, пасивністю у навчанні. Таким чином, результати досліджень показують, що під час роботи з дітьми важливо розвивати не лише інтелект, але й творчі здібності, і, навпаки, під час розвитку творчих здібностей не слід забувати про інтелект. Адже коли високий інтелект поєднується з високим рівнем креативності, творча людина частіше добре адаптована до середовища, активна, емоційно врівноважена, незалежна і т.п. А при поєднанні креативності з невисоким інтелектом бачимо невротичну тривожну людину з поганою адаптованістю до вимог соціального оточення і важкою долею.

Психологи стверджують, що джерелом розвитку творчого процесу є об'єктивні суперечності. Які ж риси повинна мати особистість, щоб перебороти суперечності, що виникають? Як правило, суперечність існує об'єктивно. Щоб її виявити, потрібно мати деякий ступінь спостережливості, уваги, що певною мірою властива кожній людині. Отже,

будь-яка людина здатна виявити існуючу суперечність У чому ж тоді відмінність творчої особистості?

По-перше, "будь-яка" людина виявляє суперечність найчастіше випадково або під певним керівництвом. Особистість з розвинутими творчими здібностями здійснює пошук суперечностей і визначає їх самостійно і цілеспрямовано.

По-друге, "будь-яка" людина, виявивши суперечність, далеко не завжди прагне до її вирішення. Розвинута творча особистість бачить у ній джерело розвитку. Вона здатна вчасно визначити суперечність, найбільш актуальну і можливу для вирішення на даному етапі. Це пов'язано з необхідністю глибокого аналізу проблеми. Дія об'єктивного, всебічного аналізу важливо мати глибокі знання з даного питання. До того ж ці знання розвинута творча особистість уміє застосовувати в різноманітних ситуаціях.

Не менш важлива риса - самостійність, що проявляється як постійна, стабільна риса особистості, яка має потребу систематично самостійно працювати і, в тому числі, у плані самовдосконалення, розвитку своїх здібностей. Всі ці риси творчої особистості.

Література:

1. Альтшулер Г. С. ТРВЗ – теорія винахідницьких завдань.
2. Литвиненко С. Креативність як загальна здібність до творчості: сучасні підходи // Зб. наук. праць полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Серія «Педагогічні науки». – випуск 3 (50). – Полтава, 2006. – С.215-219.
3. Павлюк Р. Критеріальна готовність майбутніх вихователів до використання казки при навчанні іноземної мови дошкільників // Наукові здобутки студентів і магістрантів – школі ХХІ століття: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Полтава, 14-15 березня 2006 року. – Полтава: ПДПУ, 2006. – С.16-17.
4. Развитие образования в странах СНГ / Рос акад. образования. Ин-т теории образования и педагогики; Под ред. В.А. Мясникова. – М., 2002. – Вып. 2: Дистанционное образование / Сост.: М.А. Джапарова, Н.В. Новожилова. – 63с.
5. Сидорчук Т.А. Система творческих заданий как средство креативности на начальном этапе становления личности: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. – М., 1998. – 21с.

Зелінська В. Ф.,

муз керівник НВК №1, м. Умань

Розвиток креативності у музичній діяльності дошкільників

«Познание мира чувств невозможно без понимания и переживания музыки, без глубокой духовной потребности слушать музыку и получать наслаждение от нее»

В. Сухомлинский

У структурі людських художніх смаків музика займає перше місце випереджуючи інші види мистецтва. Вона виступає як самостійний вид, або є компонентом багатьох інших синтетичних видів мистецтв, формує середовище, створює унікальні умови для людського суспільства сприймати прекрасне в житті і мистецтві, допомагає людині стати чуйною, впливає на всі риси її психіки – уяву, почуття, мислення, волю, здібності.

Музично-естетичне виховання спонукає до виявлення і розвитку спеціальних здібностей, які називають креативними. Б. Теплов в своїй книзі «Психологія музичних здібностей» підкреслював, що точніше було б обговорення не загальних і спеціальних

здібностей, а загальних і спеціальних випадків обдарованості, до яких він відносить креативність.

Креативність – це сукупність тих особливостей психіки, які забезпечують продуктивні перетворення в діяльності особистості, розвиваючись і поєднуючись з її ведучими мотивами і проявами як здібність до продуктивних змін. Для творчої особистості характерні яскрава саморегуляція сприйняття,

її направленість на вирішення будь-якої проблеми або завдання, високий рівень зосередженості, здібність сприймати неточності, відхилення, незвичайність і унікальність властивостей об'єкту, здібність помічати зв'язки між ознаками, яких формально не існує, здібність сприймати комплексно, помічаючи головне, істотне вміння звільнюватись від фіксованої установки, сприймати самостійно і об'єктивно.

Креативна людина легко помічає і пам'ятає багатозначність слів, підтексти речень і часто сама знаходить нові значення і трактовки, демонструючи свою спостережливість і фантазію, що характерно для музично-виконавчої творчої діяльності. Найбільш яскравим і типовим проявом творчості є уява і фантазія які в творчих особистостях відрізняються незвичайністю, неадекватністю, фантастичністю і образністю. Креативній людині характерний високий рівень емоційності. Виховання особистості духовно багатой, нестандартно мислячої, яка має високий потенціал і високу культуру – одна з актуальних і складних проблем сучасної педагогіки.

У педагогічній теорії і практиці значимість виховання емоційно творчої культури підтверджується дослідженням емоційності і креативності дітей. Вивчення природи дитячої творчості виявило, що розвиток творчої активності іде в тісному взаємозв'язку з розвитком емоційної сфери. Зароджуючись в ранньому дитинстві творчі здібності і естетичні емоції інтенсивно розвиваються в період від трьох до п'яти років. Як показують дослідження після п'яти років при неправильній організації педагогічного процесу спостерігається спад у розвитку емоційної сфери, що призводить до зниження пізнавальної і творчої активності дітей. А тому необхідно особливу увагу приділяти вихованню емоційно-творчої культури старших дошкільників у музичній діяльності. Успіх такого виховання забезпечується комплексом педагогічних умов, в які входять: розширення емоційного поля дошкільників, збагачення емоційного досвіду дітей, виховання емпатійності, створення креативних ситуацій, які сприяють творчому самовираженню дитини в процесі співтворчості педагога і дітей. Ці умови успішно досягаються під час слухання музики на інтегрованих музичних заняттях, які містять в собі різні види діяльності дітей. На цих заняттях діти займаються з великим бажанням, вдумливо слухають музику, яскраво висловлюються про неї, передають своє враження в різних видах художньої творчості. Найулюбленішими є заняття на яких слухання музики поєднуються з творчим малюнком. Мета таких занять – втілення дітьми в малюнках музичних вражень, переживань, пов'язаних з прослуханою музикою. Чим глибше і точніше відчуває дитина музику, тим цікавішим і більш різнокольоровим буде її малюнок. До малювання можна приступити лиш тоді, коли діти добре знають музичний твір, глибоко відчули його настрій, накопичили слухові та зорові враження. Зазвичай такі заняття починають проводитись з п'ятого року життя, так як діагностичне обстеження дітей молодшого дошкільного віку показує, що кольоро-слухові асоціації виникають у дітей саме у цьому віці. Деякі діти розгублюються, запитують: «А що малювати? Якою фарбою? А я правильно малюю?» Вони чекають конкретного завдання, зразка, постійного контролю. Дітям пропонується намалювати те, про що розповідає музика. Дуже ефективними є спільне розглядання і обговорення малюнків. Діти дуже швидко помічають, що між настроєм музики і кольором є емоційний зв'язок. Наприклад, радісна музика найчастіше пов'язана за використанням яскравих фарб, сумна - з темними тонами, лагідна – з ніжними відтінками і т.д.

Діти п'ятого року життя якби «граються» фарбами, змішують їх, отримуючи різні відтінки, порівнюють з музикою, яка звучить в цей час – навчаються «бачити музику» і «чути живопис». Вони з нетерпінням чекають цих занять, почувають себе на них вільно,

невимушено і радісно. Музика супроводжує малювання емоційно підтримуючи дітей, малюнки дітей вражають своєю фантазією, вигадкою та уявою.

Не можна не згадати про роль театралізованої діяльності. Розвиток творчих здібностей дитини засобами театралізованої діяльності – це розвиток творчої особистості, також розвиток креативного інтелекту. З цієї точки зору, слід відмітити можливий внесок театральної діяльності актуалізації двох можливих потреб, які в дошкільному віці направляють розвиток особистості дитини: потреба нових вражень і потреба самоствердження. Перша проявляється в допитливості, стимулює розвиток сприйняття, мовлення, мислення, уяви. Друга стимулює особисту активність дитини, фантазію, зміну оточення, прагнення отримати схвалення від дорослих. Посиленому розвитку дитини буде сприяти її спільна вдало організована діяльність з дорослим. Таким чином, організація театралізованої діяльності буде сприяти інтеграція всіх сфер духовної життєдіяльності дитини: емоційної, вольової, пізнавальної.

Основний напрямок нашої роботи з дошкільниками – розвиток творчої особистості через синтез мистецтв. Ми з'ясували, що саме естетичне виховання дозволяє вирішити головне завдання розвитку: формування емоційної сфери дитини, яка є основною сферою психічного розвитку дошкільників. Наша мета – прививати дитині гарний смак, надаючи перевагу класичній музиці. Театралізована діяльність – важлива частина нашої роботи. Дитячий театр у нас музичний, в ньому багато рухів, дій. Ми вважаємо, що чим раніше в різних ролях себе спробує дитина «на сцені» нашого театру, тим простіше їй буде почувати себе «на сцені» життя. В репертуарі театру дитячі опери, музичні казки, театральні вікторини, інсценівки, поезії і прози, театралізовані ігри концертні програми. Завдання вихователів, музкерівника, керівників студії та гуртків – забезпечити участь кожної дитини у виставі, опері або конкурсній програмі. Робота всього колективу націлена на виявлення здібностей дітей і створення умов для реалізації їх творчого потенціалу.

Одним з видів театралізованої діяльності є організація вистав лялькового театру за участі дітей. Ляльковий театр розважає і виховує дітей, розвиває їх фантазію, вчить співпереживати, створює відповідну емоційну атмосферу, підвищує впевненість дитини у собі. Для того, щоб перетворити театральні заняття в захоплюючий творчий процес, необхідно органічно поєднувати естетичне виховання з розвитком практичних навиків роботи з лялькою. Цьому навчаємо на спеціальних заняттях, нами розроблені і включені в театральні заняття етюди, які розвивають мову, міміку, жести, емоції дітей. Великий практичний матеріал (лялькові вистави, театралізовані дійства) допомагає педагогам і батькам цікаво провести ранки, розваги, сімейні свята вдома і в дитячому садку.

Нова програма «Я у світі» орієнтує педагога на залучення дитини в процес спілкування з музикою на основі різних видів музичної діяльності: сприйняття, виконавства, творчості. Вирішенню найважливіших завдань програми - пробудити творчу активність дітей допомагають музичні ігри-імпровізації, в яких дитина набуває досвід музичних переживань, реалізовує потребу в художньо образному засвоєнні вражень навколишнього життя. Отже, музичну гру можна визначити як духовно-практичне дійство, направлене на задоволення потреб дитини в пізнанні навколишнього світу і особистого «я» на мові художніх образів. Старші дошкільники осмислено приймають участь у створенні ігрової ситуації, виконанні ігрових правил, які сприяють вирішенню поставлених завдань. Участь дошкільників в музичній грі-імпровізації вимагає якісних змін розумових процесів, більш високого рівня музичного сприйняття, вмілого використання, наявного життєвого та музичного досвіду.

Для виховання всебічно розвиненої особистості ми приділяємо особливу увагу розвитку лінгвістичних здібностей дитини. До цього рішення підштовхнуло бажання сучасних батьків дати своїм дітям елементарні знання іноземної мови, особливий інтерес викликає англійська, як найбільш популярна, яка використовується в різних сферах – це мова комп'ютера і спорту, міжнародних зустрічей і колоритної англо-американської культури. Англійська мова цікава для нас, музкерівників. Тонкий гумор англійських дражників,

потішок, лічилок, багатогранність образів, чарівність фольклорних сюжетів, жива палітра специфічних англійських звуконаслідувань і звукосполучень – все це не може залишити байдужою дитину. Але як зробити процес навчання легким, радісним? В багатьох дослідженнях особливості раннього мовленнєвого розвитку дітей підкреслюється незмінна роль музики в засвоєнні іноземної мови. Музичний образ полегшує засвоєння аудіювання нового мовного матеріалу. Музична інтонація і фраза допомагає формувати відчуття своєрідності мовної інтонації, особливості побудови мовної фрази, розміщує музичні акценти на емоційно-смысловому забарвленні мови, сприяє розвитку фонематичного слуху. Музична форма робить процес запам'ятовування яскравим, динамічним, дозволяє легко засвоювати строгу послідовність англійських мовних конструкцій, удосконалювати артикуляційну пам'ять вимови специфічних звуків, а головне – музика стає емоційним фоном, ігровим початком в оволодінні новою мовою. Використання музики допомагає в роботі над фонетикою англійської мови, розширює діапазон мовної практики, розвиває креативність дітей.

Отже, використовуючи на музичних заняттях різні форми роботи ми намагаємось досягти єдиної мети – виховувати цілісну творчу особистість.

Література

1. Гримоть А.А., Ходонович Л.С. Подружись с музыкой. – Мн., 2002. – 126 с.
2. Процюк В.М. Інтеграція знань як важлива умова готовності майбутніх учителів музики до професійної діяльності // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. Вип. 299. Педагогіка та психологія. – Чернівці: Рута, 2006. – С. 157-168.
3. Теплов Б.М. Избранные труды: В 2-х т. Ч М.: Педагогика, 1985.

Іващенко Катерина Степанівна,
завідуюча ДНЗ №14 м. Умань

Особливості формування творчих здібностей дітей дошкільного віку

В складних умовах сучасного життя освіта, в тому числі й дошкільна, повинна ставити перед собою завдання активізувати і розвивати творче мислення. Креативність є одним з механізмів психологічного захисту людини, її готовності до творчості, творчого вирішення проблем, гармонійного розвитку як особистості. Тому так важливо, щоб сучасний педагог – дошкільник враховував при проведенні педагогічних заходів можливість для дитини проявити свої креативні здібності. Але спочатку треба розмежувати поняття творчості і креативності.

Говорити про творчість доцільно, коли йдеться про прояви діяльності дитини. А креативність – це комплекс інтелектуальних та особистісних особливостей, який сприяє становленню і стимулюванню творчості. Згідно з Базовою програмою працівникам дошкільних закладів освіти важливо забезпечити сприятливі умови для вияву творчої активності вихованців.

Креативність втілюється не тільки в художній діяльності – музичній, образотворчій, літературній, театралізованій, а й у пізнавальній, моральній, комунікативній. Отже, постає проблема: як створити розвивальне середовище для креативності і допомогти дітям розкрити свій творчий потенціал?

Педагоги з досвідом враховують схильність малюків до дослідництва, експериментування, використовують розвивальні завдання; адекватно оцінюють досягнення; створюють ситуації вільного спілкування, обміну думками, виявлення творчої ініціативи, самостійного вибору, пошуку різних варіантів рішення завдань і способів дій. Варто пам'ятати, що творчість – це активність дитини, спрямована на створення нового продукту, вона відкидає всі зразки і шаблони і вона не можлива в жорстко визначених умовах. А критичні зауваження та негативні оцінки здатні тільки гальмувати процес творчості.

Вихователь повинен звертати увагу не тільки на результати діяльності дитини, а й на те, як саме вона діяла.

Основними показниками креативності є:

- Здатність виявити проблему, готовність її розв'язувати самостійно, відкритість новим знанням;
- прагнення відійти від стандартів і вийти за рамки заданої ситуації;
- уміння оцінити інформацію з різних точок зору;
- оригінальність;
- допитливість;
- критичність і самокритичність;
- сміливість суджень;
- уміння швидко переключатись, із заданих елементів створювати нові комбінації;
- об'єктивність і неупередженість;
- уміння помічати зв'язки між предметами, явищами, ознаками;
- здатність сприймати об'єкти цілісно, виділяти в них суттєве;
- схильність до передбачення, прогнозування.
- орієнтація на високі стандарти якості;
- розвинена уява, метафоричність.

А основні етапи творчого процесу такі:

- поява відчуття неясності чогось;
- виникнення питань до дорослого, однолітків, самого себе;
- виділення значущого для успішного розв'язування завдання;
- усвідомлення проблеми;
- формулювання гіпотези;
- пошук і знаходження рішення.

Залишилося вказати критерії, за якими визначаємо, чи проявляє дитина креативні елементи в своїй діяльності:

- частота і результативність продукування нових ідей;
- здатність до самостійного їх використання;
- схильність до аналізування мети, засобів, способів досягнення результатів діяльності;
- вміння долати труднощі;
- перевірка достовірності інформації;
- виваженість у прийманні рішень;
- використання різних підходів;
- об'єктивність при оцінці процесу і результату діяльності;
- оригінальність її кінцевого продукту.

Що робити вихователю, щоб сформувати у дитини вказані вище показники креативності?

На допомогу прийдуть такі педагогічні принципи:

- уникати чіткого формулювання завдання;
- обговорювати лише загальні моменти, які уточнюють сенс проблеми, а не шляхи її вирішення;
- заохочувати висування нових ідей, навіть якщо завдання уже розв'язане;
- можна розбити проблему на під проблеми;
- звертати увагу дітей на аналогії;
- стимулювати творчу уяву, фантазію;
- ставити запитання – підказки, вносити уточнення, спонукати до пошуку;
- вчити вихованців не обмежуватись лише одним варіантом розв'язування, звертати увагу на ідеї, які виникли спонтанно в процесі діяльності, використовувати знайоме по новому;
- вчити дошкільнят виділяти типове і особливе, знаходити суперечності;
- пропонувати дітям щось уявити і відтворити у вигляді елементарної схеми;
- бути тактовним.

Однак не слід забувати, що кожна дитина має власний, притаманний тільки їй рівень розвитку. Це стосується і креативності. Існують такі стадії прояву дошкільником творчої активності:

1. Перша стадія наслідування. Дитина, потрапляючи у нову ситуацію, повторює за дорослими дії для досягнення бажаного результату.
2. Друга стадія творчого наслідування. Внесення дитиною чогось нового без істотних змін у запропонованій схемі дій. На цій стадії дошкільник заявляє про себе, свої бажання, смаки, інтереси, виявляє свої переваги відповідно до власних знань та умінь, знайомиться з різними варіантами здійснення діяльності.
3. Третя стадія репродуктивної творчості. Дитина здатна взяти за основу запропоновану схему, але істотно її переробити, перевірити свої ідеї на відповідність вимогам ситуації, внести елементи новизни та оригінальності.
4. Четверта стадія справжньої творчості. Створення нового. Цей рівень не досяжний для дошкільника, тому що створити щось оригінальне можна лише на піці свого креативного розвитку та в професійній сфері.

Звичайно, і батьки, і педагоги бажають, щоб дитина досягла в своєму розвитку стадії репродуктивної творчості. А це можливе, якщо розвивати інтелектуальні здібності дошкільника, особливо уяву, адже креативність найбільш пов'язана саме з нею. Допомогти педагогу розробити індивідуальну стратегію виховання і навчання можуть члени сім'ї. Вони також повинні спонукати дитину фантазувати, ризикувати, відповідати за свої вчинки, відстоювати власну точку зору, розв'язувати нескладні життєві проблеми. Батьки, як ніхто, мають можливість збагатити індивідуальний досвід дитини.

Однак доцільно звернути увагу батьків на негативні моменти фантазування, коли воно відірване від реальності. Поринувши у світ мрії, дитина може демонструвати небажання докладати зусиль, замкненість, заглиблення у себе, відмову від розв'язування реальних життєвих завдань, особливо складних для неї. Тому важливо збалансувати творчу уяву і здатність використовувати її в різних видах діяльності - в ігровій, предметно-практичній, пізнавальній, художній, комунікативній.

Педагогам і членам родин вихованців слід взаємодіяти з дітьми на засадах діалогу, довіри, партнерства з боку дорослих. При спілкуванні враховуються індивідуальні можливості і бажання дошкільників. Тільки зі встановленням довірливих взаємин можна вимагати від вихованців підпорядкування. Діти не відразу здатні слухати, розуміти, виконувати інструкції, вимоги. Тому педагог, як і батьки, вдається до особистої участі в дитячих справах, допомагає, заохочує, враховує психологічні особливості, йде на певні поступки. Таким чином образ педагога споріднюється з образом батьків, що полегшує налагодження стосунків. Так вихователь, використовуючи диференційований підхід, створює позитивну, сприятливу для творчості атмосферу. За даних умов діяльності розвиток уяви буде проходити більш плідно. Як ми знаємо, формування уяви бере свій початок з моменту, коли дитина свої враження від дій з однолітками, спілкування з вихователями, сімейних стосунків відтворює у малюнках, іграх, заняттях. Для того, щоб уявити, дитині потрібно щось робити: гратись, малювати, будувати або розповідати.

Робота з формування уяви повинна бути поетапною, з поступовим ускладненням. Окремі завдання використовуються на заняттях з розвитку мовлення, малювання, вводяться під час гри. Для кращого розвитку творчих здібностей необхідно створити атмосферу схвалення, свободи, успішності. Під час виконання завдань дітям надається різна допомога: комусь достатньо усмішки, хтось потребує додаткових роз'яснень, а деякі не можуть обійтись без спільної роботи з дорослим.

На першому етапі розвитку уяви основною метою є формування операційних навичок. Це необхідно для створення образів уяви. Діти навчаються будувати знайомі предмети за елементами, виділяти образ предмета серед інших і відтворювати його на малюнку. (Приклади завдань. Домалюй картинку, упізнай предмети, які на малюнку накладені один на один.).

Мета другого етапу – навчання сюжетного бачення, аналіз об'єктів і ситуацій: виділяти головні і другорядні ознаки, бачити зв'язок предметів за змістом, розташувати їх у певному порядку, планувати свою діяльність, пропонувати нові елементи до зображення (Приклади завдань. Складання розповідей на задану тему; домальовувати розповідь.).

На третьому етапі основна увага приділяється комбінуванню і перекомбінуванню, розвитку здатності використовувати абстрактні елементи у різних зображеннях. (Приклади завдань. Показати малюнок геометричної фігури і попросити назвати у кімнаті предмети, у яких вона присутня. Домальовування на основі певного елемента.).

Метою четвертого етапу є розвиток самостійної мовленнєвої образотворчої діяльності. Діти навчаються розуміти зміст за допомогою інтонації, опорних слів, ілюстрацій, схем і символів, а також планувати, розподіляти на змістові частини, послідовно переказувати і малювати. (Приклади завдань. На основі опорних слів дітям пропонують намалювати картинку, а потім придумати розповідь.).

Творча самореалізація в широкому сенсі становить невід'ємну характеристику психічного здорової людини, яка творчо працює, реалізуючи свої здібності й обдарованість. Творчий професійний потенціал забезпечує найбільш суттєві прогресивні зміни у виробництві й соціумі. Для суспільства важлива не тільки генерація нових ідей і технічних рішень, а й уміння сприймати й розуміти нове, навіть незрозуміле, і не протидіяти йому. Отже, про розвиток креативності необхідно подбати ще тоді, коли дитина знаходиться в дошкільному віці.

Кабаняча Л.І.

вихователь ДНЗ №11 „Теремок” м. Ватутіне,

„Диференційований підхід у здійсненні креативного розвитку дошкільників у різних сферах життєдіяльності”

Нова Базова програма розвитку дошкільника „Я у Світі” орієнтує на цілісний підхід до формування особистості. Очікування суспільства пов'язані сьогодні передусім із формуванням життєздатної, гнучкої, свідомої, творчої людини. І тому опікуватися цією проблемою слід починати з дошкільного дитинства.

Творчість (за словником з філософії) – процес людської діяльності, який створює якісно нові матеріальні та духовні цінності. Неповторність, оригінальність, унікальність – основні риси творчої діяльності. Завжди там, де створюється, відкривається, винаходиться щось нове, діяльність обов'язково стає творчою.

Креативність – сукупність властивостей особистості, що забезпечує її входження у творчий процес; це рівень творчої обдарованості, здатності до творчості, що складає досить стійку характеристику особистості.

Одним із завдань Базової програми „Я у світі” є формування у дошкільника основ креативності: почуття новизни, здатність продумувати оригінальні ідеї, висувати гіпотези, відходити від заданих шаблонів, швидко мислити, реалізувати задумане, вдаватися до аналогій, виявляти почуття гумору, правильно прогнозувати.

Оскільки дошкільна освіта є першою ланкою у неперервній системі освіти, від того, який старт буде надано малюкові, значною мірою залежатимуть якість та динаміка особистісного розвитку, життєві настанови та світорозуміння дорослої людини. Тому необхідно створити сприятливі умови для особистісного становлення і творчої самореалізації кожної дитини, формування її життєвої компетентності. Це передбачає поступовий перехід від навчально – дисциплінарної моделі до особистісно – орієнтованої, яка спрямована на організацію повноцінної життєдіяльності самої дитини як її активного суб'єкта.

Успішний розвиток пізнавальної активності і самостійності дитини можливий тоді, коли навчальний процес організований як інтенсивна, інтелектуальна діяльність кожної дитини з урахуванням його особливостей і можливостей; тільки знаючи потреби, інтереси, рівень

підготовки, пізнавальні особливості дитини, можна створити оптимальні умови для оволодіння знаннями, уміннями і навичками, розвитку здібностей. Так, як немає однакових листочків на дереві, так і немає дітей, що володіють однаковим набором здібностей, умінь, поведінкових реакцій і т.д. Одне і те ж завдання для одних дітей є складним, майже нерозв'язаною проблемою, а для інших воно зовсім легко виконуване. Один і той же текст (казки чи оповідання) одні діти розуміють після першого читання, іншим потрібне повторення, а третім необхідні роз'яснення. Успішність засвоєння матеріалу, темп виконання завдання, рівень розвитку дитини залежить не тільки від однієї діяльності вихователя, але й від пізнавальних можливостей і здібностей дітей, обумовлених багатьма причинами, у тому числі особливостями сприйняття, пам'яті, розумової діяльності та фізичним розвитком.

Базова програма розвитку дошкільника „Я у Світі” проголошує важливість реалізації педагогом індивідуального підходу до розвитку, виховання й навчання дошкільника. Вона орієнтує педагога на обов'язкове врахування в педагогічному процесі індивідуальності кожної конкретної дитини, а також повинні бути враховані вимоги відповідності предметного, розвивального середовища віковим особливостям дітей, що дозволяє задовольнити індивідуальні інтереси дітей, зробити навчально – виховний процес диференційованим.

Диференціація дослівно означає розподіл, розчленування цілого на різноманітні і чисельні форми та ступені. Найбільш розповсюдженим є таке визначення: диференціація – врахування індивідуальних особливостей дітей, коли вони групуються за якимось ознаками: віковими, статевими, національними, професійними, за інтересами, метою та ін.

Диференційоване навчання – спеціально організована пізнавальна діяльність, яка, враховуючи індивідуальні відмінності, спрямована на оптимальний інтелектуальний розвиток кожної дитини й передбачає структурування змісту навчального матеріалу, добір форм, прийомів, методів навчання відповідно до особливостей дітей. Суть цього навчання полягає у всебічному розвитку творчих сил кожної дитини, розширення його інтересів, кругозору, розвитку пізнавального інтересу. Диференційоване навчання слід розуміти як таку організаційну систему, в якій групи формуються за певними загальними ознаками, і, відповідно, навчання проводиться за різноманітними програмами, темами, планами з максимальним урахуванням індивідуальних особливостей. Диференційований підхід у навчанні – це індивідуальний підхід до кожної дитини. Диференційований підхід – це особливий підхід до різних груп дітей, що лежить в основі організації навчальної роботи, різної за змістом, обсягом, складністю, методами і засобами. Диференційований підхід в процесі навчання ґрунтується на умовному виділенні груп дітей – в основному на основі ступенів навченості („сильні”, „середні” та „слабкі” діти). На цій основі всебічна характеристика різних рівнів здібностей : високий, середній, низький.

У дошкільному закладі педагоги, впроваджуючи в навчально – виховний процес диференційований підхід у здійсненні розвитку дошкільників, враховують індивідуальні особливості окремих дітей та особливості підгрупи дітей в умовах перебування їх у межах однієї вікової групи. Диференційований підхід вимагає від вихователів уміння вдало організувати навчально виховний процес, для цього існує діагностична основа. Вихователі, враховуючи можливості дітей здійснюють диференціювання індивідуальних та групових завдань, передбачають труднощі і при потребі своєчасно надають допомогу дітям , та прогнозують роботу з дітьми в майбутньому.

Педагоги дошкільного навчального закладу завжди шукають найоптимальніших способів донесення до дітей знань, організації їхньої пізнавальної діяльності. Кожна дитина перебуває у полі зору вихователя: сильніших дітей стимулюють до ще кращих результатів, даючи їм складніші завдання, а слабким – легші завдання, поступово ускладнюючи їх, підтягуючи дітей до того рівня засвоєння знань без яких неможливі подальший їхній розвиток та успішне навчання в школі.

З досвіду роботи можна визначити, що для здійснення завдань диференційованого підходу потрібно вивчити те, як діти сприйняли

конкретний матеріал, які труднощі можуть виникнути під час виконання того чи іншого завдання. В лоні педагогічної практики найбільш поширеними стали такі типи навчання як: пряме, проблемне, непряме та опосередковане навчання. Але лише непряме навчання дає ефективні результати в креативному розвитку дітей. Здійснюють його у процесі неповного формулювання дитині навчального завдання коли вона конкретизує, вносить елементи творчості у мету і способи виконання навчального завдання або надають дітям матеріал без формулювання конкретного завдання, що спонукає їх самостійно визначати завдання, способи його реалізації. Використовуючи непряме навчання вихователі здатні виявити креативність дітей як однієї з їх базових характеристик: активну позицію особистості; готовність ухвалювати миттєві рішення; допитливість; здатність коментувати процес та результати діяльності; стійку мотивацію досягнень; розвинену уяву; здатність до створення творчого образу; варіативністю, гнучкістю та рухливістю.

Пропонуємо до уваги фрагменти занять, розвиваючих ігор, дидактичних вправ та завдань з впровадженням диференційованого підходу в креативному розвитку дітей. У даних фрагментах відображено в плануванні мети діяльності дітей лише завдання на креативний розвиток.

Сфера життєдіяльності „Люди”

Тема: „Складання розповідей про життя дитячого садочка”.

Мета: сприяти розвитку творчості, фантазії під час складання розповідей.

I підгрупа (високий рівень) – дати завдання дітям скласти розповідь про свій дитячий садок, його життя, перспективи на майбутнє (чого не вистачає в садочку, що можна змінити).

II підгрупа (середній рівень) – дати завдання скласти розповідь про групову кімнату, що в ній є, що б хотіли змінити або дообладнати.

III підгрупа (низький рівень) – розповісти про ігровий майданчик, які нові споруди хотіли б бачити діти на ньому.

Сфера життєдіяльності „Природа”.

Тема: „Ліс”(з використанням інноваційної техніки „Три кути”)

Мета: розвивати здатність фантазувати, робити умовиводи, учити обґрунтовувати власну думку, використовуючи практичні надбання.

Матеріал: картинки з зображенням тварин (перший стіл), квітів (другий стіл), дерев (третій стіл).

I підгрупа (високий рівень) – завдання: дітям самостійно придумати невелику казку „Історія лісової квітки”

II підгрупа (середній рівень) – завдання: придумати загадки про лісових тварин.

III підгрупа (низький рівень) – завдання: дидактична вправа „Продовж речення” („На дереві... я побачив(ла)...”)

Сфера життєдіяльності „Природа”.

Розвиваюча гра „Подорож хмаринками”.

Мета: розвивати здатність фантазувати, придумувати творчі образи які характеризуються оригінальністю.

I підгрупа (високий рівень) – дати дітям виготовлені форми хмаринок, діти самостійно придумують на що схожа форма „хмаринки”, обґрунтовують відповідь.

II підгрупа (середній рівень) – підготувати форми „хмаринок” з частковими контурами які нагадують знайомі об’єкти (предмети, тварини, птахи..)

III підгрупа (низький рівень) – підготувати форми „хмаринок” з явними контурами знайомих об’єктів (предметів, тварин, птахів..)

Сфера життєдіяльності „Культура”.

Дидактична гра „Уяви собі”.

Мета: розвивати фантазію, здатність коментувати процес та результати діяльності, варіативність мислення.

Дати дітям завдання: „Якби раптом ожили твої іграшки, то що вони робили б...”

I підгрупа (високий рівень знань) – дати такі іграшки: кубик, робот, обруч...

II підгрупа (середній рівень) – іграшки: поїзд, корабель, літак..

III підгрупа (низький рівень) – іграшки: лялька, ведмедик, зайчик..

Сфера життєдіяльності „Культура”

Тема: „Подарунок мамі”(з використанням інноваційної техніки „Робота в парах”.

Мета: удосконалювати вміння дітей довільно вибирати собі завдання відповідно своїм бажанням, вмінням та уподобанням.

Діти розподіляються по парам, домовляються, залежно від задуму, своїх бажань та практичних здібностей , вибирають матеріал (аплікація, ліплення, малювання) і відповідно виконують завдання.

Сфера життєдіяльності „Культура”.

Аплікація.

Тема: „Прикрасимо торт”.

Мета: розвивати вміння ухвалювати миттєві рішення (елементи оздоблення торта), творчо використовувати практичні надбання.

I підгрупа – оздоблюють триярусний торт (діти з високими навиками вирізання ножицями).

II підгрупа – оздоблюють двоярусний торт (діти з середніми навиками)

III підгрупа – оздоблюють одноярусний торт (діти з низькими навиками).

Сфера життєдіяльності „Люди”

Малювання

Тема: „Будинок”

Мета: розвивати прояви творчості дитини, вміння відтворювати бажання в практичній діяльності, задоволення від кінцевого результату.

I підгрупа (високий рівень) – діти самостійно малюють будинок, оздоблюють його за власним бажанням.

II підгрупа (середній рівень) – дітям дається заготовка (контур) квадрата, самостійно домальовують дах, оздоблюють за бажанням.

I підгрупа (низький рівень) – дітям дається заготовка (контур) будинку, діти самостійно обводять контури будинку, оздоблюють самостійно за бажанням.

Сфера життєдіяльності „Природа”.

Ліплення.

Тема: „Осіннє дерево” (на пластині)

Мета: виховувати бажання виконувати завдання по – своєму, не дотримуючись звичайного шаблону.

I підгрупа (високий рівень) - діти самостійно виконують завдання користуючись різнокольоровим пластиліном .

II підгрупа (середній рівень) – дітям дається заготовка пластини з нанесеним фоном. Діти ліплять дерево самостійно.

III підгрупа (низький рівень)– дітям дається заготовлена пластинка з стовбуром дерева, діти доробляють гілки, листочки і т.д.

Розвиваюча гра „Домалюй..” (по типу асоціації за друдлами)

Мета: розвивати креативне мислення, здатність бачити предмет з різних боків і включати його у зв’язок з іншими предметами.

I підгрупі дітей дати картки з незавершеним зображенням фігур (незнайомих дітям).

Завдання: домалювати так, щоб вийшло щось цікаве і зрозуміле, можна скласти коротеньку розповідь про те, що (хто) вийшло на малюнку.

II підгрупі дати картки з незавершеним зображенням фігур (добре знайомих дітям).

Завдання: домалювати, пояснити що (хто) це, коротко розповісти.

Реалізовувати диференційований підхід у здійсненні креативного розвитку дітей дошкільного віку означає брати до уваги індивідуальну своєрідність, неповторність кожної окремої дитини як особистості.

Отже, вихователь, який творчо працює з дітьми і використовує в своїй роботі диференційований підхід, стає уважнішим до проявів дитячої індивідуальності, зможе допомогти дитині проявити і розвинути неповторні риси.

Клеша Н.М., Гасанова А.Д.
вихователі ДЗКТ № 23 м.Умань

Дивимось, бачимо, творимо

Сьогодні нікого не треба переконувати, як важливо формувати здатність дитини до творчості. Гадаємо, читачам буде цікаво побувати у творчій лабораторії дошкільного закладу комбінованого типу № 23 м. Умані, Черкаської області, зазирнути із середини, як ми працюємо, тим більше, що нам є чим поділитися з колегами. Тож запрошуємо Вас до „Казки”, створеної руками вихованців нашого садка.

Одна з основних умов реалізації завдань сфери Базової програми розвитку дитини дошкільного віку „Я у світі”, „Природа” – створення в дошкільному закладі еколого-розвивального предметного середовища. Воно сприяє формуванню в дошкільнят екологічної вихованості, розуміння самоцінності та неповторності компонентів природи, виробленню вміння відчувати красу природи та милуватися нею, виражено поводитись в довірчості, знати правило безпечної поведінки в ньому, аналізувати природні явища та їх причини, фантазувати, експериментувати з об’єктами природи.

У нашому садочку „Вітамінка” вже понад 15 років функціонує екологічна студія – „Віконечко в природу”, що є важливим елементом системи роботи з еколого-розвивального виховання малят. Сьогодні можемо з упевненістю сказати, що у нас з часом склалася цілісна система роботи. В ознайомленні дітей з природою дотримуємось принципу гетерогенності екологічної діяльності. Йдеться про різноманітну реальну й ідеальну взаємодію малят з об’єктами природи. Щоб зацікавити дітей, навчити їх помічати і орієнтуватись у природному середовищі організуємо роботу гуртка „Екологічними стежками”. Наш дитячий садок розташований у чудовому місці біля всесвітньо-відомого парку „Софіївка”. А там і парк, і зеро, і луки. Наші вихованці мають можливість спостерігати, милуватись, дивитись і бачити, слухати і чути. Разом з дітьми мандруємо „екологічними стежками” в куточки невимовної краси, створеної сотнями років, де протягом року спостерігаємо за об’єктами природи. Там ми розв’язуємо філософські питання: „Чому навколо все радіє?”, „Що може бути скарбом для когось?”, „Що відчуває людина, коли обнімає дерево?” тощо. Під час такої роботи ми спонукаємо вихованців відстоювати свої позиції у суперечках шляхом доказовості, виявляти допитливість, вміння ставити питання ровесникам, дорослим, визначати межі безпечних дій та поведінки в природі.

Робота студії „Віконечко в природу” планується, враховуючи інтереси малят, здійснюючи диференційований підхід. Створені екологічні стежини територією дитячого садка для молодших дошкільнят; для старших дошкільників створені екологічні стежинки до парку, лісу, озера, зеленого луку: „До куточків невимовної краси”, „Чому навколо все змінилось”, „Зимовий сон озера”, „Чех сліди”, „Таємниці води”, „Слухання співу птахів”, „Квітуча вишня”, „Таємниці царства комах”, „Крапля роси” тощо.

Апробація різних видів форм роботи дає свої результати. Експериментування з водою, повітрям, предметами природи дає можливість більше дізнатись про фізичний і природний світ. Під час досліджень діти більше дізнаються на практиці різні процеси та властивості об’єктів природи, доводять доцільність різноманітних припущень та гіпотез. Водночас малі вчаться обґрунтовувати свої судження, доходити до самостійних висновків.

Так, з особливою відповідальністю ставляться наші вихованці до роботи на дослідницьких ділянках влітку та вирощених власноруч городів взимку. Підготовляють до роботи ґрунт, висівають насіння на розсаду квітів, овочів, висаджують цибулю – ведуть щоденники спостереження за зростом городини. Проявляють творчість, створюючи із зерна різноманітні форми, такі як „Сімейка їжачків”, „Весела галявина”, „Чебурашка”, „Три ведмеді” тощо.

Освоєння сфери „Природа допомагає дитині увійти у світ практичної та духовної діяльності, вона навчається мати задоволення від неї, цінувати рукотворні вироби майстрів, прагне їх створити сама. Цьому сприяє робота гуртка „Вернісаж веселого літа”. Вироби наших вихованців з природного матеріалу неодноразово виставлялись на міських виставках, на виставках організованих в нашому закладі. В своїй роботі юні умільці використовують зрізи дерев, насіння різноманітних рослин, засушені квіти, листя, шишки.

Використовуючи принципи індивідуалізованості, диференціації в ознайомленні з природою, стимулюємо дію такого механізму формування екологічної свідомості у малят, як емпатія, формуємо у дітей відчуття гармонії, позитивних моральних якостей, забезпечуючи розвиток творчості, всебічного розквіту особистості та приймання прекрасного.

Формувати у дітей уявлення про красу рідної природи, сприймати її не лише зором, а й іншими почуттями, розуміти мову краси, допомагає добірка занять: „Екологічні фантазії”. Зокрема до неї входять заняття: „Фестиваль весняних кольорів”, „Кришталевий дзвін зими”, „Царство весняних квітів”, „Торкнись краси природи серцем”. В червону книгу ми занесли світ неповторний і чудесний, що поступово вимирає, давно рятунку в нас благає заняття-занурення „Вода – безцінний дар природи”, „Коли прокидаються квіти”, „Крапля роси”, „Де беруться срібні павутинки” та інше. Екологічно-інтелектуальні ігри „Єврика”, „Що, де, коли?”, „Поле чудес”. З урахуванням індивідуальних інтересів та переваг довірливих форм спілкування з дитиною надаємо їй право на вільний вибір і саме це спонукало нас на створення ще одного гуртка „Смачні фантазії Карвінгу”.

Робота гуртка забезпечує не просто засвоєння певних технічних навичок вирізання на фруктах та овочах, а й сприяє набуттю позитивних моральних якостей. Це дає змогу педагогам виявляти індивідуальні здібності кожної дитини, а відтак спрямовує у потрібне русло її творчий розвиток. Карвінг – це спосіб зацікавити дітей до співпраці з дорослим. Виховувати в дітей художній смак. Ця робота проводиться тільки тоді, коли дитина перебуває в стані творчого піднесення, хоча це потребує терпіння, концентрації уваги, і поваги до натурального продукту. Робота ця кропітка і творча. Винагорода – здивування і захоплення тих, хто побачить закінчений результат. Тут, як і в природі не буває двох однакових квітів, або робіт. Кожний творець-дитина має свій індивідуальний почерк, індивідуальний підхід, з чого виконати шедевр.

Основним завданням є розвиток основи світосприймання (чуття, форми кольору, простору). Виховання емоційно-цілісного ставлення до творчості, сприйняття живому, активному спогляданню світу природи. Вправляти в експериментуванні з матеріалами та обладнанням, усвідомити особливостей техніки графічного та живописного малюнка. Навчити дітей розглядати та обговорювати різні композиції, витвори із овочів та фруктів.

Ми розробили програму навчання роботи з карвінгу. Оформили її у вигляді серії послідовних завдань, спрямованих на розвиток уяви, творчості на природному матеріалі.

Пропонуємо ці завдання:

1. „Відкрий красу”. Проводимо виставку виробів, виготовлених вихователями закладу, додаємо фотоальбом „Смачні фантазії”, пропонуємо дітям розглянути експонати. Це дає можливість зацікавити малят, викликати інтерес до карвінгу, як виду мистецтва, бажання самостійно створювати красу. Вихователі мають можливість відібрати дітей, що зацікавлені карвінгом, і готові творити, фантазувати.

2. „Історія карвінгу”. Ознайомити дітей з цим видом мистецтва, як воно потрапило в Україну, яким приладдям потрібно працювати. Дотримуватись правил безпеки під час виготовлення виробів. Правила збереження зовнішнього вигляду виробу на тривалий час.

3. „Нанесення контурів малюнків маркером”. Розвивати творчий задум в дітей, фантазію під час створення різних розписів, апробуючи спочатку на папері відповідної форми.

4. „Вибір продуктів для майбутніх виробів”. Формування вміння помічати у звичному майбутній незвичайний виріб.

5. „Вирізання шкірочки та країв овочів та фруктів”. Вчити вірно підбирати інструмент для виконання певного зображення (робота з лимоном, апельсином).

6. „**Корисне і красиве**”. Показати дітям незвичайність у звичайному, зокрема з цибулі. Дати елементарні навички його створення.

7. „**Кільця для серветки**”. Вчити дітей творчо мислити та диференційовано підходити до втілення власної фантазії для здійснення задуму (морква).

8. „**Чудесні перевтілення**” (за задумом). Дати дітям можливість самостійно з набутого досвіду виготовити різні вироби та створити з них святковий стіл.

9. „**Морські фантазії**” (рибка, морський коник). Вчити створювати виріб комбінованим способом з моркви.

10. „**Декоруємо гвоздику**”. Розвивати в дітей творчу уяву, створюючи орнамент з насіння гвоздики на апельсині.

11. „**Чарівна казка**” (павич). Вчити поєднувати в роботі різні матеріали, такі як: яблуко, горошок, морква, буряк. Використовуючи зубочистки.

12. „**Екзотичні квіти**” (мандарин). Вдосконалювати вміння, використовуючи набуті творчі навички під час вирізання на шкірці цитрусових, утворюючи квітку з пелюстками.

13. „**Дивуємо мам**”. Підготовляємо вироби з власного досвіду до столу, створюючи святкову атмосферу.

14. „**Весняна подорож**”. Вчити дітей вибирати вид узору на внутрішній стороні огірка, створюючи з нього палубу та парус.

15. „**Лілії**”. Вчити з'єднувати з частин виріб у вигляді лілії (редис) та оздоблювати зеленим листям (огірок).

Зауважимо, що розмірковування з приводу дивного, нового сприяють розвитку сучасної дитини як особистості, передбачає максимальну реалізацію нею своєї активності, самостійності, творчої ініціативи, прагнення обирати на власний розсуд шляхи й засоби досягнення цілей, намірів, реалізувати свої власні потреби та інтереси.

Коваленко Алла Сергіївна,
завідувач ДНЗ № 23 м.Сміла

Виховуємо креативність дошкільників: методичні матеріали проблемно-динамічної групи

Бути креативним зараз популярно. Той, хто хоче отримати хорошу роботу, неодмінно називає цю рису характеру у своєму резюме. Творчий підхід необхідний не тільки у виробничих справах, але й у повсякденному житті, адже дозволяє нестандартно вирішувати більшість звичайних завдань. Люди з високим творчим потенціалом мають неоціненне достоїнство – вміння продукувати і втілювати яскраві, талановиті рішення. Традиційно до креативних відносять професії художників, артистів, дизайнерів тощо. Але виявляти креативність можна у будь-якій роботі, адже інженер або програміст, який шукає спосіб написати програму, лікар, який шукає нестандартні шляхи лікування, педагог, який створює нові освітні технології, - все це люди, які творчо ставляться до своєї справи. Їх життя цікаве, наповнене смыслом, а в роботі є додаткова можливість для кар'єрного зростання. Креативними не народжуються, ними стають. І це неодноразово підтверджували дослідження, проведені у різних країнах світу. На розвиток творчого мислення впливає не спадковість, а оточення, у якому росте і виховується людина.

Базова програма розвитку дошкільника «Я у Світі» вперше в освітньому просторі України заявила креативність як одну з пріоритетних ліній розвитку дошкільника, а також як базову якість особистості дитини дошкільного віку. Програма орієнтує педагога на відкриття дитини світу в єдності та різноманітності чотирьох світів - «Природа», «Культура», «Люди», власного «Я» Креативний розвиток дітей теж повинен відбуватися у цих чотирьох сферах життєдіяльності.

Сфера життєдіяльності «Люди»

Організуючі розвивальне середовище у сфері життєдіяльності «Люди» вихователь формує дитину – дослідника стосунків з однолітками та дорослими, виховує здатність

варіювати свою поведінку, творчо використовувати досвід стосунків. У цій сфері можна пропонувати дітям такі творчі вправи:

Творча вправа „Привітні люди”

Прочитати дітям прислів'я: „Не будь помітним, а будь привітним”. Об'єднати дітей у пари і роздати їм картки з завданням, вигадати невеличкі сценки – діалоги між привітним покупцем і продавцем, водієм і пасажиром, лікарем і хворим, бабусею і онуком тощо.

Творча вправа „Малюки-помічники”

Об'єднати дітей у пари. Кожна пара повинна придумати ситуацію в дитячому садку, в якій друзі допомагають один одному. Наприклад: діти садять дерева. Один копає ямку, другий – носить воду, третій – тримає деревце, четвертий – загортає землю.

Творча вправа „Тихомирне слово”

Прочитати дітям прислів'я: „Тихомирне слово гнів зупиняє”. Об'єднати дітей у пари. Кожна пара повинна придумати слова, якими можна помирити, пожаліти, заспокоїти, підтримати. Наприклад: заспокоїти дитину, яка впала і сильно забилася; помирити двох друзів тощо.

Творча вправа „Щастя і радість”

Прочитати дітям прислів'я: „Щасливий той, хто в радості живе”.

Об'єднати дітей у групи і попросити кожну групу придумати правила щастя, щоб всім дітям у групі жилося радісно. Наприклад: вранці при зустрічі діти повинні посміхнутися і сказати один одному щось хороше; діти повинні ділитися один з одним.

Всі правила щастя записуються і залишаються в групі.

Творча вправа „Молоді і старі”

Прочитати дітям прислів'я: „І старість не страшна, якщо молоді поважають”.

Попросити дітей придумати, за що старі люди можуть поважати молодих, а молоді – старих. Наприклад: старих людей можна поважати за мудрість, терпіння, життєвий досвід. Молодих – можна поважати за турботу про старих, вміння працювати тощо.

Об'єднати дітей у пари із двох друзів. У кожній парі один – молодий, другий – старий. Діти повинні розповісти, за що вони поважають один одного. Наприклад: дідусь – внук: В.- „Я поважаю тебе за те, що ти навчив мене...”

Творча вправа „Четверо друзів”

Об'єднати дітей у групи з 4-х осіб. Попросити їх вигадати історію про те, як четверо друзів допомогли комусь у складну хвилину. Наприклад: старенька бабуся не в змозі дійти додому з важкими сумками; старші діти образили маленького хлопчика; дівчинка заблукала у місті; дідусю потрібно перейти дорогу, а він погано бачить тощо.

Творча вправа „Якщо немає єдності”

Запропонувати дітям розповісти, що може статися з колективом групи, в якому немає єдності, в таких ситуаціях:

- у групі потрібно навести лад;
- діти не слухають вихователя;
- у групі з'явилась нова, гарна іграшка, всі хочуть нею грати;
- у дитини з групи день народження;
- потрібно виконати складні завдання;
- у групу прийшла нова дитина;
- спільна праця (у куточку природи, кулінарія, прибирання).

Творча вправа «Лебідь, рак і щука».

Вихователь з дітьми згадує зміст байки «Лебідь, рак і щука», діти об'єднуються у трійки, імітують дії героїв байки. Потім вирішують, як краще домовитися, щоб усім було добре. Обговорюють подібні ситуації між дітьми у групі, придумують варіанти їх вирішення.

Сфера життєдіяльності «Культура»

У сфері «Культура» вихователі дошкільного закладу вводять дитину у світ практичної, мистецької, ігрової діяльності, формують емоційно-ціннісне ставлення до рукотворного

світу, виховують бажання його творчого перетворення. Наводимо приклад творчих завдань, які можна використовувати у роботі з дошкільниками.

«Предметний світ»

Творча вправа «Нічна розмова іграшок»

Запропонувати дітям придумати, про що в ночі (ввечері, коли діти пішли з дитсадка) могли розмовляти іграшки: як з ними грають діти, чи бережливо до них ставляться, чи впорядковують ігровий куточок тощо.

Творча вправа «Життя шафи».

Дітям пропонується розглянути картинку, на якій зображена шафа (стілець, відро, ложка).

Діти об'єднуються у групи і відповідають на питання:

1. З чого може бути зроблена шафа?
2. Чи може у шафи змінюватися настрої?
3. Чи може шафа хворіти?
4. Чи є у шафи друзі?
5. Що відчуває шафа, коли її протирають або ремонтують?
6. Кого із членів родини шафа любить найбільше?
7. Чи пам'ятає шафа майстра, який її зробив?

Подібні запитання можна задавати про будь-які речі.

Потім діти придумують казку про речі (як шафа подружилась з новою сукнею або як чашка (тарілка) посварилася з ложкою тощо).

Творча вправа «Про що розповіли речі?»

Роздати дітям картинки з зображенням різних предметів. Потім об'єднати дітей у пари або у невеликі групи і запропонувати їм уявити себе різними предметами, які розмовляють між собою, а потім записати ці розмови.

Другий варіант цієї вправи:

Запропонувати дітям уявити, про що розмовляють речі в їх квартирі в відсутності хазяїв. Можна об'єднати дітей у групи і дати групам різні завдання. Наприклад: розмова посуду, меблів у кімнаті, одягу в шафі, іграшок у дитячій кімнаті тощо.

Творча вправа «Наука бережливості»

Прочитати дітям прислів'я: «Життя не мука, якщо бережливість – наука». Об'єднати дітей у групи. Роздати деяким групам нові речі, а іншим – речі, які послужили багато років і дуже добре збережені. Кожна група повинна перерахувати переваги життя своїх речей. Потім роздати дітям різні поламані, розірвані речі. Діти повинні поспілкуватися і вирішити, як і чим можна допомогти цим речам. Після цього за допомогою вихователя діти приводять до ладу всі ці речі.

Творча вправа «У кого який характер?»

Роздати дітям картинки з зображенням різних предметів і запропонувати їм описати характер цих предметів, наприклад: характер молотка, ліжка, подушки, олівця. Порівняти і обговорити опис дітей. Провести з дітьми бесіду про те, як може змінюватися характер різних предметів у залежності від того, кому вони служать і хто тримає їх у своїх руках.

Другий варіант цієї вправи: запропонувати дітям описати роботу сумного чи веселого молотка, старанної чи лінивої пилки, гордого чи скромного олівця, уважного чи неуважного зошита тощо.

Творча вправа „Використання предметів”

Дітям пропонується перерахувати всі можливі варіанти використання даного предмета (стілець, палиця, книжка, мотузка тощо).

«Світ гри»

Творчі завдання:

- Придумати новий сюжет сюжетно-рольової гри;
- Придумати якнайбільше предметів – заміників у сюжетно-рольовій грі. Варіант: у яких іграх можна використати як предмет-заміник брусок, кубик, паличку;

- Придумай новий варіант гри. Наприклад: гра «Я – посудна шафа» (в обруч стрибають діти і кажуть: «Я – каструля», «Я – тарілка» тощо). Діти придумують інші варіанти, наприклад: «Я – ліс», «Я – спальна кімната» тощо.
- Вигадай гру: Придумати за п'ять хвилин будь-яку гру, розповісти про неї, відповідаючи на запитання:
 1. Як називається гра?
 2. З чого вона складається?
 3. Скільки людей приймає участь у грі?
 4. Яку роль отримують учасники у грі?
 5. Які правила гри?
 6. Чим закінчується гра?
 7. Як будуть оцінювати успіхи учасників гри?

«Світ мистецтва»

Творче завдання «Створюємо книжку самі».

Дітям пропонується стати письменниками і художниками і створити книжку для дітей молодшої групи. Діти придумують різні казки і розповіді, ілюструють їх.

Творче завдання «Чарівне око»

Дітям пропонують назвати жанр картини, за її деталями або розглядаючи її через різні прорізи.

Творче завдання «Бачу – домальовую».

Дітям пропонують домислити задумку художника, закриваючи півкартини.

Творче завдання «Реставратор»

Дітям пропонують розглянути дві репродукції (на одній немає деяких частин). Необхідно відновити зміст репродукції.

Творче завдання «Підбери музику, яка підходить до портрета».

Дітям із запропонованої музики вибирають ту, яка підходить до портрета.

Творче завдання «Підбери слова до картини».

Дітям пропонують за допомогою прикметників, слів – порівнянь, дієслів придумати «комплімент» картині.

Творче завдання «Підберемо до натюрморту фон».

Дітям пропонується скласти натюрморт з різних предметів, підібрати до нього фон, при цьому враховувати настрій картини, звідки падає світло, естетичну цінність натюрморту. Матеріал: вази, букети, предмети, різноманітні підставки.

Творче завдання «Здогадайся, що трапилось?».

Дітям пропонується уважно подивитися на картину, уявляючи розвиток подій: що трапилось, чому, навіщо. Можна придумати, що сталося з героями картини потім.

Творче завдання «Екскурсовод».

Дітям пропонується самостійно вести екскурсію в імпровізованій картинній галереї, показати вміння творчо розповідати про картину, скульптуру, фотографії.

Сфера життєдіяльності «Природа»

Великий простір для виховання креативності у дітей відкриває сфера «Природа»: вихователі проводять, організують роботу з дітьми щодо експериментування з природними об'єктами, розвивають раціоналізаторство у догляді за дорослими і тваринами, сприяють розвитку уяви і спостережливості у загадковому світі природи. Радимо проводити з дітьми такі творчі вправи:

Творча вправа «Впізнай птаха».

Діти отримують карточки з зображеннями різних птахів. Їм пропонується подумати:

- Який характер у того чи іншого птаха?
- З якими людьми, квітами, деревами, тваринами дружить цей птах?
- Хто його вороги?
- Про що він співає?
- Із чого і як будує гніздечко?

- Що він більш за все любить робити?

Дітей попереджують, що їх відповіді можуть бути казковими.

Творча вправа «Лісові лікарі».

Діти об'єднуються у дві групи – «лісові лікарі» та «лісові хворі». «Лісові хворі» по черзі розповідають про свої хвороби. «Лікарі» через деякий час дають пораду, як їм допомогти. Потім діти міняються ролями.

Творча вправа «Свійські та дикі тварини».

Діти об'єднуються у дві групи – «дикі тварини» і «свійські тварини». Групи повинні придумати і через деякий час розповісти про труднощі і переваги свого життя. Перемагає група, розповідь якої найбільш творча і цікава. Цю вправу діти можуть виконувати індивідуально.

Творча вправа «Вгадай хто я».

Вихователь роздає дітям карточки з малюнками різних тварин. Діти беруть собі по одній картинці, потім показують дітям рухами, яка тварина зображена на картинці. Інші діти повинні впізнати, кого зображує дитина. Можна запропонувати дітям показати своїх улюблених тварин.

Творча вправа «Лісові журналісти».

Дітям пропонується уявити себе журналістами, дослідити життя будь-якої тварини (рослини), скласти розповідь про неї для дитячого журналу.

Творча вправа «І я сказав...».

Дітям пропонується по-різному закінчити речення: «Я вийшов на вулицю, був дощ (сонце, вітер, спека тощо), і я сказав...»

Творча вправа «Дій по погоді».

Діти на слова: «Дощ (вітер, спека, мороз, ожеледь тощо)»

Сфера життєдіяльності «Я Сам»

Організуючи розвивальне середовище у сфері життєдіяльності «Я Сам», слід особливо подбати про відкриття дитиною у собі свого «Я», фантазування у просторі «Я». З цією метою з дошкільниками проводяться такі творчі вправи:

«Я – фізичне»

Творча вправа «Улюблена вправа».

(Проводиться під час фізкультхвилинки).

Дітям по черзі кидають м'ячик, кожна дитина показує свою улюблену вправу, всі діти виконують її разом.

Творча вправа «Придумай смішний рух».

Дітям пропонують придумати якийсь цікавий, смішний рух: ніс до ліктя, голова до ноги, п'ятка до коліна тощо.

Творча вправа «Так чи ні»

Дітям пропонують придумати, як відповісти на запитання «так» чи «ні» різними частинами тіла.

Творча вправа «Зображуємо тілом».

Дітям пропонують зобразити своїм тілом або разом з друзями тілами квадрат, коло, трикутник або предмети, речі – стільчик, пілосос тощо.

Творча вправа «Різний рух».

Дітям пропонують придумати, як можна рухатися за допомогою двох, трьох, чотирьох (якщо можуть – п'ятьох) частин тіла.

«Я – психічне»

Творча вправа «Коштовності мого серця».

Кожній дитині дається картинка серця, поділена на декілька частин. Дитині пропонується скласти картинку, розповідаючи, які хороші почуття, думки, риси характеру є коштовностями її серця.

Творча вправа «Якби я був...»

Дітям пропонується подумати над наступними реченнями і закінчити їх невеличкими розповідями:

- Якби я був (ла) татом (мамою), то ...;
- Якби я був (ла) невидимкою, то ...;
- Якби я був (ла) лікарем, то ...;
- Якби я був (ла) чарівником, то...;
- Якби я був (ла) винахідником, то

Творча вправа «Я в майбутньому».

Дітям пропонується уявити себе у машині часу, уявити себе у майбутньому, придумати, якими вони будуть.

Творча вправа «Що я вмію і що не вмію».

Діти обговорюють, що вони вміють, а чого – не вміють, чому хочуть навчитися. Придумати варіанти, що для цього треба зробити.

Творча вправа «Квітка бажань».

Діти вставляють у середину квітки пелюстки і говорять, які у них найзаповітніші бажання. Потім складають казку про те, як це бажання збулося.

Творча вправа «Моя думка».

Проводиться творча дискусія про будь-який предмет, явище. Наприклад, можна висловити думку – кому яка пора року подобається. Обговорюється з дітьми, що у кожній людини свій смак, на все є своя думка, кожний має на неї право, не треба наполягати тільки на своїй думці.

Творча вправа «Я думаю, що він думає».

Дітям пропонується роздивитися картинки, на яких зображені різні соціальні ситуації. Необхідно придумати, що думає кожний з героїв, хто зображений на картинках.

Варіант: роздивитися картинки, на яких зображені люди з різними почуттями на обличчі. Придумати, чому людина здивувалася, засумувала, зраділа, гнівається тощо.

Творча вправа «Вмію планувати».

Дитині пропонується уявити, що вона з батьками їде до зоопарку (на відпочинок, у гості тощо). Необхідно спланувати, як це відбудеться.

«Я – соціальне»

Творча вправа „Добра справа”

«Доброта, яку ти подарував іншим завжди повернеться до тебе».

Роздати дітям картинки з зображенням старенької бабусі, маленької дитинки, хворої людини тощо. Кожен повинен розповісти про те, яку добру справу він може зробити для того, хто зображений на картинці.

Творча вправа „Гостинність”

Прочитати дітям прислів'я: „Хто людям дім свій відкриває, той без друзів не буває”.

Запитати у дітей, як можна зустріти гостей. Наприклад: приготувати смачне блюдо; підібрати ігри, іграшки; підготувати концерт тощо.

Об'єднати дітей у групи і запропонувати приготуватися до зустрічі гостей.

Творча вправа „Турботливий світ”

Об'єднати дітей у дві групи. Кожна група отримує картинки із зображенням якогось предмета (наприклад: книги, квітки, іграшки, людини тощо). Діти розповідають, як людина може турбуватися про ці предмети. Перемагає та група дітей, яка знайшла більшу кількість творчих варіантів турботи. Наприклад: рослина – її можна полити, взрихлити ґрунт, оприскати, перев'язати зламану пелюстку тощо.)

Творча вправа „Прикрашаємо кактус”.

Вихователь виставляє макет кактуса. Дітям пропонується прикрасити його красивими квітами. Квіточка – це якась гарна риса характеру дитини. Кожна нова риса дарує кактусу квітку. Кактус «розквітає» від гарних якостей дітей.

Творча вправа „Знаходимо хороше”.

Попросити дітей уявити, що добра фея зачарувала їхні очі, і вони стали бачити тільки хороше. Дитина розповідає, що вона бачить хороше вдома, в дитячому садку, в тих людях, які поряд. Велике значення у вихованні креативності дітей має робота з дітьми щодо розвитку їх творчої уяви, творчого мислення. Для цього з дошкільниками можна проводити різноманітні вправи.

ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНИЙ РОЗВИТОК

Творчі вправи «Складання зображень об'єктів» :

- Використовуючи геометричні фігури викласти обличчя людини; фігуру хлопчика і дівчинки; казкового будиночку; тварину; дерева тощо.

РОЗВИТОК УЯВИ: ВПРАВИНА КОЖНИЙ ДЕНЬ

Творчі завдання до різних тем дня:

Завдання: Намалювати портрет своєї матері у красивій рамці.

Завдання: Намалювати незвичайну коляску для молодшого братика або сестрички.

Завдання: Подарувати будь-який предмет з зображенням сердечка, який хотів би кому-небудь намалювати, наприклад, мамі або бабусі.

Завдання: Намалювати карту дороги, по якій Котик біг спасати Півника.

Завдання: Зібрати картинку спочатку за зразком, а потім без нього (одна із картинок ціла, а інша розрізана на частини).

Гра „Відгадай, хто я?”

Хід гри: Дорослий або хтось із дітей жестами, мімікою, звуками зображує якийсь предмет. Наприклад, потяг.

Завдання: відгадати, що за предмет. Як здогадався?

Гра „Відгадай, хто я?”

Хід гри: Дорослий або хтось із дітей жестами, мімікою, звуками зображує якусь тварину. Наприклад, собаку.

Завдання: Відгадати, яка тварина була зображена. Розповісти, як здогадався?

Гра „Відгадай, хто я?”

Хід гри: Дорослий або хтось із дітей жестами, мімікою, звуками зображує кішку.

Завдання: Відгадати, яка тварина була зображена. Розповісти, як здогадався?

Гра „Відгадай, хто я?”

Хід гри: Дорослий або хтось із дітей жестами, мімікою, звуками зображує Діда Мороза.

Завдання: Відгадати, хто був зображений. Розповісти, як здогадався?

Гра „Відгадай, хто я?”

Хід гри: Ведучій або хтось із дітей мімікою, жестами, звуками зображує kota.

Завдання: Відгадати, хто був зображений? Як здогадалися?

Гра „Відгадай, хто я?”

Хід гри: Ведучій або хтось із дітей мімікою, жестами, звуками зображує півника.

Завдання: Відгадати, хто був зображений? Як здогадалися?

Вправа „Прикрась слово”

Завдання: Підібрати, чим більше значень до даного слова. Осінь (яка вона?)...

Завдання: Підібрати, чим більше значень до даного слова. Весна (яка вона?)...

Завдання: Підібрати, чим більше значень до даного слова. Дім (який він?)...

Завдання: Підібрати якомога більше значень до слова. Дерево (яке воно?)...

Завдання: Підібрати, як можна більше значень до даного слова. Квітка (яка вона?)...

Завдання: Підібрати якомога більше визначень до слова. Мама (яка вона?)...

Завдання: Підібрати якомога більше визначень до слова. Гра (яка вона?)...

Завдання: Підібрати якомога більше визначень до слова. Бабуся (яка вона?)...

Вправа „Уяви, ніби-то ...”

Завдання: Уявити та зобразити, як одягають нитку в голку.

Завдання: Уявити та зобразити, як ви задмухуєте свічку на торті в день народження.

Завдання: Зобразити та озвучити годинник.

Завдання: Зобразити та озвучити годинник з зозулею.

Завдання: Зобразити та озвучити мотоцикл.
 Завдання: Зобразити та озвучити чайник, що кипить.
 Завдання: Зобразити та озвучити кавомолку.
 Завдання: Зобразити перукаря, котрий стриже або робить зачіску.
 Завдання: Зобразити зубного лікаря, котрий лікує або видаляє зуб.
 Завдання: Зобразити хлопчика, що бігає з сачком за метеликом.
 Завдання: Зобразити маленького рибака.
 Завдання: Зобразити хірурга під час операції.
 Завдання: Зобразити шофера, котрий ремонтує машину.
 Завдання: Зобразити сердитого кота.
 Завдання: Зобразити голодне поросся.
 Завдання: Зобразити гордовитого півня.
 Завдання: Зобразити, як бігають коні, озвучити їх.
 Завдання: Зобразити, як підкрадається кішка, передати її голос.
 Завдання: Зобразити пінгвіна.
 Завдання: Зобразити дівчинку з відкритою парасолькою при сильному вітрі.
 Завдання: Зобразити, як скаче жабка, озвучити її.
 Завдання: Зобразити віслюка та озвучити його.
 Завдання: Зобразити хлопчика, котрому тиснуть черевички.
 Завдання: Зобразити дівчинку, у котрої болить зуб.
 Завдання: Зобразити песика, котрий служить, передати його голос.
 Завдання: Показати, як стрибає зайчик.
 Завдання: Зобразити бабусю, яка прогулюється по вулиці з песиком.

Коваленко Олена Леонідівна,
 практичний психолог ДНЗ №17, м. Сміла

Поради практичного психолога щодо креативного розвитку дітей дошкільного віку

Дитинство - період, коли закладаються фундаментальні якості особистості, що забезпечують психологічну стійкість, позитивні етичні орієнтації на людей, життєздатність і цілеспрямованість. Ці духовні якості особистості не розвиваються спонтанно, а формуються в умовах любові оточуючих, коли сім'я і вихователі створюють у дитини потребу бути визнаною, здатність співпереживати і радіти іншим людям, прагнення багато чого навчитися.

Щоб дитина комфортно почувалася в емоційному плані, необхідні спеціальні умови, що визначають її побут, фізичне здоров'я, характер її спілкування з оточуючими, її особисті успіхи. Які ж умови слід створити для оптимального розвитку креативних здібностей дитини? Однозначної відповіді на це питання психологи ще не дали. Тому проблема залишається актуальною до нинішнього дня. Існують різні підходи і рекомендації. Наприклад, навчання творчості стане можливим, якщо будуть створені такі основні умови:

1. Умови фізичні, тобто наявність матеріалів для творчості і можливості в будь-яку хвилину діяти з ними;
2. Умови соціально – економічні, за яких дитина має відчуття зовнішньої безпеки, тобто знає, що її творчі вияви не отримають негативної оцінки з боку дорослих;
3. Психологічні умови, зміст яких полягає в тому, що у дитини формується відчуття внутрішньої безпеки, розкутості і свободи за рахунок підтримки дорослими її творчих починань.

Але роль дорослих у цьому процесі не обмежується лише створенням умов. Вона полягає ще й у тому, щоб активно допомагати малюкові в розвитку його творчих здібностей. З цього приводу розроблені корисні рекомендації. Ось найцікавіші з них:

1. Створіть дитині затишну і безпечну психологічну базу для її пошуків, до якої вона б могла повертатися, якщо буде налякана власними відкриттями.
2. Підтримуйте схильність дитини до творчості і виявляйте співчуття до невдач. Уникайте несхвальних оцінок її творчих ідей.
3. Будьте терпимі до дивних ідей, поважайте допитливість, запитання і ідеї дитини. Намагайтеся відповідати на всі запитання, навіть, якщо вони здаються дикими і абсурдними. Пояснюйте, що на багато її запитань не завжди можна відповісти однозначно. Для цього потрібні час і терплячість. Дитина повинна навчитися жити в інтелектуальній напрузі.
4. Давайте дошкільнятці можливість побути одному і дозволяйте, якщо він того хоче, самому займатися своїми справами. Надлишок опіки може пригальмувати його креативність. Бажання і цілі дітей належать їм самим, а батьківська допомога може інколи сприйматися як «порушення кордонів» особистості.
5. Допомагайте дитині вчитися будувати її систему вартостей, не обов'язково засновану на її власних поглядах, щоб вона могла поважати себе і свої ідеї поряд з іншими ідеями та їх носіями. Таким чином, її саму, в свою чергу, будуть цінувати інші.
6. Допомагайте дитині у задоволення основних людських потреб (почуття безпеки, любові, поваги до себе і оточуючих), оскільки людина, енергія якої скована основними потребами, менше здатна досягти висот самовиразу.
7. Виявляйте симпатію до її перших незграбних спроб виражати свої ідеї словами і робити їх таким чином зрозумілими оточуючим.
8. Знаходьте слова підтримки для нових творчих починань дитини, уникайте критикувати перші спроби – якими б невдалими вони не були. Ставтеся до них з теплом: малюк прагне творити не лише для себе, але й для тих, кого любить.
9. Допомагайте дитині стати «розумним авантюристом» і часом покладатися в пізнанні на ризик та інтуїцію; найвірогідніше, саме це допоможе зробити справжнє відкриття.
10. Підтримуйте необхідну для творчості атмосферу, допомагаючи дитині уникнути суспільного несхвалення, зменшити соціальні тертя і подолати негативну реакцію однолітків. Чим більше ви надаєте можливостей для конструктивного креативу, тим щільніше закриваються клапани деструктивної поведінки. Дитина, позбавлена позитивного творчого виходу, може спрямувати свою творчу енергію у зовсім небажаному напрямку.

Цікава статистика

- Креативність досягає піку у віці від 3,5 до 4,5 років, а також зростає у перші три роки навчання в школі; знижується протягом наступних року-двох і потім отримує новий поштовх, можливо, у зв'язку з підвищенням рівня фізичного розвитку (передпубертат).
- Креативність неоднозначно залежить від освіти. Більшість дітей втрачає свою спонтанну відвагу, коли вони стають «окультуреними».
- Період життя людини від 2,5 до 7 років психологи називають другим віком запитань (перший вік – від 1 року до 2,5 років). На кінець цього періоду спостерігається «пік допитливості» - найбільша кількість запитань в мовлення дітей, після чого відзначається спад.

Як навчити дитину мислити творчо? Ми вже знаємо, що найефективнішим методом є гра, і особливо гра розвиваюча. Але на що вона може бути спрямована? Що вона повинна розвивати? Дослідження психологів показують, що продуктивному творчому мисленню сприяє оволодіння спеціальними способами. До таких способів належать: виділення протилежних властивостей, ставлення запитань, переформулювання та генерування ідей. Ось декілька таких розвиваючих ігор.

Гра «І добре, і погано»

Ця гра сприяє розвитку вміння бачити в одному і тому ж предметі протилежні властивості, знаходити протиріччя, дивитися на одні й ті ж явища під протилежними кутами

зору. Найбільш поширеною оцінкою у дітей є категорія «добре-погано». На використанні такої оцінки і побудована ця гра. Запропонуйте дитині оцінити, користуючись цією категорією, такі явища природи, дії і предмети:

Зима, літо, осінь, весна;

Дощ, сніг, сонце, вітер, вогонь;

Їсти, спати, прогулюватись в лісі, лазити по горах;

Пити ліки, робити зарядку, вмиватися;

Ніж, тарілка, скло, праска.

Розглянемо кілька прикладів. Літо: добре – бо цієї пори року тепло, можна купатися, не потрібно довго одягатися; погано – бо буває дуже спекотно, часто пітнієш, можна «згоріти» на сонці. Вогонь: добре – тому, що зігріває, підігріває їжу; погано – тому що обпалює шкіру, від нього виникають пожежі.

Коли дитина знайде добрі і погані сторони наведених явищ, дій і предметів, запропонуйте їй самостійно називати будь-які, що трапляються на очі предмети і знаходити в них протилежні якості і функції, оцінювати, що в них доброго, а що – поганого; чим вони можуть сподобатися, а чим - ; в чому може бути їх користь, а в чому шкода, і т.д.

Гра «Чомучка»

Гра призначена для розвитку дослідницької активності, вміння ставити різноманітні запитання, спрямовані на вивчення сприйнятого об'єкта. Як матеріал для гри можна використати будь-який сюжетний малюнок, який має проблемний зміст – невідому для дитини ситуацію, подію і т.п. Запропонуйте дитині пограти в гру, в якій їй показують цікаві малюнки, а вона може запитувати дорослих про все, що не зрозуміле, про що їй хочеться дізнатися. Можна ставити різні умови гри – залежно від обставин. Скажімо, можна домовитися, що хто більше поставить запитань до малюнка, той виграв. Або давати такі запитання, щоб на них було важко відповісти: якщо дорослий не відповідає на них, дитина перемогла, якщо відповідає – програла.

Коли всі питання вичерпані, корисно попросити малюка скласти невелике оповідання. При цьому зверніть увагу на те, на які питання дитина дала відповіді, а на які не дала. Під час таких ігор важливо навчити малюка різнобічно досліджувати ситуацію. Якщо він ставить однотипні питання, спитайте його про що-небудь, використовуючи запитання інших типів (що? Коли? Як пов'язано? Чи впливає? Можливо, це...? Як таке сталося? В чому причина? і т.п.). Це допоможе йому подолати свої стереотипи і глибше дослідити ситуацію.

Якщо виникають нечіткі, не окреслені питання, допоможіть дитині їх правильно сформулювати, знайти більш адекватну форму їх вираження.

Гра «Винахідник»

Ця гра – для навчання способу переформулювання.

Матеріалом для гри можуть бути різноманітні предмети. Ви вибираєте з них один і просите малюка назвати якнайбільше варіантів, для чого цей предмет можна використати. При цьому зверніть увагу дитини на те, що в цій грі можна, і навіть потрібно, виходити за рамки звичайного (традиційного) застосування предметів і вигадувати щось незвичайне.

Наприклад, книга. Вона призначена для читання, але, крім того, її можна використати як вантаж (коли потрібно притиснути один до одного два предмети під час склеювання); як підставку для фільмоскопа (коли потрібно його трошки підняти); як «цеглинку» для побудови замку з книг; як папір на якому можна щось записати (якщо під руками немає аркуша); як віяло; як заслінку від світла і т. д.

Тепер спробуйте винайти нове застосування для таких предметів як ложка, стілець, олівець, кнопка, горіх, поліетиленовий пакет, сірники. Можна влаштувати змагання, хто назве більше варіантів застосування одного й того ж предмета.

Якщо в дитини не виходить, або вона називає мало варіантів, допоможіть їй придумати нове застосування предмета. Бажано одночасно продемонструвати це застосування або хоча б докладно пояснити його.

Гра « Пантоміма для кмітливих »

Ця гра призначена для розвитку здатності генерувати ідеї, а також уміння керувати мімікою, жестами, рухами.

Щоб грати в цю гру, не потрібний додатковий матеріал. Запропонуйте дитині спершу відгадувати ваші пантоміми. Наприклад, пробуйте зобразити:

- Силача, який піднімає штангу;
- Індіанця, який скаче верхи прерією;
- Веселу мавпочку, раду своєму бананові;
- Гарячий самовар;
- Лисицю, яка втікає від мисливця;
- Півня, який впав у болото;
- Маленьке ведмежа, яке жадібно поїдає свій мед та ін.

Об'єктом пантоміми можуть бути не лише тварини, але й люди (які, наприклад, виконують різну роботу), предмети (рухомі чи нерухомі) і багато іншого.

Малюкові слід уважно дивитися на те, що ви покажете, і вгадувати, кого ви зображуєте і що цей персонаж робить. Він повинен називати версію за версією, поки не відгадає або не приблизиться до відгадки максимально. Підкажіть дитині, що слід намагатися висувати якнайбільше різноманітних ідей, що не потрібно боятися помилитися. Якщо їй все ж не вдається знайти відгадку, то розкажіть, кого ви показували, і проаналізуйте ті рухи, жести і міміку, з допомогою яких ви намагалися зобразити свій персонаж. Коли дитина хоч трошки навчиться розпізнавати ваші пантоміми, запропонуйте зіграти головну роль їй. Можна також влаштувати змагання, хто більше відгадає пантомім.

Коваленко Олена Юрївна,

практичний психолог ДНЗ № 23, м.Сміла

Програма роботи практичного психолога з креативного розвитку дошкільників

Пояснювальна записка

На сучасному етапі розвитку системи дошкільного виховання розвиток креативності набуває значущості тому, що вона є базовою якістю особистості, її ядром, центральною характеристикою. На будь-якому віковому щаблі дитина набуває не лише психологічні якості, спільні для всіх дітей, а й свої власні індивідуальні особливості психіки та поведінки. Бути людиною означає не лише бути таким, “як усі”, володіти всім, чим володіють інші, а й бути неповторною особистістю з власними смаками, інтересами і здібностями.

Багатьох педагогів дошкільних закладів хвилює питання: як озброїти дитину наукою життя, щоб вона стала життєздатною, самостійною, практично умілою, творчою людиною, з вмінням нестандартно та креативно вирішувати будь-які складні питання на своєму життєвому шляху. Нагальним питанням на даному етапі є проблема розвитку творчо спрямованої особистості, якій притаманні: активність у мисленні та діях, наявність певних нахилів, здібностей, інтересів, творчої уяви, здатність переживати, творити нове, сумніватися й шукати шляхи вирішення, діставати насолоду від результату й самого процесу творення.

Мета гурткової роботи:

- ❖ Формування у дітей впевненості у власних можливостях, вміння висловлювати власні думки, відстоювати їх та переконувати інших у правильності своєї думки.
- ❖ Розвиток творчих здібностей, креативного мислення.
- ❖ Розвиток уміння підійти до проблеми з різних точок зору.

- ❖ Розвиток здатності помічати зв'язки між ознаками, формально між собою не пов'язаними.
- ❖ Розвиток уяви, метафоричності.
- ❖ Розвиток здатності прогнозувати, передбачати, висувати гіпотези, робити припущення.
- ❖ Розвиток психічних процесів: пам'яті, уваги, сприймання, спостережливості.
- ❖ Формування комунікативних навичок, навичок саморозвитку, сприяння соціалізації дошкільників.

Методи та прийоми розвитку креативності:

- ❖ Нові шляхи використання речей.
- ❖ Об'єднати, подрібнити (речі, явища).
- ❖ Висловити якомога більше ідей для розв'язання конкретної проблеми.
- ❖ Використати фантазію, жарти, гумор для вирішення конкретного питання.
- ❖ Внести зміни в зроблене, змінити речі за кольором, змістом, формою.
- ❖ Уявити ..., відчувати на дотик..., смак...
- ❖ Уявити себе, або когось об'єктом природи, предметом, будь-яким іншим об'єктом.
- ❖ Оживити слово.
- ❖ Поставити якомога більше запитань.
- ❖ Уявити себе чарівником.
- ❖ Закінчити речення (різні варіанти).
- ❖ Придумати нового звіра, іграшку, предмет, гру, слово.
- ❖ Розказати казку навпаки, змінити хід казки, придумати нову назву.
- ❖ Поєднуємо несумісне (неіснуюча тварина) – намалювати.
- ❖ Малюємо поняття: краса, любов, добро, злість, гнів, чесність, сум.
- ❖ Використання методу аналогії.
- ❖ Рольові ігри, ігри-драматизації.
- ❖ Кольорові ляпки.
- ❖ Домальовування фігур.
- ❖ Аутотренінг.
- ❖ Фантастична абетка (фанбетка).
- ❖ ТРВЗ. Гра "Такнітки" ("Добре чи погано")
- ❖ Релаксація.

Гурток відвідують 10 дітей. Зустрічі відбуваються 1 раз на тиждень – щосереди. Тривалість зустрічі - 30-40 хвилин.

Перед початком роботи гуртка проведена діагностика. Використані діагностичні методики:

1. "Де чие місце?" – Є.Є. Кравцова.
2. "Незакінчені малюнки".
3. "Неповні фігури".

Проведене анкетування батьків (анкета додається).

Очікувані результати:

Підвищення загального рівня розвитку творчих здібностей та креативності дошкільників.

Позитивні зміни в особистісно-емоційному розвитку. Впевненість у власних можливостях, вміння висловлювати і відстоювати власну думку.

Програма

№ п/п	Дата	Зміст
1.	7.10.09	Вправа "Знайомство". Аутотренінг "Сон кошеняти".

		<p>Вправа “Мої відчуття”.</p> <p>Психоемоційний етюд “Живий капелюх”.</p> <p>Інтелектуальна зарядка. Гра “Такнітки” Мати котика – добре це, чи погано? Гуляти вранці зі своїм собакою – добре це чи погано?</p> <p>Гра “Вигадуємо нові овочі та фрукти” Які вони на дотик та смак?</p> <p>Творче малювання. Малюємо долоньками маленьке кошения.</p> <p>Рефлексія.</p>
2.	14.10.09	<p>Вправа “Привітання”.</p> <p>Аутотренінг “Ласкаве сонечко”.</p> <p>Гра “Мої побажання друзям”.</p> <p>Фанбетка “Що було б, якщо б на Землі не було дітей?”.</p> <p>Вправа “Настрій кішки”.</p> <p>Гра “Об’єднаємо в групи за ...”</p> <p>Фанбетка. Вигадаємо незвичайне ім’я для котика.</p> <p>Рефлексія.</p>
3.	21.10.09	<p>Вправа “Комплімент тим, хто поруч...”</p> <p>Самомасаж “Біоенергетична гімнастика”.</p> <p>Рефлексія “Мій стан зараз” – оцінити за 5-бальною шкалою.</p> <p>Гра “Такнітки”. Іноді я відчуваю страх-добре це чи погано?”</p> <p>Ігрова терапія. Вправа “Дзвоник”.</p> <p>Фанбетка. Обговорення по колу: “Чому мені подобається або не подобається цей колір”...</p> <p>Рефлексія.</p>
4.	28.10.09	<p>Вправа “Привітаймося!”</p> <p>Аутотренінг “Прогулянка до лісу”.</p> <p>Вправа “Мої відчуття”.</p> <p>Психоемоційний етюд “Осінні листочки”.</p> <p>Гра “Такнітки”. Листопад – це радісно чи сумно?</p> <p>Дощ – це радісно чи сумно?</p> <p>Гра “Заборонені рухи”.</p> <p>Вправа “Оживляємо слово”.</p> <p>Малюнок “Портрет мого чарівного листочка”.</p> <p>Рефлексія.</p>
5.	4.11.09	<p>Вправа “Побажання”.</p> <p>Вправа “Мій стан зараз”.</p> <p>Психогімнастика. Гра “Стежинка”.</p> <p>Гра “Такнітки”. Осінь – це добре чи погано? Вітер – це добре чи погано?</p> <p>Гра “Різнокольорові ляпки”.</p> <p>Фанбетка “На що схожий”(круг, квадрат, трикутник, п’ятикутник).</p> <p>Малювання “На що схожа осінь”. Зобразити осінь у вигляді ліній крапочок, плям, підібрав відповідні кольори.</p> <p>Рефлексія.</p>

6.	11.11.09	<p>Вправа “Я дуже рада тебе бачить, тому що...”</p> <p>Релаксаційний комплекс “Дощ у лісі”.</p> <p>Вправа “Мої відчуття”.</p> <p>Психогімнастика “Дощ – веселий, дощ – сумний”.</p> <p>Гра “Такнітки”. Коли йде дощ, тобі сумно чи весело? Ходити по калюжам – це добре чи погано?”</p> <p>Гра “Вода, повітря, земля”.</p> <p>Малювання “Чарівний дощ”.</p> <p>Рефлексія.</p>
7.	18.11.09	<p>Привітаймося по-різному пальчиками.</p> <p>Самомасаж “Лагідний вітерець”.</p> <p>Вправа “Мої відчуття”</p> <p>Гра “Подорож в країну Мрійляндію”. Дітям пропонується придумати країну, якої не існує. Які там будинки тощо...</p> <p>Тематичне малювання. Малюємо вітерець пальчиками.</p> <p>Рефлексія.</p>
8.	25.11.09	<p>Побажання один одному.</p> <p>Емоційний етюд “Пори року”.</p> <p>Масаж для друга.</p> <p>Слухаємо звуки музики. Уявляємо, що ми з вами почули.</p> <p>Гра “Тінь”.</p> <p>Гра”Що може робити: дощ, сонце, вітер, сніг?”</p> <p>Творче малювання “Така цікава незвичайна тінь – ляпкографія”.</p> <p>Рефлексія.</p>
9.	2.12.09	<p>Вітаємося з різним настроєм.</p> <p>Психогімнастика “Передай сніжок по колу”.</p> <p>Психоемоційний етюд “Граємо у сніжки”.</p> <p>Гра “Такнітки”. Грати в сніжки холодно чи тепло? Виходити на сніг босоніж корисно чи ні?</p> <p>Фанбетка. Гра “Як можна використати у місті сніг?”</p> <p>Малювання “Незвичайна сніжинка”.</p> <p>Рефлексія.</p>
10.	9.12.09	<p>Я дарую тобі...</p> <p>Аутотренінг “Порханьня метелика”.</p> <p>Вправа “Мої відчуття”.</p> <p>Гра “Метелики та слони”.</p> <p>Гра “Такнітки”. Відвідувати зоопарк – це радісно чи сумно?</p> <p>Гра “Птах, тварина, риба”.</p> <p>Малювання “Неіснуюча тварина”.</p> <p>Рефлексія.</p>
11.	16.12.09	<p>Вправа “Вітаємося долоньками”.</p> <p>Вправа “Картинка, що ожила”. Діти відображають те, що намальовано на картинці.</p> <p>Гра “Такнітки”. Рубити ялинку – це добре чи погано?</p> <p>Смакувати цукерки – це добре чи погано?.</p> <p>Творча гра “Новорічний хоровод”.</p> <p>Фанбетка. “Як зробити так, щоб новорічні свята тривали довше”.</p> <p>Творче малювання. Намалювати свій святковий настрій.</p> <p>Рефлексія.</p>
12.	23.12.09	<p>Вправа “Привітаймося посмішками”.</p> <p>Аутотренінг “Літаємо високо над землею”.</p> <p>Вправа “Мої відчуття”.</p>

		<p>Психогімнастика “Поза лелеки”.</p> <p>Гра “Такнітки”. Коли відлітають птахи – це радісно чи сумно?</p> <p>Тримати птаха в клітці – це радісно чи сумно?</p> <p>Ігрова терапія “Бої горобців”.</p> <p>Творче малювання “Рибаптахмашина”.</p> <p>Рефлексія.</p>
13.	13.01.10	<p>Вправа “Я дарую тобі квітку...”</p> <p>Рефлексія “Мій стан зараз”.</p> <p>Психогімнастика “Передай смішинку по колу”.</p> <p>Гра “Море хвилюється раз...”</p> <p>Гра “Такнітки” Викидати старі іграшки – це сумно чи весело?</p> <p>Сміх – це добре чи погано?</p> <p>Фанбетка. Придумаємо разом іграшки, яких ще не існує.</p> <p>Творче малювання. “Сум і радість”.</p> <p>Рефлексія.</p>
14.	20.01.10	<p>Вправа “Я дякую своїм ручкам за ...”</p> <p>Аутотренінг “Чарівний сон”.</p> <p>Вправа “Мої відчуття”.</p> <p>Психогімнастика “Гнів”.</p> <p>Гра “Такнітки”. Гніватися – це добре чи погано?. Плакати – це соромно чи ні?.</p> <p>Фанбетка “Смішний гнів”. Як перетворити гнів на сміх?</p> <p>Творче малювання. “Гнів”.</p> <p>Рефлексія.</p>
15.	27.01.10	<p>Вправа “Побажання”.</p> <p>Вправа “Мій емоційний стан сьогодні – я порівнюю його з ...”</p> <p>Психогімнастика “Нічні звуки”.</p> <p>Гра ”Такнітки”. Бути вдома самому – це добре чи погано? Дивитися телевізор – це добре чи погано?</p> <p>Рухлива гра “Крокодил”.</p> <p>Вправа “Що було б, якщо б на землі весь час була ніч?”</p> <p>Малюємо свій страх.</p> <p>Рефлексія.</p>
16.	30.02.10	<p>Вправа “Я дякую своєму другові за ...”</p> <p>Аутотренінг “На березі моря”.</p> <p>Вправа “Мої відчуття”.</p> <p>Психогімнастика “На морському дні”.</p> <p>Гра “Такнітки”. Важко чи легко плавати? Корисно чи ні загорати на сонці?</p> <p>Творча гра “Камінчики, що ожили”.</p> <p>Фанбетка. “На безлюдному острові”.</p> <p>Рефлексія.</p>
17.	10.02.10	<p>Привітання частинами тіла.</p> <p>Психологічний етюд “Я чарівна квітка”.</p> <p>Вправа “Мої відчуття”.</p> <p>Гра “Аналогії” – чим схожі квітка і повтіряна кулька, сонечко і апельсин, мама і я, сонце і місяць тощо?</p> <p>Домальовуємо фігури. А що це може бути?</p> <p>Фанбетка. “Розказуємо казку навпаки”.</p> <p>Рефлексія.</p>
18.	17.02.10	<p>Вправа “Сьогодні я чарівник і я ...”</p> <p>Аутотренінг “Пливемо на хмаринці”.</p>

		<p>Вправа “Мої відчуття”.</p> <p>Психогімнастика. Перетворюємося у неживі предмети: сонечко, грім, блискавку, крапельку дощу тощо...</p> <p>Творча гра “Хмаринки”.</p> <p>Малювання “Настрій хмаринки”.</p> <p>Рефлексія.</p>
19.	24.02.10	<p>Привітаймося за допомогою міміки.</p> <p>Аутотренінг “Тихе озерце”.</p> <p>Вправа “Мої відчуття”.</p> <p>Психогімнастика. Етюд “На рибалці”.</p> <p>Гра “Такнітки”. Бути золотою рибкою – це радісно чи сумно?</p> <p>Рухлива гра “Зловити рибку”.</p> <p>Фанбетка. Як зловити рибу без вудочки.</p> <p>Рефлексія.</p>
20.	3.03.10	<p>Вправа “Я тебе поважаю, тому що ти ...”</p> <p>Аутотренінг “Подорож на Блакитну Зірку”.</p> <p>Вправа “Мої відчуття”.</p> <p>Гра з елементами психогімнастики: “Де ми були – не скажемо, Ми вам краще покажемо”.</p> <p>Гра “Такнітки”. Полетіти на Місяць – це добре чи погано?</p> <p>Творче малювання. Малюємо космічну тварину або дерева, або будинки”.</p> <p>Рефлексія.</p>
21.	10.03.10	<p>Привітання по колу “Я радий тебе бачити...”</p> <p>Аутотренінг “Чарівний сон”.</p> <p>Вправа “Мої відчуття”.</p> <p>Психогімнастика “Зустріч друзів”. “Острів плакс”.</p> <p>Гра “Такнітки”. Мати друга – це добре чи погано. Товаришувати з хлопчиками (дівчатками) це добре чи погано?</p> <p>Гра “Веселий рюкзак”.</p> <p>Рефлексія.</p>
22.	17.03.10	<p>Привітаймося як з рідними, знайомими, чужими.</p> <p>Аутотренінг “У лісі навесні”.</p> <p>Вправа “Мої відчуття”.</p> <p>Гра “Відтвори, а ми відгадаємо”. Дітям роздають картинки з зображеними предметами. Дитина відтворює зображене, інші діти відгадують.</p> <p>Фанбетка. “Закінчи речення (різні варіанти)”.</p> <p>Творче малювання. Малюємо весну методом акварелі по мокрому паперу.</p> <p>Рефлексія.</p>
23.	24.03.10	<p>Вправа “Ти мені подобаєшся тому, що...”</p> <p>Самомасаж.</p> <p>Вправа “Мої відчуття”.</p> <p>Психологічний етюд “Сніговик, що тане”.</p> <p>Гра “Такнітки”. Тане сніг – це добре чи погано? Весна прийшла – добре це чи погано?</p> <p>Фанбетка. “Казка по колу”.</p> <p>Творче малювання. “Добрі думки”.</p> <p>Рефлексія.</p>

24.	31.03.10	Вправа “Дарую тобі лагідні слова”. Релаксаційна вправа “Чарівний сад”. Вправа “Мої відчуття”. Гра “Незвичайні назви для звичайних предметів”. Психологічний етюд “Чарівні рослини”. Фанбетка. “Закінчи речення (різні варіанти)”. Творче малювання. “Малюємо красу” методом видування трубочкою. Рефлексія.
25.	7.04.10	Вправа “Ти мені подобаєшся...” Релаксаційна вправа “Пролісок”. Вправа “Мої відчуття”. Психоемоційний етюд “Пори року”. Гра “Такнітки”. Бути дитиною – це добре чи погано? Ходити до дитячого садочка – це добре чи погано? Рухлива гра “Заборонений рух” Рефлексія.
26.	14.04.10	Вправа “Подарунок сусіду”. Релаксаційна вправа “Мандруємо у казку”. Вправа “Мої відчуття”. Гра “Знайди свою квітку”. Психоемоційний етюд “Добра квітка”. Гра “Такнітки”. Рвати квіти – це добре чи погано? Творче малювання. Чарівні квіти – малюємо зім’ятим папером. Рефлексія.
27.	21.04.10	Вправа “Сьогодні мій настрій схожий на ...” Психогімнастика “Театр дотиків”. Вправа “Мої відчуття”. Гра “Такнітки”. Добре чи погано займатися одразу декількома справами? Творча гра “Якби я був чарівником...” Малювання “Домалюй”. Рефлексія.
28.	27.04.10	Підсумкова творча зустріч.

Кравець Г.П., вихователь-методист
Корж В.В., Мусатенко В.Г.,
Ціцірська О.В., Щербина Н.П.
вихователі ДНЗ № 25 м. Умані

Диференційований підхід у креативному розвитку дошкільників

Процес розвитку особистості, за визначенням О.Леонтєва, завжди глибоко індивідуальний, неповторний. Постає логічне запитання: чому? Чому діти, які виховуються в однакових умовах, все ж таки розвиваються по-різному, по-різному реагують на однакові педагогічні впливи й по-різному поведуться в однакових ситуаціях. Напевно, відповідь криється в наявності у кожної дитини різних передумов для сприйняття однакових педагогічних впливів. А ці передумови значною мірою залежать від природних, біологічних, фізичних якостей стану здоров’я, певних задатків, віку, темпераменту тощо.

Сучасні тенденції розвитку дошкільної освіти передбачають орієнтацією на особистість дитини, створення сприятливих умов для формування у неї належної спрямованості, самосвідомості, позитивної самооцінки, самоповаги та шанобливого ставлення до довкілля, до тих, хто оточує її, конструктивних мотивів поведінки, нахилів, потреб, характеру, пізнавальних психічних процесів тощо.

З огляду на це, особливого значення набуває проблема індивідуалізації розвитку, виховання та навчання як одна з передумов створення особистісно зорієнтованої моделі дошкільної освіти. А це в свою чергу вимагає здійснення диференційованого підходу у здійсненні всебічного розвитку дітей в тому числі й креативного розвитку.

Креативний розвиток дошкільника це збагачення практичного та теоретичного досвіду, надання можливості самовизначитися, виявляти творчу ініціативу, здійснювати самостійний вибір, особисто приймати рішення, варіювати зміст та форми виконання завдань, заохочувати прагнення досліджувати, експериментувати, виховувати потребу у нових враженнях. Креативність – це творчість без втручання дорослих. У кожній дитини є вроджені задатки, те, що дано від Бога, від природи. Це нейрофізіологічні задатки, які забезпечують її творчу активність. Творча особистість – це дитина, яка має задатки, що внаслідок впливу зовнішніх факторів сприяють досягненню творчих результатів. Тобто, якщо ми будемо розвивати вроджені креативні задатки, то виховаємо творчу особистість. Креативність – це первинне, а творчість – це вторинне. Існує схема: від креативності – до творчості. Існує об'єктивна творчість, коли іде новизна для суспільства, для інших; суб'єктивна творчість – для себе. Дошкільний вік – це суб'єктивна творчість.

Фактори, що стимулюють креативність дитини:

1. Орієнтація на потребу в творчому розв'язанні завдань.
2. Відсутність перешкод, відносно проявів спонтанності та ініціативи. Умови, щоб кожна дитина не боялася висловлюватися, діяти. Наприклад, вихователь розповідає дітям: «Ішов ведмідь лісом, заглянув під кущик і зрадів, бо там...». Дитина: «Пляшка з вином». Ми маємо прийняти цю відповідь, виправити: «Настій трав на вині».
3. Кожна дитина має можливість творити що забажає з предметами та маніпулювати ними, варіювати думкою.
4. Навчання уважному ставленню кожної дитини до сигналів навколишнього середовища, тобто розвивати у неї спостережливість.

Що ж гальмує креативність, тобто її задатки?

1. Орієнтація лише на успіх. Не важливо чи досягла дитина успіху. Не завжди слід очікувати результату вчасно і одразу. Скільки багатьох вчених, винахідників наштовхувались спочатку на неуспіх (18 років винаходили кулькову ручку).
2. Страх дитини дати неправильну відповідь.

Умови креативного розвитку:

1. Слід підтримувати та заохочувати всі дії кожної дитини. Сприймати кожну дитину такою, якою вона є. Якнайменше критеріїв вірності і невірності. Якщо дитина відчує, що її відповідь або діяльність не сприймається, вона замкнеться.
2. Заняття, гуртки тощо організовувати на рівних правах. Розподіл дітей на групи за принципом «сильніший» - «слабший» призводить до наслідування, в процесі якого «сильна» дитина подавляє «слабшу». Особливо коли мова йде про творчість, групи повинні бути організовані таким чином, щоб кожна дитина мала демонстрували свій особистий, а не чужий досвід.

Найбільш синтезивним періодом для здійснення завдань креативного розвитку є раннє дитинство і дошкільний вік. Здатність дитини бачити ціле раніше ніж його складові виникає в ранньому дитинстві. Проте, досить часто «частини» предмету діти сприймають як ціле. Чарльз Дарвін, спостерігаючи за своїм маленьким онуком під час прогулянки берегом озера, звернув увагу на те, що малюк називав словом «уа» як озеро, так і качку, пожежників і монету. Те що качка і озеро можуть бути об'єднані одним словом здогадатися не важко. Уважно придивившись, можна зробити висновок, що й пожежники підпадають під категорію «уа» не випадково, адже для своїх потреб вони набирають воду саме із озера. Але який зв'язок між монетою і озером? Відповідь на це запитання «підкажуть» ті ж пожежники: їх каски, як і монета, зроблені із міді. Подібні роздуми та асоціації і є основою феномену креативності дітей раннього віку, який спостерігається в домовленнєвий період їх розвитку.

Для пробудження природного потенціалу кожної дво та трирічної дитини найбільш ефективним є мистецтво. В цьому віці дитина дуже сприйнятлива до музики, театру, літератури, усної народної творчості. Тому ці та інші види мистецтва необхідно використовувати з метою пробудження чуттєвої сфери малюка. На даному етапі мистецтво повинно являтися супроводжувальним фоном розвитку. В процесі слухання музики, здійснюючи під її супровід свої перші ритмічні рухи, зустрічаючись з героями казок, слухаючи вірші, потішки, забавлянки дитина не лише відчуває перші естетичні переживання, а й пробуджує свій природний креативний потенціал. Дитина в три-чотири роки вже має деякий сенсорний досвід, який дозволяє їй досягти наступного ступеня розвитку. Найосновніше на цьому етапі – максимально задіяти дитину, тому що по-перше, здібності – поняття динамічне, вони існують у розвитку, а розвиток здійснюється тільки в діяльності. Таким чином, активна діяльність кожної дитини є важливою умовою пробудження вродженого креативного потенціалу. Враховуючи це, необхідно надавати дітям широкий аспект різних видів діяльності (виходячи із умов, можливостей, специфіки роботи конкретного ДНЗ, а також, враховуючи індивідуальність кожної дитини). Такими видами діяльності можуть бути спів, хореографія, гра на музичних інструментах, ліпка, художня праця, спорт, гра (сюжетно-рольова, театралізована, дидактична), спілкування. Необхідно створювати в групах таке предметно-просторове середовище, яке провокує дитину на діяльність. Основними його характеристиками повинні являтися: різнобічність, доступність і відкритість, мобільність, орієнтованість на зону найближчого розвитку кожної дитини. Дуже важливо на кожному етапі уважно спостерігати за дитиною, придивлятися до неї, визначаючи, які види діяльності захоплюють її найбільше, в якому виді діяльності вона успішна. На даному етапі у дітей 3-4 років можливі перші прояви природного потенціалу. Відповідну увагу особливо необхідно приділяти креативності дитини 3-4 років, коли у неї починається творчий пошук. На цьому віковому етапі дуже сильно відчувається вибірковий інтерес: комусь більше подобається співати, другому – малювати, третій з особливим бажанням займається хореографією, спортом. Головне при цьому підтримати дитину, допомогти їй визначитися, враховуючи при цьому не тільки її потяг і бажання, але й рівень розвитку її здібностей в конкретному виді діяльності. Креативність вказує на наявність у дитини здібностей до оригінальності, гнучкості, нестандартності, варіативності. З метою її розвитку діяльність дитини повинна носити творчий характер. На цьому етапі можливе проведення роботи, спрямованої на об'єднання дітей, які мають спільні здібності, в групи для додаткових занять окремими видами діяльності (малювання, ліпка, вокал, хореографія, спорт тощо). Основним принципом формування складу групи є бажання дитини.

Розвиток дитини 5-6 років характеризується яскравим проявом її природного (вродженого) потенціалу. Рівень розвитку її здібностей досягає досить високого рівня. У більшості дітей спостерігається чітке, вибіркоче відношення до відповідних видів діяльності. Вона достатньо серйозно та із зацікавленістю ставиться до результатів улюбленої справи. Якщо раніше діяльність дитини відбувалася заради самої діяльності, то тепер дитина прагне досягнути мети, прикладаючи максимум зусиль для того, щоб діяльність була успішною. На цьому етапі необхідно приділяти ще більше уваги розвитку вроджених задатків креативності та вихованню творчої особистості кожної дитини. Для цього необхідно надавати дітям максимум можливостей експериментувати, імпровізувати, фантазувати. Необхідно прагнути, щоб заняття з дітьми на даному етапі або були повністю творчими (тема, зміст, прийоми і методи роботи), або містили елементи творчості дітей.

Сюжетно-рольова гра є одним із аспектів видів дитячої діяльності, яка сприяє розвитку креативності та вихованню творчої особистості кожної дитини. Відомо, що до характеристик креативного мислення належать:

- уміння бачити проблему;
- продуктивність – велика кількість ідей, асоціацій, варіантів вирішення проблеми;
- гнучкість – здатність швидко змінювати способи дій, уміння легко зрозуміти нову точку зору, уміння відмовитися від засвоєної точки зору;

- оригінальність – рідкісність, унікальність, незвичайність способу розв’язання певної проблеми;
- самостійність – потреба у систематичній самостійній роботі у плані самовдосконаленні, розвитку своїх здібностей.

Саме сюжетно-рольова гра є могутнім засобом розвитку креативного мислення дошкільників, основним шляхом розвитку та виховання в якій є вплив на її зміст, до якого відносяться: вибір теми, розвиток сюжету, розподіл ролей, реалізація ігрових образів.

Рольові ігри мають чотири головні риси:

1. Вільна розвиваюча діяльність, яка починається лише за бажанням дитини.
2. Творчий, значною мірою імпровізаційний, дуже активний характер цієї діяльності (поле творчості).
3. Емоційна піднесеність діяльності, емоційна напруга.
4. Наявність прямих чи непрямих правил, що відображають зміст гри, логічну послідовність її розвитку.

Саме в сюжетно-рольовій грі у кожної дитини креативність розвивається у напрямках:

- легко й охоче продукувати конструктивні ідеї;
- здатність самостійно їх апробувати й застосувати;
- аналізувати свої дії, прогнозувати ймовірні їх наслідки;
- уникати одноманітного маніпулювання, урізноманітнювати пошук рішення;
- не кидати розпочати на півдорозі, переважно самостійно долати труднощі;
- розважно ризикувати, вдало використовувати відому інформацію й здобувати нову;
- приймати самостійні рішення у невизначених ситуаціях;
- реалістично оцінювати результат своєї діяльності, об’єктивно визначати яких зусиль він коштує (було важко чи ні);
- прагнення виявити оригінальність, не схильний репродукувати зразок.

Природа щедро наділила кожну здорову дитину можливостями креативних здібностей. Здійснюючи творчий розвиток дошкільників, в тому числі в умовах диференційованого підходу, необхідно спиратися на новітні педтехнології, зокрема «Інтелектуальні ігри» Б.Нікітіна, методика, що ґрунтується на закономірностях ТРВЗ (теорія розв’язання винахідницьких завдань), технологію В.Воскобовича та інтерактивного навчання.

1. Методика Б.Нікітіна «Інтелектуальні ігри»:

- бажання дітей грати в інтелектуальні ігри;
- відчуття і пізнання радості успіху, радості подолання труднощів;
- знаходження нових шляхів розв’язання завдань;
- розвиток, зосередженості, впертості у досягненні мети;
- розвиток уміння комбінувати та «копіювати» по своєму;
- ознайомлення з основами креслення, розвиток просторового мислення, здібностей архітектора тощо.

2. Методика ТРВЗ:

- навчання системного підходу, тобто бачення світу у взаємозв’язку його компонентів (систематизувати, об’єднати);
- розвиток винахідливості (удосконалювати предмети теоретично);
- знаходження виходу з казкових ситуацій (зміна сюжету або сумного кінця казки), придумування казкових завдань;
- розвиток здатності виходити з будь-якої ситуації, спираючись на здобуті знання та інтуїцію (почнется пожежа, а води немає; посадити дерево, а лопати немає; магазин зачинено і т.п.).

3. Технологія інтерактивного навчання:

- висловлювати свої припущення, вислуховувати думку іншого, робити висновки (Баба спекла Колобок, а живе вона у висотному будинку. Як Колобок спустився вниз? і т.п.);

- обговорення в гуртках, з відшукуванням схожого та відмінного, гарного та потворного, знаходити спільну думку.

Прикладом стимулювання індивідуальних креативних задатків у дітей та виховання у них творчості можуть бути теоретичні завдання-вправи:

- А що, коли б..? (сонце світило б весь час, цуценята повибігали з двору...) – стимулювання дітей до висловлювання будь-яких припущень, навіть найнесподіваніших.
- Що можна в даному об'єкті збільшити? (будинку, тварині, столі...). Що можна зменшити, змінити?
- Придумати до казки кілька варіантів щасливого закінчення (щоб Колобка не з'їла Лисиця, щоб Вовк і Червона шапочка потоваришували...).
- Надати неживому об'єктові ознак живої істоти (вікна – очі, дах – капелюх, двері – рот...).
- Уявити себе на чиемусь місці (горобця, коня, метелика...). Навіщо живий? З ким товаришуєш?
- Уявити себе рослиною (кущиком, ромашкою). Про що мрієш? Чого боїшся?
- Придумати як розвеселити (лисичку, зайчика, троянду, берізку).
- В чому їли сонце? (в помідорах, в огірках, в полуницях)
- А чи можна їсти воду? В чому? (каша, борщ, суп, хліб) і т.п.

Метод проектів є методом практичної цільової дії, він відкриває великі можливості для формування власного життєвого досвіду кожної дитини у процесі взаємодії з навколишнім світом і є педагогічною технологією, що активізує суб'єктивну позицію дитини в педагогічному процесі. Він ґрунтується на дитячих інтересах та потребах, вікових та індивідуальних особливостях дітей, стимулює їхню самостійність та креативні задатки. Це один із не багатьох методів, який виводить педагогічний процес за межі дошкільного закладу у природне довкілля і соціальне середовище.

В ході проекту дорослі разом з дітьми:

- визначають проблему;
- визначають завдання та шляхи реалізації;
- приймають участь у плануванні та реалізації плану;
- виконують сам проект;
- обговорюють хід роботи, результати.

Це є широким полем для здійснення диференційованого підходу у здійсненні креативного розвитку дошкільників.

Технологія «Секрети віршування» спрямована на реалізацію завдань мовленнєвого, пізнавального та креативного розвитку дошкільників. Доцільно використовувати дану технологію у практиці, адаптуючи до індивідуальних особливостей своїх вихованців відповідно до їхнього досвіду, інтересів, здібностей. Так за допомогою віршування ми маємо змогу диференційовано:

- сприяти розвиткові образного мислення у дітей;
- вправляти у виконанні логічно-мовленнєвих вправ та творчих завдань;
- формувати здатність бачити предмет зусібіч, співвідносити його з іншим предметом;
- спонукати дітей до створення оригінальних образів;
- формувати уявлення про можливості використання рими і т. д.

Однією з основних умов забезпечення успіху у розвитку, вихованні та навчанні дітей є, звичайно, врахування вікових та індивідуальних особливостей кожної дитини. У реалізації такого індивідуального підходу особливу роль відіграє диференціація навчання. Вона здійснюється через добір змісту, матеріалу та прийомів роботи з дошкільниками, зумовленими особливостями їхнього сприймання, пам'яті, мислення й мовлення, емоційно-вольової сфери. Кожен педагог повинен уміти визначити труднощі, які постають перед дітьми, аналізувати їх та усувати.

Що стосується питання планування і технології проведення особистісно орієнтованого заняття, то недостатньо створити в групі доброзичливу, творчу атмосферу. Суть особово-орієнтованої педагогіки полягає в постійному спілкуванні до вроджених

креативних задатків дітей, до їх суб'єктивного досвіду, до досвіду їх власної життєдіяльності. Найважливіше при цьому – визнання самотності й унікальності кожного малюка. Дитина повинна мати можливість максимально використовувати свій власний, вже наявний досвід, особово-значущий для неї, а не просто беззастережно приймати (засвоювати) все, про що повідомляє педагог.

Основний задум особово-орієнтованого розвитку полягає в тому, щоб розкрити зміст індивідуального досвіду дитини.

Кравченко І. Б.,

вихователь-методист ДНЗ № 30 м. Умані

Розвиток креативної особистості дошкільника як психолого-педагогічна проблема сучасності

У зв'язку із технологічними та соціальними змінами нашого суспільства виникла потреба виявлення та розвитку творчого потенціалу дітей тому, що тільки такі діти зможуть зрозуміти і досягнути всі інноваційні процеси в розвитку передових технологій у різних сферах життєдіяльності, зможуть стати винахідниками, новаторами, генераторами нових ідей, людьми могутньої творчої думки, розвинутих творчих здібностей. У принципі кожна здорова дитина може стати креативною, але незнання і традиції, що склалися, часто не дають змоги це зробити. Її творчість, здатність до креативних рішень може базуватись тільки на благодатному ґрунті. Як допомогти дитині відкрити у собі творця? Що мають робити педагоги для креативного розвитку кожної дитини? Ці та інші питання стали першоосновою для поглибленої роботи в нашому закладі з даної проблеми, певними сходинками оволодіння секретами розвитку креативності дошкільників.

Реалізацію поставлених завдань буде здійснено в процесі участі дошкільного навчального закладу №30 у дослідно-експериментальній роботі з теми «Психолого-педагогічні умови креативного розвитку дошкільників на засадах диференційованого підходу», який організовано на базі Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників.

У програмі експерименту визначено такі етапи роботи:

- Підготовчий (2009-2010 н.р.), який характеризується вивченням існуючого педагогічного досвіду у здійсненні креативного розвитку дітей, проведенням консультацій, семінару-практикуму, психологічного тренінгу для педагогічних працівників закладу та батьків вихованців, створенням каталогу методичних та педагогічних посібників з даної проблеми, моделюванням схеми розвитку креативності дошкільника;
- діагностично-концептуальний (2010-2011н.р.) етап має на меті відпрацювання діагностичної методики визначення відповідних психолого-педагогічних умов та орієнтовних схем структури індивідуальних програм;
- організаційно-прогностичний (2011-2012н.р.) етап передбачає диференціацію рівнів розвитку креативних здібностей дошкільників, підбір та розробку експериментальних завдань, практичне оволодіння педагогами навичками організації роботи з індивідуальними програмами для дітей;
- розвиваючо-формулюючий (2012-2013н.р.) сприятиме аналізу результатів, порівняльній характеристиці розвивального впливу психолого-педагогічних умов на креативний розвиток дошкільників при умові диференційованого підходу.

У програмі також визначені критерії результативності експерименту (динаміка креативного розвитку педагогів і дітей; джерела, форми, зміст, структура, рівні та умови креативного розвитку дітей), передбачені позитивний результат (позитивна динаміка дітей у вирішенні завдань творчого характеру „по-своєму”, висока пізнавальна активність і допитливість, сприйняття нових ідей та інтересу до невідомого, оволодіння комбінаторними властивостями, уміння розглянути завдання з різних сторін) та можливий негативний прогноз(не подолання стереотипу у відношенні педагогів до креативного розвитку дітей,

недосягнення мети через труднощі у фіксації форм вияву креативності, несприятливе фінансове забезпечення).

Знаходячись на підготовчому етапі, ми велику увагу приділяємо, насамперед, роботі з педагогами по розвитку їх власного творчого потенціалу, підвищенню професіоналізму, підбору підходів до створення умов формування творчої особистості дитини та організації педагогічного процесу, направлено на розвиток креативних здібностей дітей через емоції, почуття, естетичне ставлення до оточуючого, дослідно-пошукової та зображувальної діяльності. Цьому сприяють семінар практикум „Креативний розвиток дошкільників”, консультації „Творчі здібності та інтелект”, „Етапи креативного розвитку особистості”, проведення виставки педагогічних розробок „Від творчості педагога – до творчості дитини”, круглого столу „Технологія розвитку творчої особистості Г.Альтшуллера”, психологічні тренінги, колективні перегляди педагогічного процесу.

Ведеться робота з сім'ями вихованців по забезпеченню підготовки батьків до стимулювання і розвитку потенційних творчих можливостей дитини через ознайомлення з досвідом подружжя Нікітіних, наданням консультативних матеріалів по креативному розвитку дітей, залучення батьків до спільних з дітьми свят та розваг, участі у виставках поробок, малюнків, роботі гуртків, господарських справах.

Творча група працює над підбором інформаційно-методичних матеріалів з питання креативного розвитку дошкільників, розробкою моделі диференційного розвитку креативності дитини, розробляє комплекти дидактичних ігор, вправ, графічних малюнків для моніторингу дослідження рівнів креативного розвитку дітей.

У Базовій програмі розвитку дитини дошкільного віку „Я у Світі” творчість виділена, як одна із форм активності дошкільників і є невід'ємною умовою змісту всього освітньо-виховного процесу. Працюючи з дітьми, педагоги керуються словами В.О.Сухомлинського: „Може маленька людина повторює те, що було зроблено, створено іншими людьми, але це діяння – плід її власних розумових зусиль, - вона творець; її розумова діяльність – це творчість”.

Формою роботи, що дозволяє вихователям враховувати специфічні характеристики особистості дитини є розроблені нами індивідуальні картки дошкільників. В них виділяються зміни в психологічних процесах дитини, динаміка їх розвитку за сферами життєдіяльності та творчою формою активності, базовими якостями. На основі отриманих даних педагоги проводять індивідуальну роботу або диференціюють завдання з дітьми під час проведення підгрупових занять. Визначають проблеми на які потрібно звернути особливо увагу. Спостереження за дітьми дали можливість умовно поділити їх на три групи за типом мислення (I – прагнуть знати про все, але не багато; II – прагнуть знати багато, але про одне; III – прагнуть знати багато про все) і відповідно планувати диференційовану роботу по креативному мисленню: враховують індивідуальні особливості сприйняття, темпи опанування ними певного змісту. Залежно від цього добираються відповідні прийоми роботи. Для однієї дитини це наочний зв'язок, для іншої – вистачить словесної підказки, третю задовольнить допомога у створенні умов виконання завдання. Використовуються педагогами й інтерактивні методи, методи активізації творчого пошуку (метод „синектики”, метод гірлянд запитань, метод ліквідації безвихідних ситуацій, метод „мозкової атаки”, метод „евристичної загадки”). Дослідник креативного мислення Е.Горенс зазначав, що „креативність – це означає копати глибше, дивитись краще, виправляти помилки, розмовляти з кішкою, пірнати в глибину, проходити крізь стіни, запалювати сонце, будувати замок на піску, вітати майбутнє”.

Але цей процес потребує свободи у діяльності дітей. Тому педагоги намагаються не нав'язувати дошкільникам певні зразки, шаблони та власне бачення вирішення того чи іншого завдання. Виявляючи у кожному вихованці певні інтереси, природні задатки, нахили та здібності у різних видах діяльності, знаходять слова підтримки для нових творчих починань дитини, толерантно відносяться до їх невдач. Позитивно зарекомендували себе у роботі над розвиток креативності дітей розвиваючі ігри та вправи, проблемні питання,

проблемно-пошукові ситуації, експериментальні дослідження, систематичні спостереження, логічні вправи і задачі. Важливим є вміння вихователя в полі педагогічного впливу тримати кожну дитину як особистість у своїй унікальності, повсякчас ставити дитину в такі умови, коли вона самостійно приймає рішення.

Аналіз проявів креативності дітей закладу дає змогу говорити, що її пік досягає у дітей у віці 3,5-4,5 роки і вона неоднозначно залежить від освіти. Більшість дітей втрачають свою спонтанну увагу, здатність мислити нестандартно, часом навіть інтуїтивно коли набувають більше знань, стають „окультуреними”, оскільки сприймають все готове всіма доведене. Психологічна інерція є бар'єром при створенні, застосуванні нового.

Кожна дитина неповторна, особлива. В ній закладені великі можливості. Тому проблема формування креативного розвитку є складною і водночас цікавою. Розумне поєднання та врахування різних аспектів цієї проблеми, зокрема диференційованого підходу дозволить досягти успіху в розвитку дитячої творчості, розвитку особистості в цілому.

Кумпанська Л. Л.,

вихователь-методист ДНЗ 87, м. Черкаси

Основні вимоги до забезпечення креативного розвитку дітей дошкільного віку

Особистісно орієнтована модель дошкільної освіти передбачає :

- Вивчення педагогами особливостей індивідуального особистісного розвитку дітей;
- Ведення картки психофізіологічного розвитку дитини;
- Створення програми індивідуального розвитку дитини та системи роботи за цією програмою;
- Прогнозування стратегій майбутнього розвитку дитини;
- Активну участь батьків в освітньому процесі дошкільного закладу;
- Зміну стилю взаємодії вихователя з дітьми від суб'єкту –об'єктивних взаємин до суб'єкт –суб'єктивних ;
- Добір та відповідне розміщення розвивального предметно-ігрового обладнання для індивідуальних потреб і можливостей дітей;
- Психологізацію навчально-виховного процесу.

Практичні уміння та навички, необхідні педагогу для здійснення диференційованого принципу навчання :

Аналітичні :

- Вміння аналізувати педагогічні можливості різних форм навчально-пізнавальної діяльності;
- Аналіз власної діяльності;
- Аналіз та перенесення у власну практику ефективних форм і методів.

Конструктивні :

- Вміння визначати педагогічні завдання у здійсненні диференційованого підходу в процесі планування;
- Диференційований вибір форм навчальних занять, матеріалів, методів навчання, видів навчально-пізнавальної діяльності;
- Урізноманітнення завдань у різних видах діяльності;
- Фіксація, аналіз динаміки розвитку дитини.

Комунікативні :

- Створення атмосфери доброзичливості;
- Мотивація різних видів діяльності;
- Організація дітей;
- Спілкування з колегами.

Організаторські :

- Вміння творчо здійснювати диференційований підхід;
- Педагогічно доцільно ускладнювати вимоги до дитини;
- Вміння формувати особистість дитини;

- Враховувати її власний досвід.

Шляхи успішного забезпечення диференційованого підходу :

1. Знання індивідуальних особливостей дітей.
2. Ведення психолого-педагогічних досліджень.
3. Активізація навчальної діяльності.
4. Використання власного досвіду дітей.
5. Вміле використання заохочення.
6. Визначення етапів заняття, що потребують диференціації, варіативності.
7. Взаємозворотність у навчанні.
8. Різноманітність варіативних завдань.
9. Систематичність.
10. Передбачення обсягу завдань для одночасного закінчення їх дітьми.
11. Правильний вибір матеріалу.

Справжня активність виявляється не лише й не стільки в адаптації дошкільника до виховних і навчальних впливів, скільки в їх самостійному перетворенні на основі індивідуального досвіду; в умінні виявляти вибіркоче ставлення до цінностей, змісту знань, характеру їх використання. Важливим джерелом пізнавальної активності є досвід творчості зростаючої особистості, який забезпечує їй не лише засвоєння заданого, а і його перетворення. Зрозуміла річ, оволодіння індивідуальним досвідом творчості неможливе без засвоєння знань та умінь, проте оволодіння ними не має для дитини особистісної значущості, якщо не забезпечене досвідом її творчості, до складу якого вона обов'язково вводить своє бачення світу.

Реалізація досвіду творчості дошкільників передбачає створення сприятливих умов, які поєднують у собі принципи індивідуальності й варіативності виховання і навчання. Що різноманітнішим буде розвивальне середовище, то легше зростаючій особистості виявляти самостійність, пізнавальну активність, творчі здібності. На часі широке впровадження диференційованого підходу до виховання й навчання дітей, який дозволить педагогові виявити та використати індивідуальний досвід кожної конкретної дитини. Лише за цих умов звернення до особистості дитини стане реальністю.

Особистісно-орієнтована модель дошкільної освіти закладена в Базовому компоненті як нормативному документі. Презентуючи його членам Колегії МО України та членам Президії АПН України, О. Савченко зазначала: «Базовий компонент дошкільної освіти побудовано за сферами життєдіяльності, що характеризують специфіку дошкільного дитинства, коли пріоритетним є розвиток і виховання, залучення дитини до різних видів діяльності, де задіяні її фізичній, психологічній і соціальній потенціали. Неодмінною умовою життєдіяльності є забезпечення гармонії між фізичним, емоційним, моральним, вольовим, соціальним та інтелектуальним розвитком» (1999).

Важливим джерелом пізнавальної активності є досвід творчості зростаючої особистості, який забезпечує їй не лише засвоєння заданого, а і його перетворення.

Основний смисл особистісного розвитку полягає в життєвому самовизначенні, актуалізації дитиною своїх сутнісних сил, розвитку основних особистісних атрибутів — світогляду, ціннісного ставлення до світу та самої себе, потребово-мотиваційної сфери, соціальних почуттів, довільної поведінки. Важливим складником особистісного зростання є взаємодія особистості з власним внутрішнім світом — переживаннями, думками, прагненнями, бажаннями, мріями, життєвими планами, цілями.

Без урахування того, в який спосіб дитина перетворює задані дорослими зразки, опредмечує їх для самої себе, надає їм індивідуальної значущості, неможливо впровадити у практику особистісно орієнтовану модель дошкільної освіти.

Упровадити в життя особистісно-орієнтовану модель освіти означає визнати пріоритет гідності й відповідальної свободи кожної конкретної дитини, її права на творче

ставлення до життя, прояв індивідуальності в пізнанні та самовираженні її організму, психіки, особистості впливам. У колі уваги педагога мають бути й питання, пов'язані з особливостями прийняття дитиною інших людей, їх розумінням, статусом дитини серед однолітків, характером її творчої адаптивності (здатністю зустрічати життєві проблеми й конструктивно їх розв'язувати).

Допомогти дитині стати особистістю значно складніше й важливіше, ніж допомогти їй бути успішною в певній освітній галузі. Така педагогічна стратегія є стратегією допомоги, підтримки й поваги кожної зростаючої особистості. Отже, професійна спроможність визначається здатністю педагога створювати допоміжні умови, полегшувати, а не утруднювати дитині складну внутрішню роботу з пристосування до складного і плинного життя.

Оскільки виховання особистості — процес складний і тривалий, зосередимося на питанні виховних технологій, якому сьогодні надано особливого звучання. Доречно виділити в ньому два аспекти.

По-перше, стратегія допомоги передбачає не стільки реформування педагогічного методу або осучаснення технологій, скільки реформу всього життя дитини, таку соціальну організацію життєдіяльності особистості, яка допоможе їй знайти своє місце у світі. Оновлення технологій за умови старої організації життєдіяльності дитини не призведе до успіху: педагогічні методи, органічно включені до відпрацьованої адаптивно-дисциплінарної моделі виховання й навчання, не торкаються інтересів самої дитини. Пріоритетною має стати стратегія побудови розвивального способу життя особистості, створення для цього сприятливого середовища. Педагог перетворюється на соціального «архітектора» способу життя дитини, який під час співробітництва з нею допомагає її самовизначенню.

По-друге, активність педагога — це творчий пошук конкретних дій у конкретній ситуації стосовно конкретної дитини. Тобто методика виховної роботи щоразу, по суті, народжується заново, оскільки вихователь, реалізуючи індивідуальний підхід, за потреби оновлює будь-яку технологію.

Вихідним положенням гуманістичного виховання дошкільників є думка про те, що зростаюча особистість — істота свідома й діяльна (здатна до перетворення), прагне до співбуття з іншими. Основна мета гуманістичного виховання — розвиток у дитини вміння бути природо- і культуродоцільною, виступати активним суб'єктом власної життєдіяльності, здатним до елементарних форм самореалізації, саморозвитку й самозбереження. Кожен результат коштує різних особистісних зусиль, тому важливо аналізувати й оцінювати процесуальну сторону діяльності дошкільника, тобто не лише те, що, але і як саме він діє.

На етапі дошкільного дитинства малюк із допомогою дорослого набуває основ особистісної культури, оволодіває вмінням основних сферах дійсності: природі, рукотворному світі, суспільному житті та власному «Я». Ціннісне ставлення до природи сприяє формуванню в дошкільника екологічної свідомості та природоцільної поведінки; ціннісне ставлення до предметного світу — засад духовності; ціннісне ставлення до людей — моральної свідомості й поведінки; ціннісне ставлення до самого себе — початку самосвідомості.

Основними засадами створення державної Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» виступають:

- визнання своєрідності, унікальності періоду дошкільного дитинства, його особливої ролі у становленні особистості;
- інтегральний, цілісний підхід до розвитку, виховання й навчання дошкільника як носія фізичних, психічних і соціально-моральних сил;
- надання пріоритету повноцінному проживанню дитиною сьогодення порівняно з її підготовкою до майбутнього навчання у школі, турбота про своєчасну появу необхідних новоутворень свідомості й особистості як важливої передумови життєвої зрілості;
- посилення уваги до морально-духовної площини розвитку дошкільника, його

психологічного здоров'я, відмова від надмірної інтелектуалізації, регламентації та інтенсифікації життя;

- концентрація на створенні сприятливих умов для повноцінного життя дошкільника порівняно зі звичною зосередженістю педагога на організації навчально-виховного процесу, управлінні та контролі за діяльністю дітей;

- збалансованість різних форм активності дошкільника: фізичної, соціально-моральної, емоційно-ціннісної, пізнавальної, мовленнєвої, художньої та креативно-поведінкової;

- класифікація дошкільного навчального закладу не як школи для маленьких, а як інституту соціального розвитку дитини, відповідального за її гармонійне і спокійне входження в широкий світ, за вміння орієнтуватися в новому середовищі, пристосовуватися до його вимог, конструктивно і з користю для власного розвитку впливати на нього;

- погляд на проблему наступності в діяльності дошкільної та початкової шкільної ланок освіти через призму поняття «шкільної зрілості» як набору певних здібностей дитини (сенсомоторних, перцептивних, мнемічних, мислительних, комунікативних, моральних, художніх, креативних тощо).

Лабик Світлана Петрівна,

музичний керівник ДНЗ № 4 «Зірочка», м. Городище,

Розвиток креативності старших дошкільників засобами театралізованої діяльності

Навчально-дисциплінарна модель організації навчально-виховного процесу в ДНЗ йде у минуле. Суспільство вимагає від дошкільної освіти формування творчої особистості, здатної самостійно мислити й приймати нестандартні рішення. Адже тільки в атмосфері доброзичливості, взаєморозуміння, взаємоповаги між дитиною і дорослим можна виховати компетентну особистість. Базова програма розвитку дошкільника "Я у Світі" вперше в освітньому просторі України заявила про *креативність* як одну з пріоритетних ліній розвитку дошкільника.

Розвиток креативності як здатності до творчості набуває сьогодні такої значущості тому, що вона є базовою якістю особистості, її ядром, центральною характеристикою. Оскільки заявлена концепцією освіти XXI століття особистісна орієнтована модель має впроваджуватися у життя, час повернутися обличчям до природної здібності дитини *творити*, підтримати її, створити для її прояву сприятливі умови, стимулювати прагнення дошкільнят робити *по-своєму*, виявляти *оригінальність*. Розвиток сучасної дитини як особистості передбачає максимальну реалізацію нею своєї активності, самостійності, творчої ініціативи, прагнення обирати на власний розсуд шляхи й заради досягнення цілей, намірів, реалізувати свої власні потреби та інтереси. Чим різноманітніше середовище дошкільного закладу, тим легше дитині проявляти самостійність, критичність, творчу активність. Важливими умовами для розвитку креативності є врахування індивідуальних інтересів та переваг, довірчі форми спілкування з дитиною, надання їй права на вільний вибір, бо ж творчість не формують, а стимулюють! Для того щоб вона проявлялася й розвивалася, потрібно створювати сприятливі умови, вміти допомагати дітям задовольняти природне прагнення до креативності.

Креативність - це творчі можливості, здатність їх реалізувати; здібності людини, що можуть виявитись у мисленні, почуттях, спілкуванні, окремих видах діяльності, які характеризують особливість в цілому або її окремі сторони: продукти діяльності, процес їх створення. Розвиток креативності - один з найдоступніших шляхів для того, щоб малюк, пізнаючи довкілля, зміг самоствердитися, самовиразити себе як особистість. Основними показниками творчих здібностей є швидкість і гнучкість думки, оригінальність, допитливість, точність і сміливість. Чи є ці показники вродженими, чи залежать від впливу середовища? Один із творців системи вимірювання творчих здібностей Торренс відзначав з цього приводу, що успадкований потенціал не є найважливішим показником майбутньої творчої продуктивності. В якій мірі творчі імпульси дитини набудуть характеру творчості

залежить від впливу батьків та інших дорослих. Сім'я здатна розвинути або знищити творчий потенціал малюка ще у дошкільному віці. Тому мета моєї роботи - це виявлення природних нахилів дітей та забезпечення подальшого їх розвитку у дошкільному закладі.

Для дитини основною діяльністю, в якій виявляється її творчість, є гра. Але гра не лише створює умови для такого вияву. Як свідчать дослідження психологів, вона в значній мірі сприяє розвитку творчих здібностей малюка (стимулює його). У самій природі дитячих ігор закладені можливості розвитку гнучкості й оригінального мислення, здатності конкретизувати та розвивати як свої власні задуми, так і пропозиції інших дітей. У процесі гри у дитини з'являється потреба активно впливати на речі, предмети, що її оточують. Вона розвиває та формує інтелектуальні, емоційні, вольові якості особистості.

Ще одна винятково важлива властивість ігрової діяльності — це внутрішній характер її мотивації. Діти граються тому, що їм подобається сам ігровий процес. І в своїй роботі я використовую цю природну потребу для поступового залучення дітей до більш складних творчих форм ігрової активності. Адже для розвитку їх творчих здібностей важливіше значення має сам процес, експериментування, а не прагнення досягнути якогось конкретного результату гри. Гра - велике світле вікно, через яке в духовний світ дитини вливається потік уявлень, понять про оточуючий світ. «Гра - іскра, яка запалює вогник допитливості», - стверджував В.А.Сухомлинський. У грі дитина не тільки отримує інформацію про оточуючий світ, про закони суспільства, про красу людських відносин, але й вчиться жити в цьому світі, будувати свої відносини, а це потребує творчої активності особистості (уваги, уяви, логіки, емоційної пам'яті, добре розвинутої мови, міміки), тобто вміння триматися в суспільстві. Усе життя дітей насичене грою. Кожна дитина хоче зіграти свою роль. Але як же це зробити? Як навчити малюка грати, брати на себе роль і діяти? Цьому допоможе театр. Театр – один з самих демократичних видів мистецтва для дітей, він дозволяє вирішити безліч актуальних проблем сучасної педагогіки і психології, пов'язані з:

- художньою освітою та вихованням дітей;
- формуванням естетичного смаку;
- моральним вихованням;
- розвитком комунікативних якостей особистості;
- вихованням волі, розвитком пам'яті, уяви, ініціативності, фантазії, мови (діалогу і монологу);
- створенням позитивного емоційного настрою, зняттям напруження, вирішенням конфліктних ситуацій через гру.

А головне, театр розкриває духовний і творчий потенціал дитини і надає реальну можливість адаптуватися їй в соціальній сфері.

Для того, щоб дитина проявила творчість, необхідно збагачувати її життєвий досвід яскравими художніми враженнями, надати необхідні знання і вміння. Чим багатше досвід малюка, тим яскравішими будуть творчі прояви в різних видах діяльності. Тому так важливо з самого раннього дитинства заохочувати дитину до музики, театру, літератури, живопису. Адже (період 3 - 7 років – дошкільний), у цьому віці відбувається бурхливий психічний, фізичний розвиток дитини, формуються основи її особистості.

Про мистецьку активність як важливу складову особистісної культури старшого дошкільника можна говорити за умов, якщо:

- дитина виявляє активність у музично-естетичній атмосфері театралізованої діяльності;
- вміє співпрацювати з дітьми і дорослими в процесі музичної діяльності;
- співвідносить індивідуальне музично-театральне виконання з виконанням інших;

- радіє з власних і спільних театральних-музичних успіхів;
- дістає задоволення від спілкування з музикою, від спільного переживання з іншими дітьми та дорослими культурно-мистецьких подій.

Такі якості успішно формуються в усіх видах музично-естетичної діяльності, різних формах музичного виховання – зокрема в театралізованих дійствах.

Театралізована діяльність у дошкільному віці усвідомлюється педагогами як один із найефективніших засобів педагогічного впливу на розвиток особистості дитини, що використовується з певною метою і спонукається мотивами. Педагог має на меті розвивати в дошкільників: уміння «входити в образ» і «утримувати» його впродовж усієї театралізованої діяльності; усвідомлення мовленнєвих та виконавчих дій; уміння передавати характерні особливості будь-якого художнього образу; переносити отримані уявлення в самостійну ігрову діяльність; виявляти зацікавленість до театру як виду мистецтва; усвідомлення змісту, ідеї, художніх образів літературних творів.

Водночас театралізована діяльність виступає як специфічний вид дитячої активності, один із найулюбленіших видів творчості. Ще С.Русова довела природність «драматичного інстинкту малюків». Діти охоче залучаються до театралізованої діяльності завдяки літературним, ігровим, особистісним мотивам. У них з'являються різноманітні потреби у грі, що виникають під впливом літературного твору. А також бажання самовираження, спілкування, пізнання себе через відтворення різних образів. У відвертому, щирсердечному ставленні до художнього образу, втіленні його в різних формах театралізованої діяльності дитина виявляє рівень художньо-естетичного сприймання, мовленнєву компетенцію, певні знання, вміння, навички, здобуті нею раніше в умовах спеціально організованого навчання.

Відтворення змісту художнього твору або власного сюжету в грі-драматизації чи імпровізованій грі, виявлення особистісного ставлення до свого героя та вистави в цілому становить зміст ігрового компонента. Видатний режисер та актор К.Станіславський зазначав, що гра дитини відрізняється вірою у правдивість вигадки. Дитина лише скаже «нібито», і вигадка вже живе в ній. При цьому малюк знає те, чому можна вірити, і те, що потрібно не помічати. Такий характер гри відокремлює її від усіх інших видів дитячої діяльності. Творчий характер ігрової діяльності проявляється в тому, що дитина, ніби перевтілюється в того, кого вона зображує, і, вірячи у правду гри, створює особливе ігрове життя й щиро радіє та засмучується під час гри. Саме у процесі ігрової діяльності, а також завдяки спеціальному навчанню діти здобувають необхідні для сценічного виступу навички. Здобуті знання і уявлення збагачують ігрову діяльність дошкільнят. Сценічний (або артистичний) компонент містить підготовку та показ вистав для глядачів, влучне передавання сценічних образів через спеціально організовану підготовчу роботу, що обов'язково включає вправи та репетиції.

Такий підхід до усвідомлення змісту театралізованої діяльності вчені співвідносять з оцінкою її як видовища, ефективного впливового засобу наочного навчання й виховання (Ю.Перенчук); як специфічного виду сюжетно-рольової гри (Л.Артемова, Н.Карпинська, Т.Маркова, Д.Менджеріцька), в якій діти відтворюють власні враження, уявлення; і як театральної вистави – способу вправління дошкільників у виразному мовленні, розвиток їхніх творчих здібностей (О.А.Аматьєва).

Свою практичну роботу я проводжу на музичних заняттях та заняттях гуртка театралізованої діяльності. Пріоритетним напрямком у моїй роботі є поетапне формування та розвиток творчих здібностей дошкільнят засобами театральної діяльності. Для забезпечення творчих проявів дитини в різних видах діяльності потрібно збагатити її життєвий досвід яскравими художніми враженнями, сформувати необхідні знання та вміння. Саме тому так важливо змалку залучати дітей до літератури, театру, музики.

Гурток театралізованої діяльності «Усмішка» працює за програмою, яка складається з п'яти взаємопов'язаних частин, а саме: майстерність, мистецтво художнього слова, етика спілкування, основи сценічного руху, репертуар. Зміст кожної частини відповідає віковим

особливостям дошкільника. Починаючи з II молодшої групи, діти послідовно знайомляться з різними видами театру. Паралельно навчаються азів акторської майстерності, вчать відтворювати людські емоції, настрої, окремі риси характеру.

Знання з акторської майстерності включають, оволодіння дітьми своїми психофізичними можливостями, сприйманню: театрального образу як живого акторського дійства, вміння співвідносити свої дії з діями партнера, перебувати в певному образі, творчому стані. Етюди, вправи, які я провожу в ігровій формі, передбачають формування певних якостей особистості, розвивають фантазію, уяву, спостережливість, сценічну увагу і пам'ять, артистизм, сценічне самовираження. Невід'ємною складовою театралізованих ігор є музичний супровід. Музика допомагає дітям передавати характер дійових осіб, підказує зміну дій, появу іншого персонажа. Під неї герої співають і танцюють.

У своїй роботі, для розкриття дитиною свого природного потягу до гри, наслідування того, що вона бачить і чує, я використовую різноманітні координаційні завдання:

1. Ритмічно-мовні вправи без мелодизації, які формують почуття ритму на віршах (*розвивають слух, голос дитини й створюють під час навчання ігровий момент*). Це мовленнєві ігри і фонопедичні вправи.

Наприклад, **Координаційна музична гра «Мишенята»**

Тихше, діти, тихше. Тихше.

У садку з'явилися миші.

(*Діти ходять навипиньках, приклавши пальця до губів*)

Зараз чуєм, як у тиші (*Прислухаються*)

Шарудять тихенько миші.

(*Труть долоні одна об одну*)

Миші дружно вибігають, (*легко бігають*)

Танцювати починають.

Чок – чок, каблучок

(*Стукають каблучком*)

Це таночок «Гопачок».

Миші носиком вдихнуть,

Миші носиком вдихнуть.

(*водять носиком туди-сюди*)

Коли щось оту знайдуть,

(*роблять руку козирком*)

Швидко в нірку віднесуть.

(*нахилиються, підіймають щось з підлоги*)

Якщо мишу ми впіймаєм,

(*Ловлять один одного в обійми*)

Разом з нею ми пограєм.

(*Плескають в долоні одне одному*).

2. Вправи на розвиток рухів і рухової фантазії. Наприклад :

Гілочки тягнуться до сонця,

Легенький вітерець їх погойдує,

А ось почався сильний вітер,

А тепер вітер стихає,

Настав вечір, і листочки згорнулись.

(*Діти імпровізують*)

3. Пластичні вправи на виразність емоцій (*етюди журби, радості, суму, гніву*)

4. Оркестровка знайомої інструментальної і вокальної музики (*прикрашення*)

5. Співи з рухами і тональним акомпанементом (*із звуковим прикрашенням*)

6. Музично-театральна діяльність.

Робота над художнім словом спрямована на розвиток мовленнєвих навиків: володіння силою, темпом голосу, його інтонацією; виправлення мовленнєвих недоліків.

У динамічних міні-етюдах я пропоную дітям скласти розповіді на запропоновані теми, розіграти їх з допомогою ігрового театру, настільного, лялькового, пальчикового.

У процесі роботи над виразністю реплік персонажів, їхніх характерних висловлювань, непомітно активізується словник дитини, удосконалюється звуковий склад мови. Нова роль, особливо діалоги персонажів, ставить малюка перед необхідністю ясно, чітко, зрозуміло висловлюватися. У нього поліпшується діалогічна мова, її граматична будова, він починає активно користуватися словником, який, у свою чергу, теж поповнюється.

Заняття з акторської майстерності та художнього слово сприяють зняттю невпевненості у собі, умінню триматися перед глядачем, погоджувати свої дії з діями партнера, володінню голосом в залежності від характеру персонажу. Таке поступове залучення дошкільників до театральної-ігрової діяльності дає позитивні результати. У шість років вони уже можуть бути не лише її учасником і виконавцем певних ролей, а й «режисером», який розробляє власні сценарії, самостійно показує виставу «театру іграшок» або лялькового. Можуть бути ініціатором і організатором гри – драматизації серед однолітків за сюжетами знайомих художніх творів, можуть передавати характерні особливості певного сценічного образу і головне — реалізувати потреби в самовираженні, спілкуванні, виявленні особистісного ставлення до свого героя.

У результаті, діти стають більш розкутими психічно та емоційно, більш усвідомлено демонструють позитивні емоції (*радість успіху в співах, захоплення грою на музичних інструментах*, самі вигадують «озвучені жести» одразу по ходу знайомства з сюжетними піснями). Завдяки пластичним вправам на виразність емоцій діти краще відчують пластику твору і розуміють єдність характеру і сюжету в інструментальних і вокальних творах, що сприяє розвитку вестибулярного апарату дитини. Участь у музично-театральних іграх, костюмованих дитячих виставах вчить дитину володіти собою, відчувати себе членом колективу й отримувати емоційну насолоду від виступів перед глядачами.

Діти старшого дошкільного віку стають митцями легко й природно. Вони з радістю сприймають можливість самостійно імпровізувати в оркестрі з партитурами, самостійно озвучувати фонопедичні вправи, створювати власні танцювальні образи шляхом свідомого поєднання, комбінування вже знайомих танцювальних елементів, а також вигадання нових. Діти проявляють ініціативу у самостійному виборі ролей, аргументуючи своє рішення. Володіють силою, темпом, ритмом голосу. Вміють легко перевтілюватися в певний образ, знаходять вдале місце на сцені під час діалогів, контролюють свої рухи. Формуються у дітей і естетичні смаки. Дошкільнята часто висловлюють своє бачення зовнішнього вигляду героя, вносять зміни у деталі костюму. Творчо підходять до використання декорацій, аксесуарів, реквізиту. Виявляють себе емоційними та естетично чутливими глядачами. Співпереживають персонажам, розуміють зміст дійства вистави, усвідомлюють колективний характер дієтворення. Театральний образ сприймають як живу акторську дію з використанням засобів мовлення, міміки, жестів, рухів, музики, танцю, співу для передачі образу. У процесі перевтілення в сценічний образ демонструють особистісну позицію, запам'ятовують сюжетну послідовність, одержують задоволення від процесу та результату творення. Варіанта «правильно — не правильно» не існує, тому що існує точка зору кожної дитини, будь-який варіант приймається як можливий. Театралізовані ігри являються основним видом діяльності в дошкільному закладі, в якому діти можуть розкрити свій творчий потенціал, креативність. Моя мета — спонукати дітей до творчого самовираження, конструктивної творчості, довіритися природним здібностям дитини і дати їй розвиватися найбільш зручним для неї шляхом.

Лазоренко Раїса Анатоліївна,
вихователь Хмільнянського
НВК Канівського району

Диференційований підхід у здійсненні креативного розвитку дошкільника

Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» істотно відрізняється від попередніх програм. Це перша програма розвитку, яка повною мірою забезпечує реалізацію особистісно орієнтованої моделі дошкільної освіти і вперше вводить поняття «базові якості особистості» та лінії розвитку особистості дошкільника, зокрема: соціальний, емоційно-ціннісний та креативний розвиток. Програма орієнтує на те, що в центрі уваги повинен бути не педагог як організатор навчально-виховного процесу, а дитина, якісні та кількісні зміни, що відбуваються з нею. І тому саме зараз набувають нового звучання питання творчості, розкриття креативного начала кожної конкретної дитини як справжнього суб'єкта життєдіяльності.

Саме тому виховання дитини вимагає індивідуального диференційованого підходу до кожної конкретної дитини. Формування освіченої, творчої особистості є одним з першочергових завдань реформування освіти в країні.

Ідея самоцінності, унікальності дитини, необхідності розвитку її творчого потенціалу дістала відображення в розвитку освіти України. Класики педагогіки розкрили значущість і необхідність розвитку творчого потенціалу дітей (Коменський А.Я., Песталоцці І.Г., Руссо Ж.Ж., Лесгафт П.Ф., та ін.). Вони вбачали у творчості джерело інтелектуального, фізичного психічного формування особистості.

Феномен творчого потенціалу (креативності) людини привертав до себе увагу педагогів та психологів з давніх часів. Уже в Стародавньому Єгипті, Індії, Китаї, Греції були перші спроби виявити й описати психологічні властивості людської особистості. Сучасні дослідники також підкреслюють величезний вплив творчості на становлення повноцінної особистості, здібностей дитини, її потреб та мотивів поведінки. Дошкільний вік визначається вченими як особливо сприятливий для творчого розвитку дитини. Висвітлення особистісного аспекту проблеми творчості поєднується з терміном «креативність», в якому вчені вбачають здібність до творчості і пов'язують її з такими особистісними характеристиками, як активність та ініціатива. Розмежування взаємопов'язаних, проте не тотожних понять «творчість» і «креативність» є необхідним для виокремлення особистісного і діяльнісного аспектів творчості. У визначенні природи творчої діяльності в різних психологічних концепціях підкреслюється, що вона, ґрунтуючись на загальних законах діяльності, натомість водночас включає і своєрідні, тільки їй властиві компоненти, а саме: орієнтацію мотивації на створення нового продукту, репродуктивного, традиційного і нового.

Розвиток творчості в дошкільному віці відбувається в ігровій діяльності та спілкуванні з найближчим соціальним оточенням. Одним із завдань дошкільної освіти є сприяння повноцінній соціалізації у різних ситуаціях на розвиток здібностей дітей. Основними критеріями розвитку творчих здібностей у дошкільному віці є усвідомлення власних здібностей та можливість отримання творчого результату, відмінного від заданого зразка. Завдання вихователя допомогти, націлити дитину, його творчі задатки в різних видах діяльності. У період дошкільного дитинства особливо переломним, багатим на новоутворення є старший вік. Найбільш суттєві зміни охоплюють пізнавальну, вольову емоційну сфери старших дошкільників. Вони здатні діяти довільно, керувати своєю психічною діяльністю. Для їхньої пам'яті характерна довільність процесів запам'ятовування та відтворення. Мислення, хоч і залишається ще наочно-образним, але поступово стає словесним. З розвитком мислення нерозривно пов'язаний розвиток мовлення та уяви дошкільників.

Мовленнєвотворча діяльність як складний вид творчої діяльності посідає особливе місце серед творчих проявів дошкільників і потребує взаємодії різних психічних функцій. Мовленнєвотворча діяльність – вузол, в якому сходяться всі психічні процеси: мислення,

мовлення, уява, пам'ять, сприймання, воля, а отже розвиток словесної творчості конкретної дитини, з одного боку, обумовлений рівнем сформованості цих психічних процесів, з другого сам впливає на них. Розвиток уяви, мовлення, мислення набувають у мовленнєво-творчій діяльності нового змісту, піднімаються на вищий ступінь.

Для виникнення мовленнєво-творчої діяльності необхідні певні умови. Найвагомішим засобом її формування є художнє слово, яке дає дитині найкращі зразки літературного мовлення, пробуджує яскраві художні образи, викликає яскраві емоційні переживання, глибокі почуття і спонукає до активної творчої самостійної діяльності. Мовленнєво-творча діяльність дошкільнят – одна з найскладніших видів дитячої творчості це важливий чинник становлення творчої особистості, повноцінного психічного і зокрема, інтелектуально-мовленнєвого розвитку в дошкільному віці. Діти в цьому віці вже схильні фантазувати, імпровізувати, аналізувати. На кожному занятті з дітьми слід використовувати диференційований підхід, роз приділити завдання і знаходити оптимальні результати їх вирішення, вміти вирішувати одне і те саме завдання різними варіантами. Тобто формувати у дітей вміння винаходити. Вихователю слід забезпечити розкутість дітей, заохочувати дітей до різноманітних відповідей, схвалювати відповіді дітей, особливо аргументовані, обгрунтовані, пов'язані з фактами, але жодної не засуджувати. Кожне заняття з дітьми - це ланцюжок питань «Як?», «Звідки?», «Для чого?», «Чим поганий?», «Чим корисний?» і так далі. Так ми навчаємо дітей системного аналізу і даємо знання не як догму, а як пошук істини і суті. Далі постійно відкриваємо перед дітьми тайну подвійного, наявність протиріч в об'єкті, виділяти що корисне, а що шкідливе, наявність двох протилежних якостей в одному об'єкті. Наприклад: ліки добре і ліки погано. Кожного дня з дітьми проводить ігри «Добре – погано», «Користь – шкода», «Навпаки – зате», ігри на вміння знаходити протиріччя, ігри-міркування, але з диференційованим підходом допомагаючи слабкішим дітям навідними питаннями. Дуже важливо використання картинок, на яких не одразу видно зображення та інші проблемні картинки Далі проводить такі творчі ігри: «Історія виникнення стола, олівця, фантастичне придумування «що буде, коли зникнуть меблі».

Вирішальне значення для креативного розвитку дошкільного періоду має математика. Без математичної підготовки неможливі ті якісні зміни, що дають змогу дитині перейти до систематичного шкільного навчання. В дітей дошкільного віку можна ефективно формувати елементарні математичні уявлення, якщо в процесі здійснення індивідуально-диференційованого підходу до навчання дошкільників будувати освітній процес на діагностичній основі та різних рівнях складності. Для цього необхідно вивчати індивідуальні особливості та рівень сформованості математичних уявлень у дітей, використовувати різноманітні програми, варіантні технології навчання, наочний матеріал з різноманітними завданнями, що дає змогу диференціювати пізнавальні завдання, а також урізноманітнювати форми навчальної діяльності, поєднувати диференційований підхід з індивідуальним та залучати батьків до освітньо-виховної роботи з дітьми. Батьки і вихователі повинні підтримувати готовність дитини розв'язувати проблеми власними силами, підходити до них з різних сторін, вправляти в умінні швидко переходити від одного способу розв'язання до іншого, схвалювати бажання запитувати, формулювати чіткі запитання.

Художня діяльність є одним із чинників розвитку креативності. Образотворча діяльність формує в дітей відчуття ритму, гармонії, позитивні моральні якості, забезпечує розвиток творчості. Важливим чинником розвитку творчості є спостереження, обстеження, бесіди, демонстраційні матеріали (зразки народного та авторського мистецтва, плакати, наочно-практичний показ), заохочення та стимулювання до праці. Основою для розвитку творчості є діяльність, в якій проявляються здібності маленького автора. Доречно запропонувати дітям завдання-вправи для розвитку художньої творчості, які сприяють прищепленню дітям здатності сприймати, усвідомлювати передавати і трансформувати у різних видах художньої діяльності. Вони розвивають та формують мислення, уяву, вміння порівнювати, зіставляти, шукати оригінальні розв'язання поставлених завдань. У виборі завдань-вправ треба враховувати типові особливості кожної дитини.

Нова програма потребує диференційованого підходу до різних видів дитячої діяльності зокрема у здійсненні креативного розвитку дошкільника. У дошкільній дидактиці терміном «диференційований підхід» називають внутрішню диференціацію. Суть її полягає в оптимальному виборі таких методів, прийомів і форм навчальної діяльності, що відповідали б психолого-фізіологічним особливостям різних дітей і індивідуальними шляхами приводили до кінцевих навчальних цілей. Останні залишаються для всіх дітей єдиними. Рівнева диференціація спирається на новий підхід і нове розуміння індивідуалізації навчання. Під диференційованим підходом враховуються типові особливості кожної дитини.

У період дошкільного дитинства особливо переломним, багатим на новоутворення є старший вік. На цьому етапі слід своєчасно виявити ранню обдарованість. А найголовніше – вивести кожну дитину на вікову норму індивідуальним шляхом. У цьому контексті, традиційні заняття відходять на другий план, оскільки під час їх проведення домінують, як правило, однотипні вказівки, завдання. Зауваження, однакові вимоги до всіх дітей, а регламентований час не дає змоги враховувати настрій, бажання, індивідуальний досвід кожної дитини. А наповнення життєдіяльності дітей цікавим змістом упродовж кожного дня й усього вікового періоду, організація вільної і самостійної діяльності дітей у середовищі, де педагог надає кожному право вибору, надає їй можливість самовизначатися, виявляти творчу ініціативу, приймати рішення, здійснювати самостійні вибори (де, коли, скільки часу, з ким діяти тощо) на засадах партнерства. Слід використовувати різного роду запитання, які сприяють концентрації уваги дітей (Хто? Що? Для чого ти це робиш? Чому? Навіщо? Як ти збираєшся діяти?) і т.д. Комбінування запитань дає велику кількість інформації. Під час виконання дошкільниками завдань творчого характеру слід використовувати продуктивні прийоми, урізноманітнювати їх. Можна запропонувати дітям об'єднати речі, явища; дібрати синоніми-антоніми; Використовувати жарти, каламбури, брати участь у дискусіях; уявити себе чарівником; уявити, відчути; ставити якомога більше запитань; завершити розпочаті речення і т.д.

Зрослі можливості дошкільника поводитись самостійно, його практична вмільість, здатність спостерігати, зіставляти, розмірковувати, досліджувати, уявляти сприяють становленню інтересу до проблем практичного та теоретичного плану, знаходження способів їх розв'язання. Діти в дошкільному віці охоче беруть на себе роль дослідника, відкривача та створювача нового. У різних видах та умовах діяльності дошкільник прагне відійти від жорсткої регламентації, унормованості, зразка. В дошкільному віці діти проявляють творчу активність, стають ініціаторами самостійних рішень. Важливо допомогти дошкільникові збалансувати творчу уяву зі здатністю використовувати її у реальному житті. Педагогу треба пояснювати батькам подвійний характер творчої уяви. З одного боку, вона є основою творчості, з другого – може продукувати відрив від реальності, надмірну мрійливість, небажання докладати вольових зусиль. Тобто творча дитина може характеризуватися цінною здатністю реалізовувати свої фантазії та мрії, досягати високих результатів у різних видах діяльності, а може, навпаки, замикатися, занурюватися в себе, відмовлятися від розв'язання реальних життєвих задач.

Ось чому вкрай важливо збалансувати схильність дитини до творчої уяви із здатністю використовувати її в реальному житті – в ігровій, предметно-практичній, пізнавальній, художній, комунікативній діяльності. Активна, конструктивна творчість має стати постійним супутником дитячої життєдіяльності в сім'ї та дитячому садку.

Лисовець О. А.,
вихователь НВК № 24 м. Умані

Інтелект і креативність – якості гармонійної особистості

У сучасній психології з явилися експериментальні дані, які свідчать про відсутність зв'язку між показниками інтелекту і творчих здібностей. Така диференціація є важливою, оскільки дає можливість говорити про два різновиди здібностей - їх часто називають "рухливими" та "набутими". Ось як вони різняться. "Рухливі" - просто означає, що ці

здібності можуть бути використані найрізноманітнішими способами і для різноманітних цілей. Наприклад, для того щоб вивчити будь-який предмет чи вирішити будь-яку проблему, що виникають у житті. Проте, інтелекту можна дати і таке визначення: це володіння певною сумою знань.

Тривалий час помилково вважалось, що головне в розумовому розвитку дітей - проблема їм якомога більшої кількості знань. Життя ж доводить, що розумна людина - це не скільки особа, яка багато знає, скільки тон, хто вміє наявні знання застосовувати в складних буденних життєвих ситуаціях. Адже уміння самостійно знаходити вихід у будь-якій ситуації повсякденного життя є найбільш цінним інтелектуальним вмінням людини. Про таких людей кажуть, що вони можуть творчо мислити. Тільки гармонійне поєднання характеристик інтелекту і креативності (творчих здібностей) зумовлює становлення самодостатньої особистості. Психологи виявили чотири групи дітей з різними рівнями розвитку інтелекту і креативності, які відрізнялися способами адаптації до зовнішніх умов і вирішення життєвих проблем

Діти з високим рівнем інтелекту і креативності. Вони впевнені у своїх здібностях, мають адекватний рівень самооцінки; їм притаманні внутрішня свобода і високий самоконтроль. Якщо вимагає ситуація, ведуть себе по-дорослому. Виявляють інтерес до всього нового і незвичайного, характеризуються великою ініціативністю, але, разом з тим, успішно пристосовуються до вимог соціального оточення, зберігаючи внутрішню незалежність думок і дій.

Діти з високим рівнем інтелекту і низьким рівнем креативності. Їх вирізняє прагнення до шкільних успіхів, які виражаються у вигляді відмінної самооцінки. Вони надзвичайно важко сприймають невдачу, замість надії на успіх у них, швидше, переважає страх перед невдачею. Ці діти не люблять ризику, не люблять висловлювати публічно свої думки. Вони стримані, замкнуті і дистанціюються від своїх однокласників. У них дуже мало близьких друзів. Вони не люблять бути залишеними самі на себе і страждають без зовнішньої адекватної оцінки своїх вчинків, результатів навчання чи діяльності.

Діти з низьким рівнем інтелекту і високим рівнем креативності. Ці діти часто потрапляють у ряд "ізгоїв". Вони важко пристосовуються до шкільних вимог, часто мають захоплення за межами школи (хобі, гуртки та ін.), де отримують можливість виявити свої творчі нахили. Вони найбільш тривожні, страждають від невіри у себе. Вчителі часто характеризують їх як тупих, неуважних, оскільки вони з небажанням виконують рутинні завдання і не можуть зосередитися.

Діти з низьким рівнем інтелекту і креативності. Такі діти, як правило, зовнішньо добре адаптуються, тримаються в "середняках" і задоволені своїм становищем. Вони мають адекватну самооцінку, низький рівень предметних здібностей компенсується розвитком соціального інтелекту, товариськістю, пасивністю у навчанні.

Таким чином, результати досліджень показують, що під час роботи з дітьми важливо розвивати не лише інтелект, але й творчі здібності, і, навпаки, під час розвитку творчих здібностей не слід забувати про інтелект. Адже коли високий інтелект поєднується з високим рівнем креативності, творча людина частіше добре адаптована до середовища, активна, емоційно врівноважена, незалежна і т.п. А при поєднанні креативності з невисоким інтелектом бачимо невротичну тривожну людину з поганою адаптованістю до вимог соціального оточення і важкою долею.

Психологи стверджують, що джерелом розвитку творчого процесу є об'єктивні суперечності. Як же риси повинна мати особистість, щоб перебороти суперечності, що виникають? Творчість – це вихід за межі заданого. Як правило, суперечність існує об'єктивно. Щоб її виявити, потрібно мати деякий ступінь спостережливості, уваги, що певною мірою властива кожній людині. Отже, будь-яка людина здатна виявити існуючу суперечність. У чому ж тоді відмінність творчої особистості?

По-перше, "будь-яка" людина виявляє суперечність найчастіше випадково або під певним керівництвом. Особистість з розвинутими творчими здібностями здійснює пошук суперечностей і визначає їх самостійно і цілеспрямовано.

По-друге, "будь-яка" людина, виявивши суперечність, далеко не завжди прагне до її вирішення. Розвинута творча особистість бачить у ній джерело розвитку. Вона здатна вчасно визначити суперечність, найбільш актуальну і можливу для вирішення на даному етапі. Це пов'язано з необхідністю глибокого аналізу проблеми. Дія об'єктивного, всебічного аналізу важливо мати глибокі знання з даного питання. До того ж ці знання розвинута творча особистість уміє застосовувати в різноманітних ситуаціях.

Не менш важлива риса - самостійність, що проявляється як постійна, стабільна риса особистості, яка має потребу систематично самостійно працювати і, в тому числі, у плані самовдосконалення, розвитку своїх здібностей. Всі ці риси творчої особистості можна синтезувати в особливу рису, що є одночасно і критерієм творчої особистості, - творчу самостійність як здатність не тільки використовувати знання, а й прагнути до їх постійного поновлення. Розвивати цю творчу самостійність - це і є найважливіше завдання дитячого садка. Які умови слід створити для оптимального розвитку творчих здібностей дитини? Однозначної відповіді на це питання ще не дали. Існують різні підходи і рекомендації. Так, наприклад, американський психолог Дж. Сміт твердить, що навчання творчості стане можливим, якщо будуть створені такі основні умови:

1. умови фізичні, тобто наявність матеріалів для творчості і можливості у будь-яку хвилину діяти з ними;
2. умови соціально-економічні, за яких дитина має відчуття зовнішньої безпеки, тобто знає, що її творчі вияви не отримають негативної оцінки з боку дорослих;
3. психологічні умови, зміст яких полягає у тому, що у дитини формується відчуття внутрішньої безпеки, розкутості і свободи за рахунок підтримки дорослими її творчих починань.

Дві останні умови - є чисто питання психологічного клімату, що залежить від вихователя.

Але роль дорослих у цьому процесі не обмежується лише створенням умов. Вона полягає ще й у тому, щоб активно допомагати дитині у розвитку його творчих здібностей. З цього приводу корисні рекомендації розробив американський психолог Дж. Гален. Ось найцікавіші з них:

1. Створіть дитині затишну і безпечну психологічну базу для її пошуків, до якої вона могла б повертатися, якщо буде налякана власними відкриттями.
2. Підтримайте схильність дитини до творчості і виявляйте співчуття до невдач. Уникайте несхвальних оцінок її творчих ідей.
3. Будьте терпимі до дивних ідей, поважайте допитливість, запитання і ідеї дитини. Намагайтеся відповідати на всі запитання, навіть якщо вони здаються дикими і абсурдними. Пояснюйте, що на багато її запитань не завжди можна відповісти одно значно. Для цього потрібно час, терплячість. Дитина повинна навчитися жити в інтелектуальній напрузі.
4. Давайте дитині можливість побути одному і дозволяйте, якщо вона того хоче, самому займатися своїми справами. Надлишок опіки може пригальмувати творчість. Бажання і цілі дітей належать їм самим, а допомога дорослих інколи може сприйматися як "порушення кордонів" особистості.

5. Допомогайте дитині вчитися будувати її систему вартостей, не обов'язково засновану на її власних поглядах, щоб вона могла поважати себе і свої ідеї поряд з іншими ідеями та їх носіями. Таким чином, її саму, у свою чергу, будуть цінувати інші.
6. Допомогайте дитині у задоволенні основних людських потреб (почуття безпеки, любові, поваги до себе і оточуючих), оскільки людина, енергія якої скована основними потребами, менше здатна досягти висот самовиразу.
7. Виявляйте симпатію до її перших незграбних спроб висловлювати свої ідеї словами і робити їх таким чином зрозумілими оточуючим.
8. Знаходьте слова підтримки для нових творчих починань дитини, уникайте критикувати перші спроби - якими б невдалими вони не були.
9. Допомогайте дитині стати "розумним авантюристом" і часом покладатися у пізнанні на ризик та інтуїцію; найвірогідніше, саме це допоможе зробити справжнє відкриття.
10. Підтримайте необхідну для творчості атмосферу, допомагаючи дитині уникнути суспільного несхвалення, зменшити соціальні тертя і подолати негативну реакцію однолітків. Чим більше ви надасте можливостей для конструктивної творчості, тим щільніше закриваються клапани деструктивної поведінки. Дитина, позбавлена творчого виходу, може спрямувати свою творчу енергію у зовсім небажаному напрямку.

Кожен педагог по-своєму реалізує ці рекомендації психологів для розвитку творчих здібностей своїх вихованців.

Саме педагогічна технологія психолого-педагогічного проектування (П-З) об'єднала багато відомих і нових методів та прийомів (тематичне планування, творчі завдання, мотивація діяльності, узагальнення, проблемні ситуації) в гнучку систему, це синтез позитивних напрацювань дошкільного виховання, що допомагає на педагогічній практиці вирішувати актуальні завдання сучасної дошкільної освіти. Технологія ПЗ базується на кординальних змінах у психології педагога та його взаємовідносинах з вихованцями. Кожен педагог, який хоче працювати по новому, має усвідомити, що його навчальний вплив не може здійснюватись без реальної активної діяльності самої дитини. Що саме діяльність формує психіку, а бездіяльність (пасивне сприймання інформації, відсутність можливостей випробувати свої сили) веде до деривації особистості, т.б. обмеження можливостей як дорослого так і дитини. Зміна відношення педагога до вихованців полягає в тому, що він має сприймати кожну дитину як рівноправного партнера, як особистість. Рахуватись з її бажанням, визнавати за нею право спілкуватись з педагогом на рівних, висловлювати та відстоювати свою думку. Дуже важливо повірити в можливості дитини, з повагою відноситись до неї, визнавати за вихованцем право на помилку і вміти делікатно й мудро реагувати на неї, чути дітей і йти за ними. Критерієм творчої особистості є самостійність, здатність до нестандартних думок, конструктивна активність в різних ситуаціях. Всі ці якості творчої особистості будуть служити дітям все їхнє життя, полегшить їм здобуття знань, допоможуть реалізувати себе (відчути себе потрібним і значимим) і, головне, адаптуватись у людському суспільстві. А це головне завдання дошкільного виховання!

Л.І. Маєвська, завідувач;

Т. І. Медведєва,

вихователь-методист ДНЗ «Світлячок»,

м. Корсунь-Шевченківський

Психолого-педагогічні умови

креативного розвитку дошкільників на засадах диференційованого підходу

Ми живемо в епоху глобальної перебудови суспільства, переходу освіти, в тому числі й дошкільної, до нових, креативних технологій виховання. У сучасному світі дуже важливо вміти не тільки засвоювати певні знання, а й оперувати ними, застосовувати їх у розв'язанні як життєвих, так і професійних проблем, мислити творчо, креативно. І основи цієї здатності треба закладати з дошкільного віку. Ось чому у новій Базовій програмі розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» як одну з пріоритетних ліній розвитку заявлено креативність. Сьогодні розвиток креативності, як здатності до творчості, набуває особливої значущості, бо вона є базовою якістю особистості, її ядром, центральною характеристикою.

Ми переконані, що дитина не повинна пасивно спостерігати світ довкола неї, «споживати» готову інформацію і репродукувати чи копіювати пропоновані їй моделі, алгоритми дій тощо. Час повернутися обличчям до природної здатності дитини творити, підтримати її, створити для її прояву сприятливі умови, стимулювати прагнення дитини робити по-своєму, виявляти оригінальність, креативність, виховувати у дошкільнят творче ставлення до життя.

Тому першочерговим завданням педагогічного колективу ДНЗ «Світлячок» було створення розвивального життєвого простору. Працюючи над цією проблемою, ми дотримувались таких принципів :

- наявність базису середовища для всіх видів діяльності дитини;
- різноманітності елементів середовища;
- свободи вибору діяльності дитиною та переходу від одного виду до іншого;
- гнучкості й відвертості у відношенні до діяльності як з боку дитини, так і з боку дорослого;
- стимулювання свободи і творчості як з боку дорослого, так і з боку дитини.

Сформоване зусиллями нашого педагогічного колективу предметно-ігрове середовище виконує свою розвивальну функцію. Воно є базою для соціально-культурного становлення кожного вихованця, для реалізації його потреб у розвитку власних здібностей у набутті особистого життєвого досвіду. Тому в кожній групі обладнано ігровий, бібліотечний, художній, етнографічний, музичний, природознавчий, спортивний осередки, куточки чергових та відпочинку. Вони надають дитині свободу, створюють образ того чи іншого процесу, налаштовують на позитивні емоції, добре впливають на світосприйняття та самопочуття. Облаштуваючи ці осередки, вихователі намагались забезпечити гармонійні відносини між дитиною та навколишнім світом, сприяти розвиткові природної цікавості дитини до пізнання світу, розвиткові креативності.

Творчість не з'являється на порожньому місці. Вона, як правило, є властивістю професіоналів, вихователів, які розуміють, що творчість не формують, а стимулюють. З цією метою вихователі нашого садочка використовують розвивальні завдання, намагаються правильно оцінювати досягнення дітей у творчій діяльності, не переривають творчого процесу. Вони утримуються від негативних оцінок під час прояву дитиною творчої активності, без критики сприймають всі дитячі твердження, не зловживають гальмівним впливом критичних зауважень, створюють ситуації вільного спілкування, обміну думок.

Не кожен педагог може легко зламати стереотипи, тому наступним нашим завданням було удосконалення теоретичного рівня педагогів, формування психологічної готовності до вибору шляхів розвитку дитячої креативності. Ми створили творчу групу педагогів, які будуть працювати над проблемою «Психолого-педагогічні умови креативного розвитку на засадах диференційованого підходу». На засіданнях цієї групи вихователі детально розглянули процеси розвитку дітей у кожному віковому періоді, визначили, які умови сприяють креативному розвитку дітей (див. додаток №1). Крім того, ми провели тренінг для вихователів, який дав їм можливість усвідомити креативність у собі та побачити шляхи її розвитку (див. додаток №2).

Працюючи над даною проблемою, ми прийшли висновку, що стратегія і тактика взаємодії педагогів з батьками також потребує оновлення. Вкрай важливо узгодити позиції та

очікування педагогів і батьків в питанні розвитку креативності дитини. Тому ми виробили таку тактику роботи з батьками:

- анкетування;
- тестування (див. додаток №3);
- налагодження партнерських стосунків;
- інформування батьків про підходи ДНЗ до креативного розвитку дошкільника;
- роз'яснення батькам необхідності формувати креативну особистість у дошкільному віці.

Дні відкритих дверей, зустрічі з творчими людьми, роздуми, бесіди, конкурси-презентації, спільні свята та розваги дали змогу педагогам акцентувати увагу батьків на важливість даної проблеми.

Над проблемою розвитку творчих здібностей ми працювали і раніше, зокрема, застосовували технологію розвитку ТРВЗ, використовуючи різні методи (емпатії, суперечності, синектики, методу контрольних запитань, метод спроб і помилок та інші); працювали за методикою Л.Шульги «Розвиток творчих здібностей дітей в зображувальній діяльності»; для розвитку інтелектуальних здібностей дітей використовували досвід роботи Нікітіних; для розв'язання логіко-математичних завдань – квадрат В. Воскобовича. Крім того, у роботі з дітьми значну увагу приділяли розвитку логічного та асоціативного мислення; під час ознайомлення дітей з природою широко використовували експериментально-дослідну роботу.

Проаналізувавши роботу, яка проводилась з дітьми і вимоги Базової програми «Я у світі», наш педагогічний колектив зробив висновок, що треба виробити систему роботи по розвитку у дітей креативності та змістити акцент на диференційований підхід до виховання у дітей дошкільного віку здатності до творчості.

Додаток №1

План роботи творчої групи педагогів ДНЗ №4 «Світлячок»

Тема. Психолого-педагогічні умови

креативного розвитку дошкільників на засадах диференційованого підходу

Мета: активізувати діяльність педагогів на пошук ефективних методів і прийомів креативного розвитку дошкільників, враховуючи індивідуальні особливості кожної дитини; збагатити наукові знання педагогів про психологічні особливості кожного вікового періоду для створення сприятливих умов розвитку креативності у дітей дошкільного віку, виховання в них творчого ставлення до життя; впроваджувати нестандартні, інноваційні форми роботи з дітьми, які допомагають оновлювати освітньо-виховний процес пошуковими завданнями; розкривати творчу індивідуальність кожної дитини.

Вересень

1. Наукове обґрунтування теми, визначення мети, завдань дослідно-експериментальної роботи з теми «Психолого-педагогічні умови креативного розвитку дошкільників на засадах диференційованого підходу».
2. Ознайомлення з нормативними документами для проведення дослідно-експериментальної роботи.
3. Тестування педагогічних кадрів на визначення креативності та творчого потенціалу вихователів.

Жовтень

1. Вивчення процесів фізичного, психічного і соціального розвитку дітей кожного вікового періоду та визначення рівня розвитку кожної дитини для підбору завдань диференційованого характеру.
2. Створення умов для розвитку креативних здібностей дитини з урахуванням її індивідуальності.

Листопад

1. Розвиток креативних здібностей педагога – шлях до педагогічної майстерності і професіоналізму.

2. Формування компетентності педагогів щодо креативного розвитку дошкільників на засадах диференціації.

Грудень

1. Тренінг креативності.

Мета тренінгу: усвідомлення креативності в собі та її розвиток.

Завдання тренінгу:

- усвідомлення та подолання бар'єрів прояву креативності;
- усвідомлення характеристик креативного середовища;
- формування навичок і вмінь управління креативним процесом.

Січень

1. Формування творчих здібностей дітей в інтелектуально-мовленнєвій діяльності:

1.1 Використання елементів ТРВЗ в мовленнєвій діяльності дітей.

1.2. Розвиток творчої уяви за допомогою знаково-символічних засобів.

1.3. Нові форми роботи з казкою як засіб розвитку словесної творчості.

Лютий

1. Розвиток креативних здібностей дітей через використання творчих завдань під час музичної діяльності:

1.1. Творчі завдання для розвитку ритмічного чуття, ладового, інтонаційного слуху.

1.2. Творчі завдання для розвитку художньо-образних уявлень і виконавських здібностей під час гри на музичних інструментах.

2. Розробка практичних рекомендацій для формування і розвитку креативних здібностей дітей під час музичних занять.

Березень

1. Художня діяльність як чинник розвитку креативності.

2. Підбір вправ та завдань для розвитку художньої творчості та сприймання дитиною навколишнього світу.

Квітень

1. Розвиток креативності у дошкільнят через розв'язання логічних і асоціативних завдань.

2. Розробка членами творчої групи практичних рекомендацій для розвитку креативності як базової якості.

3. Визначення показників компетентності креативності у дітей дошкільного віку за Базовою програмою «Я у світі».

Травень

1. Розвиток креативних здібностей дітей у колі сім'ї.

2. Розробка та проведення зустрічі батьків і педагогів за круглим столом на тему «Роль сім'ї та дитсадка у розвитку креативності дитини».

Додаток №2

Тренінг креативності .

Мета тренінгу: свідомлення креативності в собі та її розвиток.

Завдання тренінгу:

- усвідомлення та подолання бар'єрів прояву креативності;
- усвідомлення характеристик креативного середовища;
- формування навичок і вмінь управління креативним процесом.

Вправа 1. Креативна людина.

Мета вправи: усвідомити прояви креативності, особливості креативної особистості.

Зміст. даючи один одному м'яч, учасники повинні, не повторюючись, назвати якості, особливості поведінки, що властиві, на їхню думку, креативній людині.

Після того, як кожний двічі-тричі отримає м'яч, тренер змінює інструкцію: «Зараз, продовжуючи кидати м'яч, називатимемо якості, особливості поведінки антипода креативної людини».

Вправа 2. Малюнок креативності.

Мета вправи: вправа дозволяє сформулювати суттєві характеристики креативності як властивості особистості, творчого процесу, а також відмінні особливості саме творчих продуктів діяльності.

Зміст. Часники групи сидять по колу. У центрі кола лежить папір, фарби, фломастери і все, що необхідне для малювання. Кожному учасникові пропонується узяти аркуш паперу і намалювати креативність так, як він її розуміє. Після того, як усі завершать малювати, кожен розповідає про свій малюнок і про те, як розуміють креативність.

Вправа №3. Нестандартний спосіб.

Мета вправи: усвідомити бар'єри креативності.

Зміст. У тренера у руках м'яч. Він кидає його кому-небудь із присутніх і називає якийсь предмет. Той, кому дістанеться м'яч, повинен назвати три способи застосування цього предмета. Для виразнішого прояву бар'єрів креативності тренер спонукає учасників реагувати швидко, тобто створює зовнішній бар'єр: обмеження часу.

Вправа №4. Креативна подорож.

Мета вправи: усвідомити креативність у собі та розвивати її.

Зміст. Учасники сидять по колу. У тренера в руках м'яч. Він говорить: «зараз той, хто розпочне нашу роботу, кине м'яч кому-небудь і скаже, куди подорожуватиме той, кому адресований м'яч. При цьому немає ніяких обмежень щодо місця подорожі. Це можуть бути навіть фантастичні місця. Спіймавши м'яч, необхідно швидко назвати три предмети, які Ви візьмете з собою туди, куди Вас направляють. При цьому треба бути дуже уважними і намагатися не повторювати місця і предмети, які вже називалися.

Вправа №5. Мій малюнок.

Мета вправи: розвивати креативність, вчити усвідомлювати її бар'єри.

Зміст. Учасники сидять по колу. У колі лежать кольорові олівці, крейда, фломастери, аркуші паперу. Кожен з учасників бере аркуш паперу і все те, що йому буде потрібно для малювання на своєму аркуші. Малювання триває 15 секунд. Через 15 секунд кожен передає свій аркуш сусідові ліворуч. Після того, як учасник отримує аркуш, на якому вже щось намальоване, необхідно буде намалювати ще щось, розвиваючи сюжет у будь-якому напрямі. Робота триває доти, поки аркуш кожного не пройде по колу і не повернеться до «господаря». Під час обговорення учасники наголошують на впливі стереотипів на розвиток сюжету (море – корабель), виявленні ними критеріїв нестандартності (поєднання на перший погляд несумісних речей, використання незвичайних образотворчих засобів, зміна масштабу тощо).

Додаток №3

Тест для батьків «Якщо Ви хочете перевірити здібності Вашої дитини»

1. Чи трапляється дитині знаходити незвичне застосування якому-небудь предмету?
2. Чи змінює вона свої нахили?
3. Чи любить малювати абстрактні картинки?
4. Чи любить малювати предмети, що виникають у її уяві?
5. Чи любить фантастичні історії?
6. Чи складає оповідання або вірші?
7. Чи любить вирізати химерні фігури з паперу?
8. Чи зробила коли-небудь те, чого не знала, чи те, чого не існує?
9. Чи буває у неї бажання щось переробити на свій смак?
10. Чи боїться темряви?
11. Чи винайшла коли-небудь нове слово?
12. Чи вважала це слово зрозумілим без пояснень?
13. Чи намагалась переставляти меблі за своїм розумінням?
14. Чи вдалим був цей задум?
15. Чи використовувала коли-небудь річ не за її призначенням?
16. Чи могла Ваша дитина, коли була ще зовсім маленькою, відгадувати призначення різних

предметів?

17. Чи надає перевагу у виборі одягу своєму смакові, а не іншому?
18. Чи є у неї свій внутрішній світ, недосяжний для оточуючих?
19. Чи шукає пояснень тому, чого ще не розуміє?
20. Чи часто просить пояснити явища, що її оточують?
21. Чи любить читати книжки без ілюстрацій?
22. Чи вигадує свої власні ігри або розваги?
23. Чи пам'ятає і розповідає свої сни або пережиті враження?

Результати оцінювання:

Від 20 до 23 очок: дитина дуже тямуща, здатна мати власну точку зору на оточуюче, слід їй в цьому допомагати.

Від 15 до 19 очок: дитина не завжди виявляє свої здібності, вона метка і тямуща лише коли чим-небудь зацікавлена.

Від 14 до 18 очок: велика тямущість, достатня для багатьох галузей знань, де не обов'язковий власний погляд на речі.

Від 4 до 8 очок: Ваша дитина виявляє творче мислення лише за умови досягнення важливої для неї мети, вона більше схильна до практичної діяльності.

Менше 4 очок: дитині не вистачає винахідливості, але вона може досягати успіху як гарний виконавець, навіть у складних професіях.

Анкета для батьків

Здібна? Обдарована? Талановита?

1. Моя дитина ініціативна, жвава, рухлива.
2. Її інтереси і захоплення досить постійні.
3. Її зацікавленість урівноважена.
4. Порівняно з однолітками виявляє інтерес і потяг (активно виражений) до мистецтва, літератури, спорту, природи, моделювання, техніки. (Підкреслити або записати).
5. Має не більше двох друзів (постійних), причому старших від себе.
6. Її цікавить усе загадкове, таємниче і навіть незрозуміле.
7. Любить багато запитувати, наполеглива в одержанні вичерпних відповідей.
8. Її мова розвинена, дитина має великий запас слів, добре розуміє і з використовує його.
9. Переважно намагається знайти самостійне рішення в тих або ситуаціях, обставинах.
10. Не задовольняється поверховим поясненням і такими ж відповідями на свої численні запитання.
11. Намагається дотримуватися власного погляду на ті або інші події, незважаючи ні на які обставини та обіцянки.
12. Обов'язково (завжди) реагує на все нове.
13. Розпочату справу практично завжди намагається довести до кінця.
14. У суперечках відстоює власну думку, не хоче визнавати загальноприйняті погляди.
15. У непередбачених і складних ситуаціях бере на себе роль лідера.
16. Має помітну схильність до якогось виду діяльності або до предмета (групи предметів, іграшок, книжок тощо).
17. Настирлива, вперта, рідко в досягненні бажаної мети.
18. Виявляє неприховану потребу в підтримці дорослих.
19. Легко знаходить і завжди має досить багато друзів.
20. Ставить багато запитань, переважно з кола своїх захоплень та інтересів.
21. На багатьох справляє враження не за віком старшої.
22. Нерідко виявляє риси егоїзму або навіть безпричинної агресії.
23. Знає собі ціну і своє покликання.
24. Легко і часто відволікається і залишає розпочату справу (заняття), гру тощо.
25. Майже однаковою мірою цікавиться гуманітарними і технічними питаннями.

Якщо на запитання 1, 6, 12, 18, 24 Ви відповіли «так», Ваша дитина загалом здібна. За умови негативних відповідей на запитання 18, 24 запишіть відповіді на запитання 2, 3, 7, 10, 11, 13, 16, 17, 19, 20, 22. Якщо всюди буде «так», є серйозні підстави гадати, що дитина по-справжньому обдарована. Коли й на останні запитання – 4, 5, 6, 9, 14, 15, 21, 23, 25 – відповіді позитивні, це може свідчити про ознаки яскравої обдарованості, навіть таланту. Але, нагадуємо, результати анкети відбивають тільки перші припущення, а для більш глибокого і точного визначення здібностей і обдарувань дитини потрібні додаткові обстеження.

Мельник Л. В.,
вихователь ДНЗ №33, м. Умані

Позитивні оригінальні перспективні аспекти розвитку креативності дітей дошкільного віку

Творчість – діяльність людини спрямована на створення духовних і матеріальних цінностей. Діяльність, пройнята елементами нового. Вдосконалення, збагачення, розвитку. Те, що створено внаслідок діяльності, сукупність створеного кимось. Здатність творити, бути творцем. (*Великий тлумачний словник сучасної української мови*)

Креативність – творчі можливості людини, які виявляються в мисленні, почуттях, спілкуванні, діяльності характеризують особистість у цілому. (*Коментар до Базового Компонента дошкільної освіти України*).

Новітні тенденції в системі дошкільної освіти, пов'язані з впровадженням у практику роботи Базової програми розвитку дитини дошкільного віку "Я у Світі", вимагають зміни мислення педагогів, нових підходів до організації діяльності дошкільного навчального закладу.

Розбудова дошкільної освіти вимагає постійного підвищення кваліфікації педагогів, забезпечення високого рівня їхньої професійної майстерності. Оскільки Базова програма "Я у Світі" є програмою розвитку не тільки дитини, а й педагога.

Наш колектив пройшов нелегкий шлях від пошуків, спроб, помилок до певних досягнень. Починали з виявлення та обговорення проблем, які хвилювали всіх педагогів.

Важливо зрозуміти, що нас сьогодні не влаштовує у традиційних формах навчання та виховання дитини. Вважаємо: за традиційних підходів формується штучний соціум, у якому діти з різним рівнем знань, різними темпераментами та життєвими ритмами виховуються в одній системі, виконують одні й ті ж завдання. Робота за старими стереотипами нагадує своєрідний конвеєр, в якому всіх дітей виховували максимально схожими, орієнтуючись на середню стандартну дитину. Традиційні підходи практично позбавляють дитину можливості вибору, формуючи, таким чином, не творця, а споживача.

Виховуючи за шаблоном, вихователі подавали матеріал всім дітям – і тим, хто готовий, і тим хто не готовий до його сприйняття, давали знання, замість того, щоб спонукати їх здобувати, розвивати дітей, створювати умови для самостійного розвитку. Отже, практично примушують дітей вчитися.

Тому, ми поставили завдання – навчати всіх спеціалістів нових, нетрадиційних форм роботи з дітьми, формувати їхню професійну компетентність для впровадження завдань нової Програми.

Фахівець, який сьогодні працює у дошкільному закладі з дітьми, має володіти сучасними педагогічними технологіями. Адже тільки високий професіоналізм, творчість, ініціатива допоможуть йому реалізуватися в роботі з вихованцями. Тож намагаємося використовувати найрізноманітніші форми та прийоми роботи з вихователями, які допомагають розкрити їх творчий потенціал, спонукають до роботи по-новому.

Сьогодні хотілось зупинитись на новій проблемі – креативний розвиток дошкільників. Базова програма розвитку дошкільника "Я у Світі" вперше в освітньому просторі України заявила *креативність* як одну з пріоритетних ліній розвитку дошкільника.

Тому ми поставили перед собою мету – формувати професійну компетентність педагогів, спонукати до пошуку ефективних шляхів формування в дітей креативного розвитку.

Для досягнення поставленої мети було сформульовано низку завдань:

- Здійснити диференціацію близьких проте відмінних понять "творчість" та "креативність".
- Запровадити нові виховні та навчальні технології.
- Оновити та збагатити дидактичний матеріал.
- Скласти каталоги художніх творів, творів образотворчого мистецтва та фонотеку музичних творів.

Поставлені завдання реалізувались через систему методичних заходів, а саме:

- методичні об'єднання методистів, вихователів при міському методичному кабінеті;
- творча група;
- семінари-практикуми: "Програма розвитку дитини дошкільного віку: шляхи реалізації", "Дитяча креативність – крізь призму Базової програми розвитку дитини дошкільного віку "Я у Світі";
- відкриті покази роботи (музичного заняття, художньо-практичної діяльності, "Логіки світу");
- Тренінги для педагогів (театралізований "Вихователь – людина двох професій: педагог та актор", креативно-інтелектуальний тренінг.

Вирішуючи поставлені завдання, ми зрозуміли, що розвиток креативності дошкільників потребує диференційованого підходу до дітей, використання нових освітніх технологій та пошуку шляхів оптимізації педагогічного впливу на дітей. На засіданнях творчої групи були розглянуті різні інноваційні технології, поглиблено ознайомлено з сутністю кожної. Найбільше зацікавило нас : розвиток асоціативного мислення дітей та розвиток критичного мислення у дітей старшого дошкільного віку.

Світ асоціацій дитини на стільки безмежний, що ланцюжок логічних зв'язків між предметами чи поняттями, які безперервним потоком змінюють одне одного, інколи просто не можна зупинити. Саме завдяки їм часом ми зможемо легше і детальніше пригадати необхідну інформацію. І.Павлов підкреслював: "Асоціації мають дуже важливе значення для процесів пам'яті та мислення як їхня первинна основа".

Слід зазначити, що асоціативне мислення є не лише основою хорошої пам'яті, а й сприяє розвитку творчої уяви. Розум малюків завжди активний, йому властивий безперервний пошук асоціацій. Кожна з яких стає ніби трампліном до відкриття іншої.

Ми прийшли до висновку: якщо дітям допомагати розвивати асоціативне мислення змалку то в результаті вони будуть успішними і знаходитимуть нестандартні рішення в навчанні і в повсякденних ситуаціях, це їх також спонукатиме до мовленнєвої активності, допоможе краще писати твори, розв'язувати задачі на логічне мислення, запам'ятовувати іншомовні слова через створення зв'язків з образами, що виникають у їхній уяві.

Ейдети стверджують, що не буває поганої пам'яті, а ми просто часто не вміємо нею користуватися. А причина цього – не достатньо розвинене асоціативне мислення. Ось що про це пише психолог Іванов у книзі "От печаток перста": "Секрет хорошої пам'яті полягає в мистецтві створювати численні та різноманітні зв'язки з будь-яким фактом, який ми хочемо втримати в пам'яті". Не менш важливо розмірковувати, аналізувати свої емоції, створюючи нові й нові зв'язки.

Після впровадження в практику роботи з дітьми занять-ігор для розвитку асоціативного мислення, ми отримали гарні результати де пошук асоціацій дітей перетворювався у захопливу гру, що не лише розважає, а й розвиває.

Роботу з дітьми в даному напрямку будували на основі:

- вільних асоціацій, пов'язаних з предметними образами;
- колірних асоціацій;
- тактильних асоціацій;

- предметних асоціацій;
- асоціацій викликаних друдлами;
- звукових асоціацій;
- смакових асоціацій;
- нюхових асоціацій.

Під час впровадження в роботі з дітьми асоціативних вправ, ми мали змогу диференціювати в молодших групах стадію наслідування, тобто копіювання готового зразку, та творчого наслідування у дітей 5-го року життя, з дітьми старшого дошкільного віку ефективним був репродуктивний вид творчості.

Проте, "справжньої творчості" у дітей, ми не мали змоги досягти за таких причин:

- недостатнього сучасного розвивального середовища;
- недостатнього рівня творчості вихователів;
- демократичних відносин між дорослими та дітьми.

Критичне мислення – протидія конформізму та духовному рабству. Найважливішим аспектом критичного мислення є його відповідність вимогам демократичного суспільства. Метою застосування даної технології є розвиток самостійного свідомого мислення дітей. Найпріоритетнішого значення в використанні розвитку критичного мислення дітей, а особливо "Керованого слухання", "Слухання з передбаченням", "Знав, дізнався, хочу дізнатися" є позитивна атмосфера довіри й свободи слова. Тому розпочали роботу з дітьми на рівні "*партнерства*" та з використанням базової трифазної моделі (актуалізація опорних знань – усвідомлення нового змісту – переосмислення отриманої інформації).

Варто зазначити, що під час виконання дошкільниками завдань з вище зазначених технологій вихователі використовують продуктивні прийоми та урізноманітнюють їх. Заслуговують на увагу роздуми дітей про зміст прочитаної казки, тут педагог може запропонувати вихованцям висловити свою думку або разом міркувати над тим, як правильно реагувати на прослухане. Традиційним стало розширення досвіду дітей після прослуховування казки, художнього твору або вірша залучати їх до малювання чи драматизації. Запровадження в старшому дошкільному віці технології на розвиток критичного мислення дітей, формує у них позитивне ставлення до сприйняття та засвоєння нової інформації, незалежну точку зору й уміння поважати думку інших, створює умови для відкритого спілкування, співпраці.

Відповідно до цих технологій на кожну вікову групу склалися перспективні плани, підбиралася художня література, теми для спілкування, спостереження в повсякденному житті, практична діяльність, що включала в себе "уроки практичного життя, художньо-практичну діяльність, СХД, працю, всі види ігор, свята, розваги, заняття. Цей перспективний план складався на місяць. Починаючи із молодшого дошкільного віку було введено "Курс "Логіки світу", як інтелектуальну гру. Аналіз діяльності пізнавального розвитку дітей за I півріччя показав, що логіко-математична компетентність дітей 4-го року життя стала кращою на 9% в порівнянні з 2009 роком, дітей 5-го року життя на – 12%, а у дітей старшого дошкільного віку на – 16%.

Творча робота педагогів нашого дошкільного закладу триває. Вже є деякі напрацювання:

1. Визначили умови щодо креативного розвитку дошкільників (творча група).
2. Підбір ігор для емоційно-ціннісного розвитку.
3. Система роботи з художньо-естетичного розвитку (вихователь Мельник Т.О.)
4. Система роботи "Курс "Логіки світу" в пізнавальному розвитку дітей (вихователь Мельник Л.В.).
5. План та система роботи хореографічного гуртка "Вербиченька" (муз керівник Туржанська О.В.).
6. Система занять з громадянського виховання.
7. Розроблені каталоги художніх творів, творів образотворчого мистецтва.
8. Підібрано фонотеку музичних творів .

9. Підібрано ігротеку на кожен віковий групу.

Хочеться детальніше зупинитись на умовах успішного креативного розвитку дошкільників.

1-ша умова – ранній початок, перші поштовхи до розвитку здібностей починаються з раннього плавання, ранньої гімнастики, раннього ходіння чи повзання, тобто з дуже раннього, за сучасними уявленнями, фізичного розвитку.

2-га умова – заздалегідь створення розвивального середовища і системи взаємин, які стимулюватимуть найрізноманітнішу творчу діяльність дитини та поступово розвивали б у неї саме те, що у конкретний момент може найефективніше розвиватися.

3-тя умова – максимальне напруження сил. Виявляється, що здібності дітей розвиваються тим успішніше, чим частіше людина підходить до стелі власних можливостей і поступово піднімає цю стелю дедалі вище. Це давно знають, наприклад шахісти, які завжди проводять тренувальні зустрічі лише із сильними або навіть із сильнішим суперником. Парадоксально, але цю умову максимального напруження сил можливо реалізувати, коли дитина вже повзає, але ще не говорить. Наприклад: закотився м'яч під диван. 10-місячний малюк хоче його дістати – лягає на живіт і заглядає під диван. М'яч далеко біля самої стіни, але все одно простягає ручечку й ... не дістає м'яч. Зробивши кілька невдалих спроб дістати м'яч з переду. Малюк заходить з боку, а тут на шляху маленький ослинчик. Малюк просуває руку у вузьку шпаринку між стіною та ослинчиком. І знову невдача, пальчики лише пошкрябали по м'ячу нігтиками. А взяти його не вдалося. Одна, ще одна спроба, й знову марна. Але вже розтроєний малюк з образою різко витягує руку з шпарини і ... відсуває при цьому від стіни ослинчик. Шпарина відразу поширшала, через неї вже добре видно м'яч, і тепер сам малюк сердито відштовхує ослинчик далі й далі. Замість щілини уже цілий прохід, туди можна залізти, і малюк відразу ж повзе туди. Аж ось м'яч у руках і малюк, що вже ладен був розплакатися, посміхається.

4-та умова – велика свобода у виборі діяльності, у чергуванні справ, у тривалості занять однією якоюсь справою, у виборі способів праці, тощо. Тут бажання дитини, її інтерес, емоційне піднесення – надійна гарантія того, що навіть велике напруження інтелекту піде малюкові на користь.

5-та умова – доброзичлива допомога дорослих. Свобода, що надана дитині не виключає, а передбачає ненав'язливу, розумну, мудру допомогу дорослих. Найскладніше на цьому етапі, полягає в тому, щоб не перетворити свободу в безкарність, а допомогу - в підказку.

Є велика формула "дідуса" космонавтики К.Е.Ціолковського, яка піднімає завісу над таємницею народження творчого розуму: "Спочатку я відкривав істини, відомі багатьом, потім почав відкривати істини, відомі декому, і нарешті почав відкривати істини, нікому ще не відомі". Мабуть, це і є шлях становлення творчого боку інтелекту, шлях розвитку винахідницького і дослідницького таланту. Наш обов'язок – допомогти дитині стати на цей шлях.

Поклавши в основу своєї роботи принцип розвивального навчання, творча група розробила систему роботи із художніми творами.

Наприклад: казка "Колобок".

1. Елемент протиріч.

- "Навпаки": лисичка – добра, а колобок – злий.
- "Добре - погано": втікати із дому, ображати маленьких, обманювати.

2. Синектика:

- пряма (за формулю, за кольором, функціональна);
- фантастична аналогія (на кого з героїв схожий);
- графічна аналогія (моделювання казки за допомогою геометричних фігур);
- символічна аналогія "Що в колі".

3. Емпатія

Я – колобок, лисичка, зайчик... А ти хто? Як тебе ласкаво називають? Де ти живеш? Що ти любиш? З ким товаришуєш? Чим ти корисний? Який у тебе настрій?

4. Метод контрольних запитань.

Зламалась піч:

- Як її по-новому можна використовувати?
- Як спростити?
- Як осучаснити?
- Якщо збільшити, зменшити? Як можна переробити?
- Як використати елементи предметів?

5. Фантазери.

Колобок + пропелер =

Колобок + лижі =

6. Віднімання.

У баби не залишилось удома борошна, чи зможе вона з пекти колобка?

7. Машина часу.

минулий	теперішній	майбутній
	яйце	
	борошно	
	колобок	
	зайчик	

8. Метод морфології та аналізу.

	Підземне царство	Зачарований ліс
колобок		

10. Соціалізація.

Скласти для Колобка таку пісеньку, яка спасе його від усіх лісових звірів.

11. Оператор РВС.

Колобок – велетень в країні Ліліпутії.

12. Творчі завдання.

- Колобок захворів вітряною і поїхав лікуватись до лікаря Айболита.
- Зустрів Колобок в лісі Бабу Ягу і помандрував з нею до лисички в луб'яний будинок.
- Колобок потрапив до казки "Червона Шапочка", і його хоче з'їсти вовк.
- Я рятую Колобка.

Результати роботи засвідчують, що у дітей старшого дошкільного віку, за допомогою використання даної методики сформувались такі показники:

- відкритість новим ідеям, інтерес до невідомого;
- схильність руйнувати чи змінювати стереотипи, відмовлятися від шаблонів та зразків;
- уміння вносити щось нове, висувати оригінальні ідеї, розв'язувати нові завдання;
- пошуково-перетворювальне ставлення до дійсності;
- дотепність, почуття гумору;
- сміливість і незалежність суджень.

Ми, прийшли до висновку, що під час педагогічних завдань роботи з дітьми, креативним має бути процес діяльності дошкільників, та її результат; як процес виховання, та навчання.

Проте поряд з позитивним маємо певні труднощі:

- турбує недостатнє матеріально-технічне забезпечення для створення розвивального середовища в різних вікових групах;
- низький рівень фахової підготовки молодих спеціалістів;
- не забезпечення малокомплектних дошкільних навчальних закладів інструкторами з фізичного виховання, вихователями з образотворчої діяльності, хореографами та психологами;
- емоційні негаразди дітей (тривожність, страхи, підвищена емоційна збудженість).

Незважаючи на труднощі, педагогічний колектив нашого дошкільного навчального закладу налаштований оптимістично. І як говорить китайська мудрість: "Коли маленька людина в маленькому місті добре робить свою маленьку справу – весь світ стає кращим". Тому ми вважаємо, що наш внесок у креативний розвиток дошкільників стане міцним підґрунтям для успішного навчання дітей в школі.

Література

1. Закон України про дошкільну освіту.
2. Базовий Компонент дошкільної освіти в Україні.
3. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі»/ Наук.ред. та упорядник О.Л.Кононко. – 2-ге вид.
4. Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / О.Л.Кононко, З.П.Плохій, А.М.Гончаренко /та ін./ К.: Світич, 2009.- 208с.
5. Бурова А. Організація ігрової діяльності в світлі вимог Базової програми // Дошкільне виховання. – 2009. -№12.
6. Грушко О. Плекаймо критичність мислення. // Дошкільне виховання. – 2009. - №3
7. Лохвицька Л. «Пізнайки» навколо нас: розвиток пізнавальної активності у дошкільників. // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2009. - №6.
8. Нікітін Б.П. Сходинки творчості, або Розвиваючі ігри / Б.П.Нікітін. – К.: Рад. шк., 1991.
9. Пащенко О. Тактильні та предметні асоціації. // Дошкільне виховання. – 2009. – №1.
10. Пащенко О. звукові, смакові, нюхові асоціації. // Дошкільне виховання. – 2009. -№ 2.
11. Пащенко О. Асоціації за друдлами. // Дошкільне виховання. – 2009. №4.
12. Пащенко О.Розвиток пам'яті в дошкільнят. // Дошкільне виховання. – 2009. №5.
13. Пащенко О.Ейдетика на щодень. // Дошкільне виховання. – 2009. №8.
14. Пасічник А., Белова В. Казка як засіб розвитку словесної творчості // Дошкільне виховання. – 2009. - №10.
15. Сиротич Н. Вихователь – людина двох професій: педагог та актор. // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2009. - №12.
16. Яковенко К. Загадки з асоціаціям // Джміль. – 2009. - №4.

*Мищенко Л. Ю., вихователь-методист,
Сушецька О. І., Кравець Н. Т., Хлипало М. І., Сухорська В. В.,
Вознюк Н. Д.,Квашук Л. І., П'ясецька К. О., Сутковенко Т. О.,
вихователі ДНЗ № 12, м. Умань*

Розвиток креативності дошкільників методами ТРВЗ

Базова програма розвитку дітей дошкільного віку «Я у Світі» вперше заявила креативність, як одну з головних ліній розвитку дитини. Вона проголошує впровадження у практику принципу активності кожної дитини:

- цікаве й корисне перебування у дитячому садку;
- розвиток інтелектуальних та творчих здібностей, уяви;
- прагнення висловити свою власну точку зору і довести її.

У ранньому дитинстві креативність малюка проявляється у виборі цілей та засобів своєї поведінки, планів, дій, свідомих намірів, прогнозом результатів, їх соціальною прийнятністю. Творчість і вчинок – саме ті виміри, які засвідчують поступ дитини на шляху особистісного зростання.

Творча активність дошкільника має два джерела тісно пов'язаних між собою: навчально-виховні впливи оточуючих та особистий досвід, що включає досвід індивідуальної взаємодії зі світом, а також результати попереднього навчання і виховання. Важливо не лише результат, якого досягла дитина в процесі, а і шляхи, якими вона досягла результату. І чим різноманітніше буде середовище дошкільного закладу, тим легше буде дитині проявляти самостійність, критичність, творчу активність. Урахування індивідуальних

інтересів і переваг, довірчі форми спілкування з дошкільником, надання йому можливості вільного вибору, відсутність жорсткої регламентації буття сприяють розвитку креативності як базової якості особистості.

У реальному житті дошкільникові доводиться виконувати як творчі, так і нетворчі завдання. Надаючи перевагу завданням творчого характеру, вихователь тим самим виховує в дошкільнят інтерес до складних задач

(практичних, інтелектуальних, комунікативних), бажання виконувати їх самостійно, ризикувати без шкоди здоров'ю, не боятися помилитися.

Креативним має бути як процес діяльності дошкільників, так і її результат; як процес виховання, так і навчання. При появі у дитини відчуття неясності чогось у неї виникає ряд запитань до дорослого, однолітків, самої себе, після цього вона диференціює головне та другорядне, усвідомлює проблему та висуває гіпотези. Лише після пошуку дитина знаходить оптимальне рішення.

Тому педагог має диференціювати різні **стадії прояву дошкільником творчої активності**. Їх чотири:

Перша стадія: *наслідування* – копіювання готового;

Друга стадія: *творче наслідування* – внесення елементів новизни, прояв самодіяльності без внесення істотних змін у запропоновану схему дій, зразок, ідею;

Третя стадія: *репродуктивна творчість* – уміння взяти за основу запропоновану схему (ідею), але істотно її переробити, внести зміни;

Четверта стадія: *справжня творчість*, створення нового. Вона недоступна дошкільникові: адже створити оригінальну ідею можна лише на піці свого креативного розвитку та в сфері своїх інтересів, здібностей.

Виховуючи креативність потрібно створити нерегламентоване середовище, демократичні відносини з дітьми та дати можливість дітям наслідувати творчу особистість.

Для цього вихователю потрібно:

- уникати чіткого формулювання проблеми, творчого завдання;
- пропонувати вихованцям не зупинятися на досягнутому, висувати нові ідеї, навіть якщо їм здається, що завдання розв'язане;
- спонукати дітей частіше вдаватися до аналогій;
- бути тактовним, винахідливим;
- стимулювати творчу уяву, прояви дотепності, фантазії;
- зважено аналізувати й відбирати найбільш оригінальні дитячі ідеї;
- використовувати запитання, що сприяють концентрації уваги дітей (Хто? Що? Для чого це ти робиш? Що ти хочеш зробити зараз? Як ти збираєшся діяти? Чому? Навіщо?) – комбінування запитань дає велику кількість інформації;
- заохочувати дошкільнят висловлювати якомога більше думок з приводу однієї ситуації (події, людини), виділяти в них типові і особливі, переваги чи недоліки, позитивне-негативне, цікаве-незвичне.

Щоб виростити дитину як творчу особистість наш дитячий садок працює за методикою теорії розв'язання винахідницьких завдань (ТРВЗ), метою якої є формування потужного мислення, виховання творчої особистості, готової до розв'язання складних проблем у різних сферах діяльності. ТРВЗ змінює стиль роботи з дітьми: вчить думати, шукати, розв'язувати проблеми самостійно, збуджує інтерес до творчості.

Щоб дитина не втратила унікальної природної здатності до фантазування, наші вихователі розпочинають застосовувати прийоми ТРВЗ ще з раннього віку, спонукаючи малюків до самостійного «відкриття» властивостей предметів; заохочують, у межах розумного шукати «нове» застосування добре відомих предметів; розвивають уяву малюків, застосовуючи при розповіданні казок та оповідань заміники предметів та героїв казок; виявляють такт і терпіння, вислуховуючи дитячі фантазії. При такому підході у дітей зникає острах при висловлюванні своїх думок, вони звикають до самостійного мислення і у віці 5-6 років у них

не виникає труднощів при складанні оповідань і казок, їхні малюнки різноманітні, а поробки яскраві і фантастичні.

Робота за методом ТРВЗ відбувається у чотири етапи, що містять такі послідовні завдання:

1-й етап -розвивати вміння у дітей знаходити і розв'язувати суперечності, не боятися негативного в об'єкті та явищі;

- вчити системного підходу, тобто бачення світу у взаємозв'язку його компонентів;

- формувати вміння бачити навколишні ресурси (засоби, можливості, те, чим можна скористатися в разі необхідності).

2-й етап - спонукати дошкільнят до винахідливості;

- вчити «оживлювати» за допомогою ТРВЗ предмети та явища, приписуючи одним якості інших і навпаки, а також відкидати непотрібні і шукати найкращі варіанти.

3-й етап - вирішувати казкові завдання і придумувати казки. Треба навчити кожну дитину уникати сумного закінчення казки, не змінюючи при цьому сюжету;

- складати нові казки на основі добре відомих.

4-й етап - розвивати уміння у дітей знаходити вихід з будь-якої життєвої ситуації, спираючись на набуті знання та інтуїцію, використовуючи нестандартні, оригінальні рішення.

Основу технології становлять ігри-заняття, під час яких діти знайомляться з навколишнім світом, вчать виявляти суперечливі властивості предметів, явищ і розв'язувати ці суперечності. Виявлення і розв'язання суперечностей є ключем до творчого мислення.

Педагоги нашого закладу приділяють особливу увагу розвитку творчої уяви та фантазії. Творча уява і фантазія – основа будь-якої творчої діяльності. Тому в своїй роботі використовуємо такі методи, як:

Синектика. Це один із методів психологічної активізації мислення, який передбачає застосування аналогії.

Види аналогії:

- **Пряма**

Наприклад, дітям пропонують назвати об'єкти, схожі на даний за формою (тарілка – диск, повний місяць, сонце, годинник); за структурою (пух – сніг, вата, поролон, піна); за кольором (сонце – кульбаба, жовток, сир, лимон) за ситуацією (коробка з іграшками – автобус із пасажирями, ваза з фруктами, банка з огірками).

- **Особиста (емпатія)**

Це вміння бачити себе очима інших людей, ставити себе на місце якогось об'єкта. Наприклад: дитині пропонують уявити себе куциком, песиком, кошенятком, об'єктом з каменю, тіста, піску.

- **Фантастична**

У цьому випадку будь-яку ситуацію розв'язуємо за допомогою казкових, фантастичних персонажів. Їх також можна переносити з однієї казки до іншої. Наприклад: щоб урятувати Півника в казці «Півник та бобове зернятко», можна стати Хлопчиком-Мізничком, залізити в горлечко й викотити зернятко.

- **Символічна**

Ця аналогія дає дітям змогу навчитися використовувати символіку. Наприклад, пропонуємо дошкільнятам зашифрувати назви казок: «Вовк і семеро козенят» (□ Δ Δ Δ Δ Δ Δ); «Двоє жадібних ведмежат» (○ ○).

Метод контрольних запитань. Суть цього методу полягає в розв'язанні ситуації за допомогою запитань: «Як по-новому застосувати предмет? Як спростити його? Як змінити предмет? Що можна збільшити в ньому? Що зменшити? Що замінити? Що переробити? Що перевернути навпаки? Як застосувати можливі комбінації елементів предмета?» наприклад: зламався стільчик у групі. Ситуація обговорюється за аналогічною схемою.

Біном фантазії. Він ґрунтується на об'єднанні двох слів, предметів, ситуацій, явищ за умови, що їх розділяє певна дистанція, незвичність, несхожість. Метод активізує уяву, фантазію малят. Наприклад, називаємо дітям два слова і пропонуємо вигадати нове (банан + ананас =

бананас; корова + крокодил = кородил). Можна запропонувати дітям розповісти про спосіб існування нових об'єктів.

Фантастичне віднімання. Назва цього методу говорить сама за себе: ми вилучаємо з навколишнього світу якісь предмети (наприклад, гудзики) і разом з дітьми шукаємо їм заміну. Впроваджуючи Базову програму розвитку дітей дошкільного віку «Я у Світі» творча група нашого закладу розробила таблицю прояву креативності дітей протягом основних періодів розвитку дитини дошкільного віку:

Ранній вік	Молодший дошк. вік	Старший дошк. вік
<p>Вдосконалення предметних дій, поява різних видів діяльності – елементарної гри, малювання, конструювання сприяє становленню в ранньому віці вміння варіювати, видозмінювати засвоєні способи дій з предметами, вносити в них елементи новизни, експериментувати, переносити знайоме у нові життєві ситуації. Дитина освоює найпростіші форми рольової поведінки, відображає елементарні образні дії деяких персонажів, виявляє елементи творчості в доборі атрибутів для означення певної ролі. Орієнтація у кольорах, формах, величині предметів, використання в діяльності спроб і помилок, опора на творчу уяву, практична апробація нових способів з предметами роблять свій важливий внесок у зародження креативності як здатності продукувати нове, виявляти схильність до творчості.</p>	<p>Зростає самостійність, збільшується доля створювальної активності, інтерес до нового, поява елементарного вміння бачити проблему, намагання її розв'язати, з'являється прагнення висунути найпростіші гіпотези, дослідити невідоме. Час від часу дитина намагається відійти від зра-зка, виявити фантазію, щось вигадати, видозмінити, «раціоналізувати» і побачити наслідки цього. Природу, предметне довкілля, спілкування з дорослими та іншими дітьми, молодший дошкільник використовує як аргумент для випробування своїх сил, в тому числі і творчих. Він обстежує довкілля, варіює засоби і прийоми входження з ним у контакт, з допомогою дорослого та власної активності одержує доступну інформацію про нього, радіє їй, відчувається відкривачем нового.</p>	<p>На етапі старшого дошкільного дитинства вдосконалюються можливості дитини діяти самостійно, на власний розсуд, ініціативно, творчо. Це виявляється в її практичних діях, мисленні, почуттях, у спілкуванні з оточуючими, ставленні до самої себе. Дитина виявляє вигадку й здоровий глузд на різних етапах діяльності – у виборі мети, доборі засобів її досягнення, способів додання труднощів, оцінці досягнень. Вона виявляє критичне ставлення до оточуючої дійсності, помічає життєві суперечності, виявляє інтерес до нового, незвичного, чудернацького, потаємного, характеризується сприятливістю до нових ідей, зацікавлено ставиться до проблемних ситуацій, охоче займається дослідництвом, експериментує, намагається розв'язати непрості життєві задачі. Дитині подобаються ситуації незавершеності або відкритості, вона намагається уникати жорстко заданих, контрольованих дорослими ситуацій. Пишається своїми оригінальними рішеннями.</p>

Озброївшись знаннями та навичками, діти вчаться вирішувати життєві проблеми. Спершу розглядаються життєві ситуації з художніх творів, а потім і конфлікти, які виникають у житті дитячого колективу.

Творча група нашого садка підбрала проблемні ситуації для вихованців відповідно до ліній розвитку і форм дитячої активності.

Тема: «Давайте познайомимось»

Креативний розвиток

Проблемні ситуації

Навчальна діяльність

Пізнавально-мовні

*Які слова, ти вважаєш втішальними? Які слова, ти підбрав би, щоб втішити новенького в групі?

*Уяви собі... (фантазування, оживлення ситуацій вдома, в дитячому садку).

Логіко-математичні

*Словесний портрет (мій друг, одноліток).

фізкультури, а які займаючись

*Порівняй, які завдання ми виконуємо на заняттях музикою. Яких більше?

з

*Які предмети в групі схожі на прямокутник? (коло і т.д.)

Екологічно-природні

*Чим вам хотілось поповнити куточок природи, щоб в ньому було затишніше?

*Я частинка природи (ТРВЗ-квітка, трава, камінець)

Трудова діяльність

Самообслуговування

*Чи вміють сердитись речі?

Господарсько-побутова

*Хто може отримати звання «Чепурушка тижня»

чистоти в групі (на ігровому

*Придумай знаряддя, яких ще немає, для підтримки майданчику)

Праця в природі

*Як ви розумієте вислів: «Які на груповій ділянці квіти, такі і є її діти».

Культура поведінки

*Як познайомитись з незнайомою людиною?

Творча діяльність

СХД

* «Іграшка для новачка»

*Виготовлення карти дитячого садка.

Театралізація

* «Як Петрик в садочку побував»

Образотворча діяльність

* «Чарівні кола» (домальовування, предмети без кутів)

* «Ляпки» (фантазування)

Ігрова діяльність

Дидактична гра

* «Відгадай за описом» (однорупники)

* «Склади речення про себе» (генерація ідей)

Сюжетно-рольова гра

* «Дитячий садок»

Отже, якщо старший дошкільник часто, легко й охоче продукує конструктивні ідеї; здатний самостійно їх апробувати й застосовувати; як правило, аналізує свої дії, прогнозує ймовірні їх наслідки; уникає одноманітного їх маніпулювання, урізноманітнює пошук рішення; ніколи не кидає розпочате на півдорозі, переважно самостійно долає труднощі; вміє зважено ризикувати, вдало використовувати відому інформацію й здобувати нову; приймає самостійні рішення у невизначених ситуаціях; реалістично оцінює результат своєї діяльності, об'єктивно визначає, яких зусиль він йому коштував (було важко чи ні); прагне виявити оригінальність, не схильний репродукувати зразок, то можна вважати, що в такої дитини розвинені креативні здібності.

Література

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / наук.ред. та упоряд. О.Л.Кононко. – 2-ге вид., випр.. – К.: Світич, 2008.

2. Белобрыкина О. Возможности ТРИЗ в организации детского досуга // Дошкольное воспитание. – 1998. - № 3.
3. Гавриш Н. Як ми виховуємо творчу особистість // Палітра педагога. – 2000. - № 3, 4.
4. Девятина И. Занимаемся и составляем сказки по схемам с использованием методов ТРИЗ // Дошкольное воспитание. – 1998. - № 9, 11.
5. Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я уСвіті» / О.Л.Кононко, З.П.Плохій, А.М.Гончаренко та ін.. – К.: Світич, 2009.
6. Мостепанюк В., Пасічна К. Розвиток креативності методами ТРВЗ // Палітра педагога. – 2007. - № 4.
7. Нікітін Б.П.Сходінки творчості, або Розвиваючі ігри. – К.: Рад.шк..., 1991.
8. Страунинг Г.М. Методы активизации творческого мышления // Дошкольное воспитание. – 1997. - № 3, 4.
- 9.